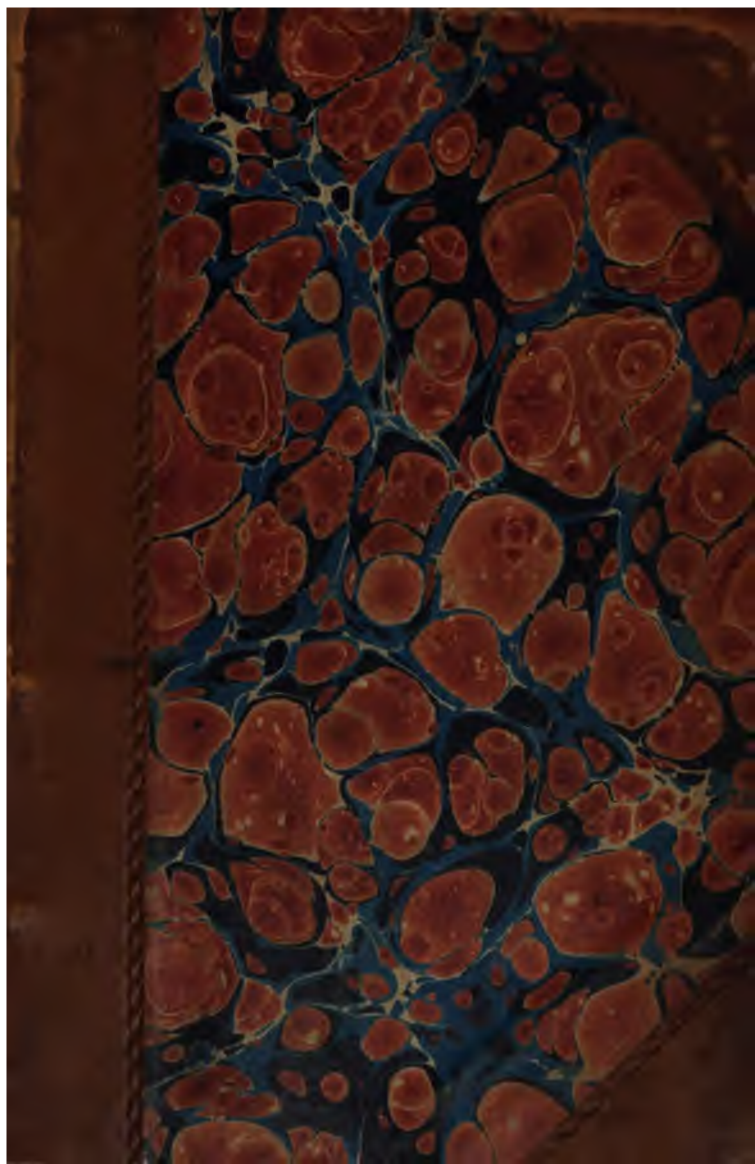
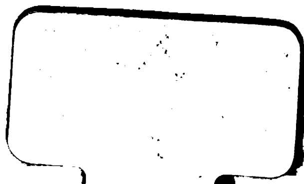

1840.

1.

JESOD MORA.

FUNDAMENTUM PIETATIS

VARIAS DISSERTATIONES

DE DOCTRINA MANDATISQUE SACRIS

CONTINENS.

AUCTORE

R. ABRAHAMO IBN ESRA.

PARAPHRASTICE VERTIT

M. CREIZENACH Dr.

FRANCOFURTI A. M.

SUMPTIBUS JOSEPHI BAER.

1840.

Typis Benjamin K ebs.

)

Omnia lucent splendore unius qui non habet initium.
Sublimior est quam qui ore hominis celebrari possit.
Mens sapientis agnoscit creatorem ex operibus ejus;
Nam qui negat illum esse, ipse testimonium praebet.
Populo autem, quem nomini gloriaeque suae creavit,
In monte Sinai ignem flammamque suam monstravit.
Imaginem vero non viderunt. Sed suo legato
Fidelique nuntio dedit legem doctrinamque suam.
At ego humili mente scrutatus sum ejus mandata
Invenique scriptum ejus arcanum et fundamentum.
Aedificabo domum illius legi ut permaneat,
Eamque timori Dei nostri volebam conservare.

AUCTORIS PRAEFATIO.

Ecce librum qui nominatur: fundamentum reverentiae et doctrinae — scripsit Abraham, filius Hispani Meir Ibn Esrae. — Abraham auctor est loquutus — loqui sum conatus, — et pergamus in loquundo, — dum consistamus in solido fundo; — Ita duodecim portas auctor struit, — si annuit Dominus, qui evehit et ruit. —

Ante omnia hoc declaro, hominem nulla alia re super animalia evehi, nisi animo illo alto, ratione praedito et ornato. Hic est, qui revertit ad supremum numen, quo est ortus. Nam in corpus datus est ad hunc finem, ut

PORTA PRIMA.

Inter rerum judaicarum scrutatores nonnulli sunt, quorum omnis scientia versatur in cognoscendis doctrinae massoreticae venerandis notationibus, praeclaris significationibus, locis conjunctis et disjunctis, lectionibus pronuntiandis et scribendis, verbis mancis et plenis, in notandis literis magnis, parvis, suspensis et punctatis, denique in numerandis singulorum librorum versibus, vocibus et literis. Hoc concedendum est, laude dignum esse massoreticorum scriptorum laborem. Sunt custodes circa urbis muros collocati; quorum opera doctrina Dei et libri sacri integram formam retinuere, puram et ab additamentis et a mutilatione. Decet etiam scrutatorem partem quandam illius doctrinae cognoscere; dummodo simul id agat, ut scriptorum sensum intelligat; nam verba sunt corpora, eorumque significationes animi, quos nisi cognoscis, totus labor vanus est, omneque studium inane; similis eris ei, qui librum de arte medica possidet et numerare molitur, quot folia liber contineat, quot lineas

singula folia, quot literas lineae. Tali labore nemo vulneri medebitur. Scrutator massoreticus, qui nullam aliam artem didicit, similis est camelo bombycem portanti; cui neque bombyx, neque ipse bombyci in aliquid prodest.

Alii sunt, quorum studium non extenditur ultra grammaticam linguae structuram, sed continetur notitia formarum conjugationis et partitionum, literarum quae ad verborum radices et quae ad formationem pertineant, nominum, verborum transitivorum et intransitivorum, de quibus multae dantur regulae; scrutantur literas servientes, caetera vocabula et quomodo illorum ope nomina cum verbis conjungantur. Revera haec est praeclara scientia, quam qui habet sermone pedestri et poetico eleganter uti sciet et ipse significationes invenire poterit, — quae regulis linguae saepe aperiuntur, atque etiam jussa quaedam explicare, exempli gratia si dicitur *diliges amicum tuum sicut te ipsum* [1]) (ubi verbum cum objecto per literam *Lamed* conjungitur, omisso signo accusativi Eth); quod invenimus in dicto: *diliges Dominum Deum tuum* [2]). Maxime haec res probatur loco illo, ubi de advena dicitur: *diliges eum*

---

1) Levit. 19, 18. 2) Deuter. 6, 5.

quasi temet ipsum [1] (hic scribitur Lamed); neque objici potest illud: *et vos ergo amate peregrinos* [2]; nam ibi non dicitur: *quasi vosmet ipsos*, at verba referenda sunt ad praecedentia, quod loco suo demonstravimus. Constat quidem, eum qui de rebus judaicis cogitet etiam hujus scientiae aliquid discere debere; sed ne totam vitam consumat in legendis antiquissimi grammatici R. Jehudae scriptis, vel in decem libris R. Menini vel in illis, quos viginti duos conscripsit R. Samuel hanagid; nam de hujusmodi operibus dixit Salomo; *faciendi plures libros nullus est finis* [3].

Alii sunt, qui semper cogitant de pentateucho, de prophetis et hagiographis nec non paraphrasi eorum aramaica, et quod summo cum studio rectum sensum sciscitantur, se summum gradum nactos esse existimant. At sancta doctrina vere est fons vitae et omnium divinarum legum quasi fodina; sed e doctrina scripta nullus indagator ne unum quidem jussum penitus cognoscere potest, nisi comperit explicationem ejus doctrinae, quae ore traditur; nam dicitur quidem de sabbatho: *non facies omne opus in eo* [4]; qui vero nobis explicare possit, quot sint

---

1) Levit. 19, 34. 2) Deuter. 10, 19. 3) Cohel. 12, 12. 4) Exod. 20, 10.

opera primitiva cum eorum derivationibus; porro tabernaculorum mensuras, vel in vendendo quota pars pretii fraudationem efficiat? Communiter omnes leges interpretationem e doctrina patribus tradita requirunt, imprimis constitutio dierum festorum, medione ab novi lunio an a vero pendeant; utrum ab intervallo quo conspiciatur luna, an potius a luna comparente; unde oriuntur variationes maxime discrepantes secundum longitudinem, latitudinem et parallaxin, pro terrae remotione et declinationis circulo, quem describat luna ad dextram vel ad sinistram eclipticae. Porro constituendum est, quo e loco computentur interluniae; nam inter Hierosolymam et hanc insulam (Britanniam) ea est differentia, ut illos plenis quatuor horis ante sol collustret, quod e rationibus astronomicis accuratissime demonstratur. Multae etiam aliae sunt leges, quarum explicationem non e pentateucho, sed e meditatione accipimus, ut si dicitur: ***circumcidite praeputium cordis vestri*** [1]. Alios etiam libros sacros cognoscere utile est, cum nonnisi ex iis leges quasdam intelligamus, ut exempli gratia illud interdictum: ***non comedetis cum sanguine*** [2], Saulis verbis (Sam. I, 4, 34), et illud: ***non***

1) Deuter. 10, 16. 2) Levit. 19, 26.

occidentur patres pro filiis [1]), Amaziae dicto (Reg. II, 14, 6) explicantur; sed parva est utilitas comparata cum labore cognoscendi omnia Israelitarum oppida, judicum et regum historiam, templi primi et olim futuri conditionem, et praesagia de aevis partim jam praeterlapsis, partim futuris, quae non possumus indagare; quorum etiam nonnulla sunt tam obscura, ut in illis explicandis coeco similes ad muros erremus, cum alius aliam tradat interpretationem. Et si sciremus totum psalmorum librum plenum carminum et orationum? quae divina quidem inspiratione canebantur, nullum autem de futuro praesagium includunt! Idem censendum est de Jobe, de libris Salomonis, de scriptis qui vocantur Megilloth et de Esra. Neque cognoscere possumus e libro Daniele, quando venturus sit Messias; nam ipse propheta hoc nesciebat, quod loco suo ostendimus. De his omnibus libris si dies noctesque cogitamus, per eos ad cognitionem praeceptorum Dei non pervenimus, cujus intuitione aeternam felicitatem adipiscimur; itaque dicitur: librorum sacrorum studium laudem meretur, atque etiam non meretur (Baba mezia 33, a). — Hoc tantum sciscitantibus utile est, linguae sacrae genium e libris biblicis investigare,

1) Deuter. 24, 16.

e quibus emanat vita, ut cognoscamus doctrinae et reverentiae erga Deum fundamenta. Etiam versio chaldaea utilis est, licet strictum verborum sensum non teneat. Multi etiam sunt viri sapientes, qui non cognoscunt massoram, qui etiam omne studium grammaticum stultum esse judicant, qui nunquam didicerunt scripta sacra, nedum eorum interpretationes, sed a primae juventute Thalmudi operam navarunt, libro qui tradit de Mischna explicationes. Hae sunt variae et omnes methodo justa utuntur, nam e Thalmude comperimus omnia jussa et edicta, quae debeat homo sequi et vivere. At non decet virum doctum esse rudem in libris divinis: nam imperitus si leget in Thalmude citatum aliquod, quo in libro locus inveniatur nesciet, neque judicare poterit, utrum secundum sensum literalem, an homileticum, an ad fulturam tantum (non serio) sit accipiendus. Nam cum summa quae illorum (Thalmudicorum) est sapientia et exercitatione dialectica dictum unumquodque derivant ex alio; ipsi autem melius cognoverant sensum literalem, quam omnia posterorum hominum genera. Itaque qui scripta sacra non novit, singulos versus evolvere non poterit. Etiam grammaticam scias necesse est; quae res multas detegere potest, quas majores nostri non tradiderunt; nam ipsi quidem omnium scientiarum peritissimi erant,

posteriores autem id solum intelligunt, quod illi expressis verbis edixere. Sunt etiam loci quaedam Thalmudici, quorum sensum imperiti illi plane non perspiciunt; exempli gratia, quod (Rosch haschanah 25, a) saepius luna nonnisi multo post conjunctionem videatur; vel differentia quae valet in constituendo novilumio, ubi quaeritur, utrum tempore antemeridiano an pomeridiano fiat conjunctio; et alia quae de luna comparente obtinent inter Babyloniam et Palaestinam. Nullus scrutator haec omnia intelligere potest, nisi astronomiam didicit et novit solis atque lunae motus; astronomiam autem nunquam scies, nisi didiceris mathematicam; haec enim similis est scalae, in terrae solo stanti, cujus cacumen ad coelum erigitur. Contra coelestia corpora eorumque motus qui intelligit, cognoscet etiam Dei reverendi opera; ita etiam antiqui, quorum memoriam benedicimus, dixerunt: qui non computat corporum coelestium motus, de hoc dicit liber divinus: *opus Domini non respiciunt*[1]). Et sine arte mathematica neque demonstrationes, quae de mensurarum constitutione in tractatu Irubin dantur, neque R. Nathanis quadraginta novem regulas intelliges. Neque scrutator perspicere potest, quo modo anima humana

---

1) Isai. 5, 12.

quinque rationibus similis sit Creatori (Berachoth 10, a), (nam corpus implet, ut mundum Deus; videt, neque videtur; corpus alit, ut universum mundum Deus; pura est, et habitat in occulto), nisi didicit psychologiam; quam vero ipsam cognoscere non potest, nisi antea didicit scientiam de phaenomenis coelestibus et terrestribus, quae est profundissima. Etiam artem dialecticam scrutator discat necesse est, quae est omnium scientiarum quasi statera, et jam antiqui monent: sedulus sis in studio legis et hoc age ut discas, quid respondeas Epicuraeo [1]. Sunt quoque multa in doctorum nostrorum dictis demonstratione et interpretatione egentia; exempli gratia monitum illud: ei, qui noctu (otiose) vigilet, vel (in locis quibusdam) aquam bibat, damnum a malis spiritibus esse timendum, ad doctrinam de phaenomenis pertinet [2]; ad astrologiam, quod dicitur de (malo spiritu foeminino) Igereth filia Machlath [3]; astronomica est narratio illa, quomodo luna solem accusaverit [4]. Neque non in libris sacris multi loci explicationes e variis scientiis exigunt; sic e. g. liber Ecclesiastae nominat quatuor substantias elementares: coelum, terram, aërem et aquam;

---

1) Aboth 2, 13. 2) Aboth 3, 4. 3) Pesachim 112, b. 4) Chullin 60, b.

verba enim: *sol oritur*, coelum significant [1]; dicitur etiam: *terra in aeternum stat;* deinde legimus: *lustrans universa in circuitu pergit spiritus et in circulos suos revertitur,* neque unquam quiescit; denique: *omnia flumina intrant in mare.* Nominantur etiam in principio libri Geneseos illae quatuor substantiae: *In principio creavit Deus coelum et terram*; et: *Spiritus Dei ferebatur super aquas.* Sic etiam hoc: *quis mensus est pugillo aquas, et coelos palmo ponderavit; quis appendit tribus digitis molem terrae; quis adjuvit spiritum Domini?* [2]) Porro: *extendens coelum sicut pellem; qui fundasti terram super stabilitatem suam; qui facis angelos tuos spiritus; qui tegis aquis superiora* [3]. — Dicitur etiam: *congregans sicut in utre aquas maris; timeat Dominum omnis terra* [4]; et paullo antea: *verbo Domini coeli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* — Alibi legimus: *quis ascendit in coelum atque descendit? quis continuit spiritum in manibus suis? quis colligavit aquas quasi in vestimento? quis suscitavit omnes terminos terrae?* [5] — Sic dicitur etiam: *longior terra mensura ejus* (divinae sapientiae) *et latior*

---

1) Cohel. 1, 4 sqq. 2) Isai. 40, 12 sqq. 3) Ps. 104, 2 sqq. 4) Ps. 33, 7. 5) Prov. 30, 4.

mari [1]; et: *numquid considerasti latitudinem terrae?* [2] — Haec omnia, ut multa etiam alia dicta perspicua fiunt ei, qui profundius cogitat. Multi alii hujusmodi loci reperiuntur, ut sub finem Psalmorum [3], nam ignis et grando de terra veniunt, cujus dicti veritas strictissime et accuratissime est demonstrata. Illico etiam legitur: *aquae super coelos sunt;* porro lumina et stellas in uno coelo esse declaratur; quae omnia ita se habent.

Scrutatores talmudici nostrae aetatis varias sequuntur rationes. Alii librum legunt, ut vetita et permissa cognoscant; alii operam navant libris homileticis (midraschim), neque non ipsi novas explicationes inveniunt, et ad quamque vocem mancam vel plenam causam quaerunt. At ego contra hoc studium omnino id animadverto, prophetas non ipsa verba tenere, quoties dictum aliquod repetant, sed cogitata tantum, quibus continetur summa rei. In sermone Eleazaris (Abrahami servi) primum legitur: *da mihi pauxillum aquae ad bibendum* [4]; deinde: *da mihi paululum bibere.* — Isaacus filium Esaum alloquitur: *ut benedicat tibi anima mea, antequam moriar* [5]; et Rebecca (hanc

---

1) Job 11, 9. 2) Job 38, 18. 3) 148, 8. 4) Gen. 24. 5) Gen. 27; 4.

rem narrans) dicit: *benedicam tibi coram Domino antequam moriar.* In somnio (Pharaonis) primum legitur: *quarum mira species*, et habitudo corporum erat, at in interpretatione non ita narratur [1]). Bileamo dicebatur: *male dic populo* [2]); et ipse dicit: *devoveas eum.* Moyses haec verba loquitur: *misit Israël nuntios ad Sichon, dicens: obsecro ut transire mihi liceat per terram tuam, non declinabimus in agros et vineas* [3]); post vero Moyses expressiones mutans dicit: *publica gradiemur via, alimenta pretio vende nobis* [4]). Dicitur etiam: *dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, et deleam eos* [5]); Moyses mutatis verbis narrat: *dimitte me ut conteram eum et deleam nomen ejus* [6]). Similia invenies in multis locis. In decalogi praeceptis primum dicitur: *memento* [7]), postea: *observa* [8]); nunc dicitur, *mendax*, nunc, *falsum testimonium;* hic monetur: *non concupisces*, illic, *non desiderabis* [9]). Versus ille de lapidibus onychïnis, exprimitur omisso vav, et Moyses repetit, addito *vav* [10]). Eadem variatio occurrit in praecepto *non moechaberis.* Omnino inveniuntur in repetitione

---

1) Gen. 41, 4. 2) Num. 22, 6. 3) Num. 21, 21. 4) Deut. 2, 27. 5) Exod. 32, 10. 6) Deut. 9, 14. 7) Exod. 20. 8) Deut. 5. 9) Exod. 25, 7. 10) Exod. 35, 9.

decalogi additamenta et omissiones; quod facile intelliget sapiens.

Nonnulli etiam libris Talmudicis operam dant, ut ante alios excellant; quare praecipue occupantur libro de litibus civilibus. Neque non mercedem divinam merentur, cum errantes edoceant et fraudatos recte ducant; sed si omnes Israelitae justi essent, non necessaria esset haec pars Talmudis. Praeterea sunt leges non singulo cuique aptae, scilicet quas pro multis unus exercere potest; exempli gratia buccinae cantus diebus festi piacularis et memorialis; sacrificia stativa et solemnia; etiam lex illa: *et in unum congregato* [1]) sqq.; atque sufficit unus judex ad multa jurgia loco multorum componenda. Debet autem homo se ipsum excolere, cognoscere leges Dei qui eum creavit, et vitam suam recte componere, tum cognoscet suum creatorem. Itaque dixit Moyses: *ostende mihi vias tuas, ut sciam te;* dicit etiam propheta: *non glorietur sapiens in sapientia sua* [2]) — quaecunque sit scientia, sed in illa cognitione sola, et quaenam est? *scire et nosse me.* Et David monuit: *scito Deum patris tui;* tum vero dixit: *et servito ei* [3]). Nam ad hunc finem homo

1) Deut. 31, 12. 2) Exod. 33, 13. 3) Paralip. 28, 9.

est creatus. Tum demum, cum se ipsum satis excoluerit, alios excolat, si potest.

At majores nostri noverunt mysterium de sede atque de altitudine (Domini); absit autem suspicio figuram tribui supremo numini; sed verba exigunt interpretationem, ut locutio illa in libris sacris: *faciamus hominem ad imaginem nostram* [1]). In vaticiniis Deus describitur: *quasi aspectus hominis* [2]); tunc dicitur: *a lumbis ejus et de super;* et sub finem libri nostri hoc mysterium explicabimus.

Doctorum qui vocantur Geonim unus librum fecit, quem nominavit *Liber agnitionis unitatis,* secundum rationem philosophorum; sunt autem in hoc libro perpaucae cogitationes perspicuae; nam explanatio philosophi (nullo auxilio nisi sua intelligentia nitentis) confessioni ignorantiae aequivalet; Deus enim omnium rerum sciens non est objectum scientiae neque scientia capitur. Etiam difficile est credendum, Deum mundum cum voluntate nova creasse. Omnino quomodo meditari potest homo, ut eum cognoscat, qui sublimior est se ipso, cum tamen ipse, quid sit suus animus, aut quid corpus, nesciat? Is tantum, qui novit doctrinam de phaenomenis et omnes ejus demonstrationes, artem

1) Gen. 1, 26. 2) Ezech. 1, 26—27

plectit Dajah et Daah, ut si dicitur: *aves non divisit* [1]; ubi avis includit turturem et columbam; vel etiam: *et demolientur excelsa Isaaci* [2]; quod idem est ac si diceretur: »excelsa Edom et Israel« et alio loco dictum est *et demolientur excelsa Aven* [3]. Hoc etiam inde cognoscitur, quod amba nomina literas communes habent. — Quare etiam in omnibus scientiis et artibus nemo singula quaeque scire cupit; nemo enim mente ea complecti potest, quae nullo temporis momento in eodem statu permanent, sed semper mutantur; universalia contra semper existunt.

Necessarium mihi erat thesin communitatis inducere antequam de legibus agam, quod vidi, viros doctos sexcenta tredecim praecepta variis rationibus numerare. Quorum alius interdictum de coquendo haedulo semel numerat, alius ter, quia tribus locis in pentateucho legitur, quod interpretati sunt sapientes nostri; et similia multa. Alii numerant praecepta generalia et specialia, alii partim sola generalia, partim sola specialia. Nonnulli bis numerant legem, quae variis locutionibus expressa, sed eodem sensu invenitur. Accuratius si indagabis, infinitum invenies legum numerum, ut dicit Psalmista:

---

1) Gen. 15, 10. 2) Amos 7, 9. 3) Hos. 10, 8.

omnis consummationis vidi finem; latum mandatum tuum nimis [1]. Si autem agitur de enumeratione legum principum, praeceptorum communium et mandatorum in omnia tempora mansurorum, tum numerus non aequat decimam partem sexcentorum et tredecim. Summus Dominus videt cordis mei puritatem, novit me non scripsisse hunc librum, ut ejus sapientiam cognovisse videar, neque ut mysteria mihi esse patefacta ostendam, ut his glorians majoribus nostris me opponam; nam bene scio, illos me sapientiores multo et religiosiores fuisse, atque sunt etiam nostra aetate summi sapientes. Sed hunc librum composui in usum fautoris venerandissimi, qui me magistro aliis quos illi scripseram libris operam navabat, et magno in eum amore ductus laboravi, ut tractatum de legibus ei conscriberem; nam videbam in eo virum veritatem diligentem, qui inter multos religione excellit et pietate.

Est summa quaedam lex fundamentalis, scilicet quae omnia divina mandata, jussa et interdicta observare jubet. Hoc praeceptum: *servietis Domino Deo vestro* [2] comprehendit omnes leges corde, ore, facto observandas, quae sunt aut ipsae leges fundamentales, aut talibus memoria retinendis

---

1) Ps. 119, 96. 2) Exod. 23, 25.

inserviunt. Mandatum illud, quod *Dominum metuere* jubet, complectit omnia vetita, exprimitur vero ut jussum. Nam sensus monet, ut malum vites, sicut pudendum aliquod tangere vereris, propter Dei timorem; sicut servus, qui coram domino, quamdiu oculis eum videt, malum quoddam committere non audet; nam sunt alii qui cupidinibus suis indulgent, ne regem quidem curant, cui notescere possit facinus, neque malam famam vel dedecus vel contumeliam. Lex illa: *Dominum Deum vestrum sequimini* [1]) comprehendit mandata, quae clementiam atque justitiam exercere et pacem jungere jubent. Ita dicit etiam propheta: facere justitiam et diligere misericordiam [2]). Hoc ergo complectit praecepta: *honora patrem tuum, non occides; non maechaberis, non furtum facies, non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium, non rapies, non concupisces quae proximi tui sunt. Non mentiemini nec decipietis* [3]). *Mendacium fugies* [4]); *non declinabis in judicium pauperis* [5]); *nec honores vultum potentis; nec accipies munera. Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum; sit tibi statera justa; non morabitur opus mercenarii tui apud*

---

1) Deuter. 13, 4. 2) Micha 6, 8. 3) Levit. 19, 11. 4) Exod. 23, 7 sqq. 5) Levit. 19.

te usque mane. Non quaeras ultionem, nec memor eris injuriae. Diliges amicum tuum sicut te ipsum. Sit tibi justus modius. Porro haec mandata: *pauperibus et peregrinis carpenda dimittes* [1]; *si pecuniam mutuam dederis, non urgebis quasi exactor* [2]. *Viduae et pupillo non nocebitis; non facies quod iniquum est, nollite affligere* [3], et similia multa. Praeceptum illud (Mich. 6, 8) *solicitum ambulare cum deo tuo* comprehendit omnem morem, legem et doctrinam, quae Deus nobis praecepit.

Multa mandata vim amiserunt, itaque qua de causa sexcenta? Huc pertinent: fasciculus hyssopi, quod mandatur ad sacrificium paschale in Aegypto [4]; leges illae: *nullus egrediatur ostium domus suae* [5]; *nullus egrediatur de loco suo die septimo* ad colligendum *Man; nullus relinquat ex eo; sitis parati in diem tertium* [6]. Similia sunt opera in condendo et movendo tabernaculo foederis, motiones, vexilla, remotio contaminatorum e castris, lex quae secretum locum et palam in castro militari habere et contra hostes, quorum memoria jam dudum extincta est, proficisci jubet; ita etiam benedictio et exsecratio et altare in monte Ebal,

---

1) Levit. 19, 10. 2) Exod. 22. 3) Levit. 25, 17. 4) Exod. 12, 22. 5) Exod. 16. 6) Exod. 19, 11.

jussum, quod lapides calce obducere et leges iis inscribere monet, constitutio asylorum et bellum cum Amaleco. Sunt etiam praecepta, quae soli Moysi dabantur, ut conditio arae terrenae, ubi foedus pepigit cum gente Israël; mandatum tabularum coelendarum, constitutio tabernaculi, celebratio septem dierum inaugurationis. Jubetur etiam Moyses unguere tabernaculum et fratrem ejusque filios, in clypeolo pectorali urim vethumim condere, foederis tabulas in arca ponere, serpentem aëneum elaborare et multa alia hujusmodi mandata exsequi, ut laminarum fabricatio et edictum, quod sacerdotes juxta arcam et extra eandem doctrinae librum et ampullam plenam manna et Aharonis virgam servare jubet.

Sunt etiam leges quae subduntur praecepto ampliori. Ita dicitur: *omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet* [1]) et statim subditur interdictum de turpitudine patris et matris; postea incipitur a matre. Quare etiam ad alias ut consanguineas patris aut matris interdictum pertinet. Tamen qui computant mandata, unum quodque incestus vetitum singulatim numerant, quia nonnulla singularem judicii poenam minantur; sed poena exterminationis omnes continet.

---

1) Levit. 18, 6.

Porro computaverunt interdicta omnium pecudum immundarum, viginti genera avium, omnia reptilia terrae, reptilia volantia et aquatica. Scimusque immunditatem octo reptilium esse gravem. Denique quia porcus, cuniculus et lepus unum munditiae signum habent, opus erat de illis dicere: *nec cadavera contingetis* [1]. Scilicet: quia sancti estis, non contingetis cadavera, quae vos contaminent. Caeterum scriptura de illis loquitur ut de aliis cadaveribus, et qui illa tangit, nec exterminationis, nec flagellationis poena afficitur.

Sunt alia ejusmodi interdicta, ut si illa violaveris, aliquid faciendo poena absolvaris. E. g. *Nec remanebit quidquam ex eo usque mane* [2], sc. si potestis, *si quid autem residuum fuerit, igne comburetis;* attamen praestat nihil remanere. Eodem modo verba: *Levir cum ea convenito* [3] non proprie praeceptum continent, sed glossem in matrimonium ducens remunerationem sibi conciliat, nolentem autem ducere curia non cogit.

Sunt etiam praecepta generalia alii generis, e. g. ea quae stuprum facere vetant. Alia interdicunt coitum cum eodem genere, qualis est praederastia cum homine, alia

---

1) Levit. 11, 8. 2) Exod. 12, 10. 3) Deuter 25, 5.

cum genere alio. At interdictum de coitu cum pecudibus aves quoque comprehendit, nam scriptura magis consueta praelegere solet, ut illo loco: *Deus recordatus est noae et omnium quae cum eo erant in arca, animalium et pecorum* [1]); quippe quae genera cum homine eodem die creata honestiora habentur. Porro si dicitur: *et eo deciderit bos aut asinus* [2]), ista genera animalium praecipue nominantur, quod in terra sancta frequentiora inveniuntur; attamen illa lex valet etiam de equo, de mulo et de camelo. Interdictus est etiam coitus cum sexu foeminino, si non est ejusdem generis, ut cum pecoribus; neque minus cum hominibus ejusdem generis, idque in aeternum, ut cum uxore patris, sorore et filia. Nonnunquam interdictum valet tantum vivente adhuc alio, ut cum marita viri, cum vidua matrimonio levirali subjecta, cumque sorore uxoris adhuc viventis. Nec non interdictus est coitus cum foemina religionem viri non colente. Orpha nimirum reversa est ad populum deosque suos, Rutha vero dixit: *mihi tecum communis erit populus, communis Deus* [3]). Qui autem concubuerit ethnicae, quae non antea lustrata sit ab impuritate sua unitatemque supremi numinis agnoverit, eum non minus

---

1) Gen. 8, 1. 2) Exod. 21, 33. 3) Ruth 1, 16.

peccavisse existimandum est, quam qui liberos idololatriae addicit. Interdictus est etiam coitus cum ipsis foeminis, quas in matrimonium ducere licet, ut cum virginibus viduisque, imo cum propria uxore menstruis laborante, vel diebus pollutionis (purificationis) post partum maris vel foeminae.

Sunt etiam dicta quae, quanquam specie praeceptorum enunciata, nihil peragere jubent. Sic e. g. mulierem (captivam) formosam in matrimonium ducere non jubet scriptura, sed permittit, idque omnibus praescriptis conditionibus peractis [1]; neque objicias mihi verba *quam amore captus in matrimonium ducas*, nam hîc desiderium tantum significatur, ut in verbis Pharaonis *et eam mihi in matrimonium copulavi* [2], videlicet secundum propositum suum. Eodemque sensu de Balako dicitur *lacessivit bello Israelitas* [3]. Argumentum insuperabile est quod (post praescriptas conditiones) dicitur: *Ita demum, cum ea congressus, eam tibi matritato et conjugem habeto.* Conditiones vero sunt, ut postquam decreverit illam conjugem sibi sumere, eam in domum suam introducat, neque relinquat in alius potestate; ut illa instar leprosi (die purifi-

---

1) Deuter. 21, 10. 2) Gen. 12, 19. 3) Jos. 24, 9.

cationis) capillos tondat, ungues secet; — non opus erat monere, ut aqua lustrali expiet, quia jam alio loco dictum est *vos captivique vestri* [1]); — ut vestem captivitatis exuat, qua induta numina ficta coluerit, quo sensu etiam dicitur: *Mutate vestimenta vestra* [2]); ut patrem et matrem, modo occisos vel adhuc viventes, deploret; hujusque morae unicus est finis, ut forte ad ommittendum matrimonium permoveatur. Qui vero filiam Israëlitae absque his conditionibus uxorem ducit, praeferendus est illi concupiscenti. Itaque in toto illo articulo unum tantum praeceptum absolutum continetur: *ne eam in rem tuam vertito.*

Eodem modo praescribitur in tractatu *Berachoth*, ut ante peractionem pii operis Deum benedicamus. Laudari quoque potest Deus, qui actionem aliquam quadam conditione permiserit, ut mactatum (non eo sensu, ut mactando pium opus perficiamus). Eadem ratione, qua ante pium opus, Deum laudare licet ob mactandum paschatis anteque circumcisionem, quae absoluta sunt jussa, mactatus vero non absolute est praescriptus, sed interdictum est comedere carnem pecorum, antequam sanguinem humi sparseris, idque

1) Num. 31, 19. 2) Gen. 35, 2.

mactando, nulloque alio modo. Itaque illa oratio similis est orationi nuptiali, in qua commemoratur, Deum consaguineas sponsasque interdixisse, nuptasvero permisisse. Qui ergo mactando Deum benedicit, pingue vetitum et venas aufert, Deumque post coenam laudat, remunerationem accipiet; qui contra haec omnia negligit, poena afficietur. Attamen omnes illae actiones piis operibus non sunt adnnmeradae, nam illarum finis sanctitate caret, neque dubitari potest, eum qui jejunet carneque abstineat ad exemplum Danielis majorem remunerationem a Deo accepturum fore. Idem aestimandum est de eo qui totum diem jejunat et preces coenatorias non recitat. Porro naziraeus non est obligatus ad recitandas (diebus festis) preces inaugurales et dimissorias, neque ad bibendum (festo paschali) quatuor pocula vini; cum illa officia nonnisi vinum bibenti sint praescripta. Istaque omnia commemoravi, quia de pio sapiente quodam mihi narratum est, quem dicunt saepe vagatum esse per vias, ut inveniat quempiam, qui avem mactandam haberet, idque fecit ad implendam quotidie centuriam benedictionum.

Inter enumeratores praeceptorum sunt etiam nonnulli qui in legum numerum meras explicationes receperunt, ut illa dicta: *ne animo deflectat, ne populum reducat in*

Aegyptum [1], *ne monile separetur a superhumerali* [2], qua propter nimirum alligandum est; *ne moriatur in praelio* [3], et ni obstaret traditio etiam verba *neque ex ea detrahantur* [4] simili sensu accipienda essent.

Sunt etiam qui in piorum operum numerum admiserunt actiones non jussas, sed tantum permissas; ut *peregrinis vestratibus comedendum datote aut extraneis venditote* [5], item *ad canem projicitote*, quae verba referenda sunt ad exhortationem *praestate vos mihi viros sanctos* [6], sensus que praecepti est: *Caro rapta non tibi est utile alimentum, itaque projicies eam cani tua pecora custodienti;* quod etiam vocali pathach literae Lamed supposita significatur; et ni traditio vetaret, etiam verba: *in servitium sempiternum eos cogitote* [7] simili sensu accipienda viderentur. Nam omnes leges a majoribus accepimus, nullumque est discrimen in iis, quae ad leges attinent, inter illorum et pentateuchi jussa, nam et illa a Deo nobis mandata sunt, illique acceperunt a suis patribus, et patres a prophetis; omnia vero jussa emanaverunt ex ore Dei, nunciante Moyse.

---

1) Deuter. 17, 16—17. 2) Exod. 28, 28. 3) Deuter. 20, 5. 4) Exod. 25, 15. 5) Deuter. 14, 21. 6) Exod. 22, 30. 7) Levit. 25, 64.

Nunc traditurus sum tibi exemplum unius legis bis enumeratae, quae est *memento diem sabbathi sancte agere* et *servato diem sabbathi*. Sed et *vocare sabbathum delicias, non ex suis moribus agere, non libidini obsequi, non isto modo loqui* [1] sunt varia jussa quorum una fons est interdictum: *Nullum opus facito*. Idcirco omnibus hebdomadis diebus meminisse oportet, quis dierum instantium sit septimus, ut dies domini observetur; itaque *memento* et *custodi* una re continentur. Sanctificatio vero diei in cessatione operum constat, secundum verba Jeremiae [2], deliciae continentur in quiete a contentione corporis negotiisque et sermonibus ad quaestum pertinentibus, ne ad faciendum opus incitemur.

Praeceptis religionis etiam adnumeranda est illa exhortatio: *Circumcidite vestri cordis praeputium* [3]; interdictis vero monitum *nolite cervicem vestram indurare*. Jamque doctos hujus aetatis interrogavi, quae sit horum verborum vera explicatio; at quasi confracto arundineo baculo me repulerunt, ut pellere solent discipulos qui inter veritatem et mendacium distinguere non intelligunt. Ashoretici (qui praecepta enumerant) similes

---

1) Jesai. 58, 13. 2) 17, 21—22. 3) Deuter. 10, 16.

sunt ei, qui numerum plantarum novit in libro quodam de medicamentis memoratarum, sed nescit quae sit illarum efficientia. Quam ergo utilitatem nomina illi offerre possunt? Necnon accidere potest, ut in eodem libro plantae duobus nominibus nominentur, ille vero credet duas plantas diversas nominari. Huc pertinent verba *memento* et *ne oblivioni mandato* [1]), quem versum suo loco explicaturus sum. Hujusmodi praecepta multa reperiuntur in pentateucho, quae nemini curae sunt.

PORTA TERTIA.

Sunt praecepta primaria aliis praeceptis circumsepta (quibus transgressio avertatur), ut naziraei per totum tempus devotionis suae vino et temeto abstinent, quia vinum conscientiam tollendo concupiscentiam auget. Itaque Daniel vino se abstinebat et ne paschali quidem festo bibebat, quamquam (prima festi nocte) praecepto rabbanitico vinum bibere jussum est. Simul Deus naziraeo interdicit acetum vini, infusionem uvarum,

---

1) Deuter. 25, 17 — 19.

acinos et cutem; novaculamque ejus capiti admoveri vetat, ne se mulieribus exornet. Ratioque horum interdictorum est, quod mero voto vinum vitandi, ni illae coercitiones accedant, naziraeus perfecte devotus Deo non est censendus. Hanc rationem secuti sunt etiam majores nostri respectu diei reconciliationis, quo interdictum est edere; et hoc interdictum est momentum praecipuum festi, nam ubique in scriptura sacra verbum *subigere* cum substantivo *anima* conjunctum *jejunare* significat, nam anima animalis vim suam a jecore accipit et illa est quae cupidinibus movetur; quo sensu etiam dicitur: *Anima tua cupiet* [1]), *anima escam abhorrens* [2]), *anima quae comedit* [3]). Testes sunt quoque loci: *Quare jejunavimus et non vidisti, subegimus animam nostram et non animadvertis?* [4]) ubi eadem sententia bis explicatur; porro *Hoccine est jejunium, quod ego approbem, dies quo animam subigat homo?* et *animam subactam saturiaveris;* jamque explicavi quare tamen dictum sit: *subegi jejunio animam meam* [5])., ubi litera *beth* cum he prostetico contrahitur. Necnon bibere vetuerunt die reconciliationis, quia invenerunt locum illum: *comedito*

---

1) Deuter. 12, 20. 2) Hiob 33, 20. 3) Levit. 7, 18. 4) Jes. 58, 3 ff. 5) Ps. 35, 13.

apud Jouam Deum tuum tui frumenti, vini oleique decumas [1]. Ungui quoque vetitum est, quia dictum est a Daniele: *nec unguentis usus sum* [2]; hic autem objici potest quod illo loco dictum est: *ad considerandum et te Deo tuo subigendum*, verbo *anima* non sequente. Lavari quoque vetitum est die reconciliationis; tamen pollutum se abluere jusserunt. Quam praeclara vero sunt illa dicta majorum: *Studiosus esto in observatione levium praeceptorum ut gravium*, et: *Remuneratio pii operis est aliud pium opus.*

In Decalogo quinque praecepta pertinent ad officia erga Deum, suntque officia cordis et gravissima. Jussa vero ad officia erga homines referenda incipiunt a sexto et gravissimo: *ne caedem facias.* Summatim observandum est, exterminationis mortisque supplicia nonnisi violatoribus interdictorum esse inflicta, qui contumaciores aestimabantur illo, qui sibi imperata negligit, nullumque inveni praeceptum inhibitivum, cujus neglectio exterminatione puniatur, nisi circumcisio, quae est signum foederis per totam vitam in corpore permanens, unoque actu officium est absolutum, nimirum die octavo post diem natalem; quae obligatio est patris vel summi

---

1) Deuter. 14, 23. 2) Dan. 10, 3.

clerici. Qui autem non circumcisus adultus quoque ut circumcidatur non curat, exterminationis poena afficitur. Eadem poena affligitur qui paschati agendo supersedet; nam fons omnium praeceptorum est exitus ex Aegypto, quam ob caussam interdictum *Deum conflatilem ne facito* [1]) immediate sequitur *azymalia observato*, et ad interrogationem *quae sunt testimonia* fit responsum *servi Pharaonis fuimus* [2]).

Nunc tibi indicabo unum praeceptum, quod cetera omnia comprehendit cujusque violatores exterminationis poenae obnoxii sunt. Si mentem omnium pronuntiatarum exsecrationum consideras, animadvertes illas omnes ad occulta tantum peccata spectare [3]). Ad primam hoc in expresse adjicitur et plerisque idem est perspicuum. Consuetudo cum sorore et socru facile suspicionem effugit, animaliaque stupro adhibita sunt muta. Sub finem dicitur: *Exsecrabilis qui legis hujus dicta non praestiterit*, in occulto scilicet et contumaciter, nam palam peccantem judicium coercet vel poenis afficit. Quamobrem veritati consentaneum est verba *haec omnia* [4]) eodem sensu esse accipienda, quo illa: *quid si exsequiis pollutus ista omnia tetigerit* [5]),

---

1) Exod. 34, 17. 2) Deuter. 6, 21. 3) Deuter. 27, 15 – 26. 4) Levit. 18, 24. 5) Hagai 2, 13.

ubi etiam *omnia* unum ex omnibus significat. Quod porro, qui peccatum per imprudentiam commisit, piaculum afferre debet, quo indicet se invitum deliquisse, perspicue demonstrat libenter peccantem nomen Dei profanare. Videmus quoque Israëlitas omnes, quanquam obstante interdicto: *neminem conservatote,* Gibeonitis propter jusjurandum iis datum pepercisse.

PORTA QUARTA.

Sunt praecepta universo populo injuncta, ut holocausta, panis appositicius, vinum libationis oleumque lucernarium; alia pertinent ad distinctas quasdam familias, ut officia principis, summi pontificis, ceterorum sacerdotum et levitarum, quorum munerum numerus est permagnus. Alia praecepta ad singulos homines cujusquam familiae spectant, ut officia regis, naziraeorum, leprosorum et immundorum. Pleraque praecepta indistincte maribus foeminisque sunt imperata; nonnulla tamen solis maribus, ut circumcisio, leges immundorum propter nocturnum casum, sepositio et redemptio primogenitorum et pars duplex eorum; nonnulla solis foeminis, ut leges de iis, quae menstruis laborant, de

puerperis, de adulterii suspectis, denique de votis uxorum et puellarum. Alia ex alia re pendent, ut holocausta et sacrificia festorum in loco electo, tresque peregrinationes, multaque alia hujusmodi praecepta. Illis adnumerandae sunt leges quibus monemur, ut nobis natos filios circumcidamus primogenitosque redimamus, si arbores vescas plantemus fructum per triennium profanum habeamus quartoque anno laudando consecremus aut redimamus; si campum vel vineam coluerimus proventum decumemus, si pecuniam mutuo dederimus non nos foeneratores praebeamus, si uxores nostras suspectas habeamus rite procedamus, si servos vel ancillas habeamus vel mulierem in matrimonium ducamus regulas praescriptas observemus. Praeceptaque his similia sunt permulta, quorum pleraque sunt judicia et sententiae.

Multae sunt leges ad certa quaedam tempora pertinentes, ut circumcisio ad diem octavum et aestimationes pretii prout personae aetas sit mensis unus vel quinque, vel viginti, vel sexaginta annorum [1]). Multa opera pia nonnisi interdiu peraguntur, ut oblatio sacrificiorum et circumcisio, quaedam noctu, ut epula paschalis et numeratio post oblationem manipuli [2]), quaedam dubia luce ut finis mactationis pa-

---

1) Levit. 27, 2 ff. 2) Levit. 23, 15.

schalis, accensio lucernarum et reditus pollutorum in castra, nonnulla meridiano tempore ut oratio meridiana et initium mactationis paschatis, unum singulis hebdomadibus, ut celebratio sabbathi, quaedam semel quotannis ut festum pentecostes, dies commemorationis, dies reconciliationis et dies feriarum (dies octavus festi tabernaculorum), quaedam per septem dies ut usus panis sine fermento; nam secundum simplicem scripturae interpretationem panis sine fermento per septem dies est comedendus, quia post commemorationem paschatis dicitur: *Septem diebus non fermentatis angustiae panibus vescitor . . . ut illius diei tuae ex Aegypto emigrationis recordere* [1]). Itaque indicatur caussa, quia nempe septem diebus Israelitae pane azymo vescebantur columna praecedente interdiu noctuque, donec Pharao demersus est; tunc Moyses eos migrare jussit usque ad erectionem tabernaculi, quod suo loco explicavi. Item sub tabernaculis per septem dies degitur, accensio luminum fit octo diebus, liber Esther tempore definito praelegitur, laudationes *Hallel* dictae octodecim diebus unaque nocte omnes, noviluniis autem sexque diebus paschalis festi partim recitantur, quinquaginta dies numerantur post

1) Deuter. 16, 3.

oblationem manipuli, septimus quisque annus ut sabbatharius, quinquagesimus ut annus jubilis sanctificatur. Ceterum multae leges nec e tempore, nec ex alia re pendent, illaeque impositae sunt omnibus qui officiis obstringuntur, maribus et foeminis, regi, sacerdoti, diviti et pauperi in Israele, nec non proselytis, sanitate gaudentibus aegrotisque; una est lex omnibus, illaque praecepta sunt primaria.

PORTA QUINTA.

Leges primariae, quae nec e loco, nec e tempore, nec ex alia quaquam re pendent, ingeneratae sunt animo. Traditae sunt nobis ut bonum, quod traditur manibus illius cui custodiendum creditur; quo sensu rex David dicit: *Mandata domini sunt recta, mentem exhilarant* [1]. Illaeque leges cognitae erant vi mentis ante legem mediante Moyse declaratam, et ejusdem generis sunt permultae, ut mandata decalogi excepto sabbatho, et sunt a Moyse repetitae tantum. Atque respectu legum his similium dicitur:

---

1) Ps. 19, 9.

Meaque instituta, praecepta, decreta legesque conservavit [1]. Nam si patriarcha Jacobus omnes concubitus vetitos cognovisset, non simul duabus sororibus in matrimonio usus esset. Quamobrem verba illa *nam quodcunque nefas dominus perosus est* [2] ad plerasque has leges sunt referenda, e. g. ad paederastiam, quae est violatio voluntatis Dei et stuprum maxime abominandum; item ad commixtionem cum alio genere, ad stuprum mulieris cum pecore, coitusque cum proximis cognatis. Itaque verba *quae illi est proxima* [3] cum verbo *sororis* sunt conjungenda, quae nimirum est simul filia ejusdem patris ejusdemque matris; ut etiam in illo loco: *et Israelitae spectaverunt Aegyptios mortuos in littore maris* [4] verba *in littore maris* non ad Aegyptios, sed ad Israëlitas sunt referenda, quippe qui in mare demersi sunt. Ideoque Abrahamus dixit: *Vere etiam mea soror ex patre est* [5]. Testis est quod ejusmodi commixtiones non a judicibus vindicantur. Sin autem quisquam objiciet, cur ea sola contaminatio, quae fit in funere sororis, non autem fratris, sacerdotibus sit permissa: dicat nobis, quare dicatur *virginis*, itaque non significetur quae virginitate privata est; quae distinctio ad fratrem non pertinet.

---

1) Gen. 26, 5. 2) Deuter. 12, 31. 3) Levit. 21, 3. 4) Exod. 14, 30. 5) Gen. 20, 12.

Jussa sunt etiam pia opera, quibus aliorum praeceptorum primariorum recordemur, ut celebratio sabbathi in memoriam creationis mundi, feriatio servorum in memoriam emigrationis ex Aegypto, pascha, panes sine fermento cum cichoreis, tabernacula, inscriptiones portarum, phylacteria capitis manusque, fimbriaeque vestimentorum, quamvis vitta hyacinthina carente exsecutio praecepti non impediatur ut usus panis sine fermenti non impeditur inopia cichorearum. Nam vitta hyacinthina recordationi inservit, qua propter praetexta ephudi tota erat hyacinthina et lamina coronae sacrae adaptata erat vitta hyacinthina. Qui ergo vestimentum fimbriatum (tantum tempore orationis matutinae) induit, pium opus non rité peragit, nam usus fimbriarum toto die officium est. Ceterum qui in viis versatur multasque formas aspicit, facilius oculis suis incitatur, quam precationis tempore. Atque hoc observavi, quia multos vidi viros Deum non vere timentes, qui tantum jactantiae caussa se vestimento fimbriis ornato induunt. Nec non Ephud monileque summi pontificis recordationi inserviunt. Nervo in cavo femoris vesci etiam recordationis caussa est vetitum, quum e contra agno paschali vesci recordationis caussa jussum est.

Nunc dicam filium, patre officium aliquod sibi posterisque suscipiente, obedientiam debere. Huc pertinent dies phuraci, jejunia et

precationes in libro Estherae praescripta [1] (nempe quatuor dies jejunii libro 12 prophetarum [2] commemorati, quos prophetae senatoresque illius aevi sibi posterisque in memoriam calamitatum susceperunt, quapropter regina Esthera et Mardochaeus secundam epistolam scripserunt, ad confirmandos dies phuraeos jam antea a Mordachaeo Estheraque susceptos, ut prophetae priores quatuor dies jejunii sibi posterisque assumpserunt). Non obedientes vero filii jussa summi domini transgrediuntur. Illa vero lex est instituta, ut recordemur beneficii a Deo Jacobo praestiti, qui nostri tantum est avus, nullique alio populo nobiscum communis, ut Abrahamus Isaacusque; nam Deus illum elegit, nullusque populus non electus cum ejus posteritate commixtus est, ut Abrahamo accedit, prolesque ejus non inquinata est cibo vinique potu gentilium, quo sensu commemoratum est in lege Canaanem exsecratum esse, ne commisceretur cum israelitis, qui sunt filii semi, auctoris omnium hebraeorum, cuique israelitae sunt attributi, quia Noa illi benedixit (ne commiscerentur) cum posteris maledicti. Eodem sensu ait propheta: *Habet autem controversiam dominus cum Judaeo in Jacobum animadversurus* [3]; nempe in filios

1) 9, 31. 2) Zach. 8, 19. 3) Hosea 12, 3.

Jacobi (quia non Ephraimus solum sed Etiam Juda peccaverat), testisque verbum *cum Judaeo.* Posthac dicit propheta: *in utero fratrem suum supplantavit;* Deus enim dederat illi vim corripiendi fratris sui calcem, antequam exierat ex utero. Sententia vero eorum, qui dicunt, illum post exitum modo id fecisse, non constat, nam dicitur *manu tenens*[1]), secundum illorum vero explicationem dicendum esset: *et postea exivit frater ejus corripuitque manu.* Pergit propheta dicens: *in utero fratrem suum supplantavit, suoque robore cum Deo egregie dimicavit,* colluctatus est enim cum angelo, qui eum superare non valuit, quod illi est maximo honori. Porro notum est e medicorum scientia, quodque membrum (animalis quo vescitur) corroborare, si sanum est, simile membrum hominis, et vice versa. Quia itaque scriptum est: *contractum est cavum femoris Jacobi*[2]), inde ab illo die illo nervo vesci est nefas, filiis enim patrem honorandum est. Necesse autem erat mihi hoc copiosius explicare, quia e naturali sensu constat, omnem narrationem nonnisi legis gratia scriptam esse (eadem lege ulterius non apparente). Non idem est censendum de circoncisione (illam nempe quo-

1) Gen. 25, 24. 2) Gen. 32, 26.

que in memoriam circoncisionis Abrahami esse jussam), repetitur enim *octavo die circumcidatur fetus membri praeputium* [1]. Ratio autem officiorum erga viduas orphanosque est: *memento te servum fuisse* [2], noli ergo superbire in opera Dei.

PORTA SEXTA.

Quaedam praecepta satis sunt explicata in Pentateucho, alia sunt autem, quorum veram explicationem nonnisi opera sanctorum propagatorum traditionis novimus, qui eam acceperunt filius a patre vel discipulus a magistro, deficienteque traditione illa praecepta aliter accipi possent. Sunt etiam jussa quae, in pentateucho plané non commemorata, traditione sola accepimus. Summatim vero dicam: Ni fuissent magnae synagogae viri, mischnaeque, talmudisque, jam lex Dei nostri perdita in oblivionemque adducta esset. Illi enim omnia rite explanaverunt, praeceptaque sententiasque magna cum perspicuitate secundum traditionem acceptam explicaverunt. Nonnullae eorum sententiae

---

1) Levit. 12, 3. 2) Deuter. 15, 15.

testimonium non ambiguum in pentateucho reperiunt, alia interpretatione talmudistis peculiari probantur, pro aliis denique scripturae locis tantum ut fulturis usi sunt; at qui judicii acumine est praeditus facile dignoscet, ubi scripturam secundum ingenuum sensum, ubique methodo peculiari interpretati sunt, nam illustrationes eorum non omnes eadem methodo erutae sunt, Deusque, qui illis sapientiam suppeditavit, illos pro meritis remunerabit.

In libro Jeremiae legimus interdictum: *neve onera ex aedibus vestris efferatis die sabbathi* [1]), quod in pentateucho non reperitur. Multa jussa a patribus accepta habent indicium in pentateucho, multa non habent, utriusque generis nonnulla promiscue commemoraturus sum, ut centuriam quotidianarum benedictionum, precationes, preces coenatorias, laudationes *Hallel* dictas, — R. Bechai affirmat illas imperari verbis: *ille vester laus, ille vester Deus est* [2]) — recitationem *Schema*, commixtionem ciborum, orationem inauguralem et dimmisoriam (initio et fine festorum), tres sabbathi coenas, et secundum nonnullos doctores accensionem luminum sabbathi. Et clangere tubo *Schofer* dicto die recordationis (a patribus jussum

1) 17, 22. 2) Deuter. 10, 21.

est), ni enim foret traditio eodem modo quo novilunio Nissan (tubo metallico) clangendum esse videretur, nam illud novilunium est primarium quia introitum solis in veram thekupham (i. e. in signum arietis) praecedit; (introitus contra solis in signum staterae est momentum ominosum), quapropter dixerunt diem recordantiae diem judicialem. Idem est dicendum de usu palmae (tabernaculorum festo) nam in scriptura dicitur tantum: *primo autem die sumitote*[1]), quae lex deficiente traditione alium haberet sensum. Idem valet de numeratione post oblationem manipuli, nam talmudistae distinxerunt inter praeceptum: *numeratote vobis*[2]) (apud manipulum) et illud: *agat dies numero septem*[3]), (apud menstrualia ubi ritus numerationis non jubetur). Porro interdictum pecoris rapti habet rationem praeclaram ex astrologia haustam. Item septem dies nuptiarum et luctus, curatio aegrotorum, sepultura mortuorum, lumina festi inauguralis, praelectio libri Estherae et quatuor pocula vini (paschatis festo). Jamque loco suo explicavi interprationem legis: *et hereditatem adito*[4]) (secundum quam patres tantum non vero matres cognati hereditatem accipiunt) scriptura ut fultura tantum uti.

---

1) Levit. 23, 10. 2) Levit. 23, 15. 3) Levit. 15, 28. 4) Num. 27, 11.

PORTA SEPTIMA.

Attende ad animadvertendum, omnia mandata, primaria, alia ex re pendentia recordationique destinata, scripta et ore tradita, esse aut jussa aut interdicta aut jussa quorum fundamentum sensusque intimus est interdictum, ut e. g. scriptum est: *Et israëlitae sabbathum custodiunto, ut faciant sabbathum* [1]. Verbum autem hebraicum, a quo vox *sabbath* derivata est, non activitatem, sed cessationem laborum quietemque exprimit, ut scriptum est (eodem verbo): *quievitque Deus die septimo ab omni opere* [2]; verbum vero *faciant* jubet omnia facere ante sabbathum, ne sabbatho opus faciant. Idem est censendum de praecepto: *animas vestras castigatote* [3], qui vetat oblectari animam cibu potuque, nam jejunium est contrarium oblectamenti. Eadem ratione praeceptum: *sanctitati debetis studere sanctique esse* [4] significat: »Ne polluatis animas vestras commedendo fastidiosa generationemque corrumpentia«, et nasiraeus abstinentia vino sanctus fit.

Omne praeceptum ad unam trium rerum est referendum: 1) ad pietatem cordis, 2) ad orem, 3) ad facta. Ac sicuti uni-

1) Exod. 31, 16. 2) Gen. 2, 2. 3) Levit. 23, 27. 4) Levit. 11, 44.

tas est contenta in omni numero, ita principium cujusque pii operis ore vel actione peragendi est pietas intima, qua deficiente omnis cultus est vanus falsusque. Sapientes nostri, quorum memoria benedicta sit, dixerunt: *misericors Deus animum intuetur.* Deus perspicit corda exploratque renes, et scriptum est: *proxima est in ore et in corde vestro, ut ei pareatis*[1]) quae verba ad tria genera praeceptorum spectant: *in ore* nempe perspicuum est, *in corde* pietatem animi indicat, *ut ei pareatis* vero monet, ut pareas praeceptis actionem jubentibus. Sic scriptum est: *Quid a te exigit dominus Deus tuus, nisi ut dominum Deum tuum vereare toto corde totoque animo tuo*[2]), et rex David dixit: *Quis ascendet montem Dei? . . . qui insontibus manibus et puro corde praeditus est*[3]), et: *qui sincere se gerit aequumque facit* et *verum ex animo loquitur, qui lingua sua non detrectat*[4]).

Nunc considera, interdicta non esse oneri illi, qui anima intelligente praeditus est; Deus enim cordi rationem ingignit, cujus ope homo se ab omni malo tueri valet, sicuti medicus qui docet hominem, quae alimenta sibi pro indole sua noceant, nescien-

---

1) Deuter. 30, 14. 2) Deuter. 10, 12. 3) Ps. 24, 2—4. 4) Ps. 15, 2.

tem: »ne commedas, quod tibi interdicturus sum, commedens autem morbum contrahes morierisque«. Certe nemo sane mente gaudens cibo sibi nocituro vesci cupiet; imo hujusmodi cibus erit illi injucundus molestusque, licet illi dictum sit, hunc cibum persuavem esse. Finem coenae suae faciet conservationem vitae, non autem coenam vitae finem more pecorum, quibus non est anima post secretionem a corpore permansura. Nonne vides scriptum esse in pentateucho: *edat terra animantium genera, aqua edat natatiles* [1]; non ita de homine, sed dictum est: *facciamus hominem* ad similitudinem angeli, et sicut angelus vivit in aeternum, ita qui ad ejus similitudinem est creatus. Propter hoc unus scrutatorum ait, poenam quatuor suppliciorum judicialium, exterminationis et (pro quibusdam peccatis) a coelo decretae mortis interictis, remunerationem autem piis operibus constitutam esse. Majores nostri probaverunt, etiam interdicta observanti esse remunerationem e verbis: *ne vescitor, ut tecum bene agatur* [2]; nonnemo tamen putat, hanc remunerationem referendam esse ad verba: *si domino fueritis obsecuti* in fine hujus versus, et alii ad legem superius scriptam: *ne eo vescimini, ad*

---

1) Gen. 1, 24. 20. 26. 2) Deuter. 12, 25.

terram, quasi aquam, eum effunditote, ne asservetur, ne homo eo vescatur; sanguis enim est anima, ut e scientia physiologiae notum est. Et res ita se habet, nam reverentia Dei, quae mandato inhibitivo jubetur, omnia jussa interdictaque comprehendit, ut Moyses post exhortationem ad reverentiam Dei observationem omnium legum mandatorumque commendat, *ut bene agatur,* quod sine discrimine de jussis interdictisque valet. Qui enim reverentia Dei captus transgressionem interdicti ommittit, ille (eatenus) bene se habet (quatenus nulla poena afficitur) et verba: *quo tibi bene sit* [1]) simul ad hanc et ad aeternam vitam spectant; at remuneratio proprie dicta nonnisi pro piis operibus, quibus labor est sustinendus, promissa est. Haec res perinde se habet ac qui medici jussu operam dedit coquendo edulium sibi profuturum, *suam mercedem habet, suumque praesens praemium* [2]). Itaque sensus verborum *quo tibi bene sit* est: ut mercedem accipias, poenamque fugias. Quantopere ergo interest obsequium praebere medico, cui nec commodum nec detrimentum afferre possumus, ut dixit Elihu: *sive delinquas et multa pecces, quid illi facies aut officies?* [3])

---

1) Deuter. 10, 13. 2) Jes. 62, 11. 3) Hiob 35, 7. 6.

Nunc tibi praeclarum mysterium indicaturus sum. Invenimus scriptum: *Cur nos, domine, a viis tuis avertis?* [1] porro: *tu eorum animos retro flexisti* [2] (e quibus dictis apparet non esse liberum arbitrium homini); Moyses contra dixit: *En propono tibi vitam et bonum* [3], porro: *Ex ore supremi malum bonumque non prodit* [4], majoresque nostri dixerunt: *Omnia a Deo emanant, praeter reverentiam Dei.* Considera vero, fructum campi exculti meliorem esse fructu neglectae terrae, terramque ipsam vel pinguem vel siccam esse. Hanc tibi justam comparationem explicabo. Tres sunt vires hominis vitae, quas, si libet, tribus his nominibus designare potes: *Mens, Spiritus, anima.* Anima, quae est vis vegetandi, habet sedem suam in jecore, et omnia animantia plantaeque hujus vis sunt participes, quae natura est corporea et cupidine cibi concubitusque est praedita. Spiritus habet sedem suam in corde; ab illo emanant corporei motus. Reperitur in hominibus et animalibus, est natura corporea, aetherius, et quum exit e corpore, homo moritur. Illa vis interdum crescit iramque parit. Mens est praestantissima illarum virium habetque sedem in cerebro.

1) Jes. 63, 17. 2) Reg. I. 18, 37. 3) Deuter. 30, 15. 4) Lament. 3, 38.

Indoles autem hominum studiaque sunt diversa. In aliis tres illae vires valde vigent, in aliis debiles sunt, in aliis duae illarum per vices vigore gaudent. Ceterum non opus est hac de re amplius disserere; mens enim quaerit in operibus Dei, quid illi saluti sit, anima autem appetit oblectamenta corporis, spiritus vero est media indole. Quia autem cerebrum corde jecoreque indiget, istaque cerebro, omnino unaquaque illarum virium duabus aliis, ideo hebraei mentem quoque spiritum et animam vocant. Omnes illae vires cum corpore conjunctae sunt, homineque cibis utente, qui sanguinem calefaciunt, ira crescit. At conditio corporis spiritu moderatur, et si quis bono temperamento ab alio homine irritatur, verbis vel factis, crescet actio spiritus in statum cordis gignetque calorem in corpore, itaque corpus spiritus actione mutatur. Omnis ergo sapiens reget corpus suum secundum necessitates mentis, ne ea mutationibus corporis mutetur. Atque haec est magna praestantia qua Deus Israëlitas donavit, qui, praecepta Dei observando, non indigent medicis, Deo juvante, ut fecit Asa [1] (qui medicis usus est), et scriptura eum vituperabat. Ac non objici potest jussum *et medicationem prae-*

1) Chron. II. 16, 12.

stato [1]) nam verbum (quo scriptura in hoc loco utitur) non est levis conjugationis formae *Kal* dictae, (quae ad morbos internos est referenda, sed gravioris formae *piel* dictae, qua pro curatione morbòrum externorum utimur) eamdemque habet significationem ut in loco: *et instauravit dirutam domini aram* [2]), non ut in *vulneravi et sanabo* [3]) vel ut in libro Jobi: *vulnerabit manusque suae sanabunt* [4]). Eodem sensu dictum est, Deum copiam coeli omnibus populis impertivisse (qui nempe influentia siderum reguntur) eodemque modo explicanda sunt verba: *Animadvertet dominus in sublimem exercitum in sublimi* [5]) quae pertinent ad eum, qui secundum astròlogiae leges influentiam accipit. At Deus Israëlitas sibi possidendum delegit, eosque a dominatione astrorum pro omni tempore liberavit, quo sub imperio suo permaneant, observando jussa, quae illis in lege sua mandavit, quare prisci affirmabant, nullum astrum regere Israëlitas, et hoc sensu scriptum est: *et ego populusque tuus antecellemus* [6]). Ac non objici potest, difficile esse, Deum coeli leges mutare, nam Noachus testari potest (cui Deus

---

1) Exod. 21, 19. 2) Reg. I. 18, 30. 3) Deuter. 32, 39. 4) 5, 18. 5) Jesai. 24, 21. 6) Exod. 33, 16.

promissit nunquam amplius orbem terrarum diluvio corruptum iri).

At perfecta salus impertitur pro perfecta pietate; non autem convenit in via sapientiae parvi mali vitandi gratia negligere rem maxima ex parte bonam. Est ergo sapienti facultas eligendi bonum aut malum; fata enim nonnisi ex homine accipiente pendent, quapropter scriptum est: *Ceterum inter vos nulli erunt pauperes* [1]), ea conditione nimirum ut omnes aut plerique boni sint, ut pergit scriptura: *si modo ei dicto audientes*... Singulus vero vir bonus, (qui his promissis non fruitur), salutem suam in tempus futurum parat.

Nunc animadverte et agnosce, omnes leges, in pentateucho scriptas vel ore traditas, nec non regulas a majoribus institutas, quamvis pleraeque ad actionem vel ad orem spectent, cordis emendandi caussa latas esse. *Nam omnium mentem perscrutatur dominus omniumque cogitationum conata perspicit* [2]); porro scriptum est: *et mente eorum rectis* [3]). E contrario dicitur: *perversitate mentis machinatur malum* [4]), et alio loco (de homine sordido) *est animo a te alieno;* invidia enim e pravitate cordis emanat, ut e phy-

---

1) Deuter. 15, 4. 2) Chron, I. 28, 9. 3) Ps. 125, 4. 4) Prov. 6, 18. 23, 7.

siologia notum est. Ideo holocaustum totum domino sacrificabatur pro malis cogitationibus mente conceptas, piaculi autem noxaeque sacrificia pro delicto ore vel actione commisso poscebantur, et hoc sensu sumenda est exhortatio: *Circumcidatis praeputium cordis vestri* [1], vocabulum enim, quod verbo *praeputium* reddimus, proprie *tarditas* significat, et elocutio *praeputiatus corpore* [2] eodem sensu est explicanda ut illa: *Pharao est obstinato corde* [3], et *praeputiatus sum labiis* ut *oris tarditate laboro*, et *praeputiata est auris sua* [4] ut *adgrava aures ejus* [5]. Circumcisio autem praeputii carnis erit signum foederis inter hominem creatorem que suum, ne polluat animam suam coitu vitioso, accipietque mercedem fetificando et genus suum propagando, ut scriptum est: *faciam foedus tecum, teque multiplicabo* [6]. Porro scriptum est: *earum fructum per triennium praeputiatum habetote* [7], ubi quoque praeputium fructuum est tarditas ob ubertatem succus, quod etiam notum est e physiologia. Ratio vero hujus mandati est, »ut deprimatis vos ante Deum demittatisque animum, quum castigabit vos

---

1) Deuter. 10, 16. 2) Ezech. 44, 9. 3) Exod. 7, 14. 4, 10. 4) Jerem. 6, 10. 5) Jesai. 6, 10. 6) Gen. 17, 2. 7) Levit. 19, 23.

intelligatisque veritatem auferendo praeputium cordis vestri, neque obstinati sitis animo vestro exemplo Pharaonis et Achasi, qui *temporibus adversis amplius in dominum commisit*« [1]. Achabus autem summisse se gessit et gratus erat in oculis Dei, ideoque scriptum est: *tum deprimetur cor praeputiatum illorum* [2], quae elocutio idem significat ac *in rebus adversis ad dominum Deum tuum redies* [3].

At locutio *duro cervice* est comparatio cum homine, qui indurat cervicem illumque domino suo obvertit, nec ab illo vocatus faciem advertit, quo illum irritat. Propterea post hoc dictum est: *nam dominus Deus vester est Deus deorum* [4] sc. angelorum, *et dominus dominorum* sc. regum, qui sunt domini terrae; ille vero est *Deus magnus, fortis et terribilis;* quomodo ergo (peccans) salvari potes? Nec tibi morem geret dona multa offerenti. Testis est (hoc in loco de officiis cordis sermonem esse), quod ineunte paraschae (capitis) dicitur: *nam populus duro cervice es,* quamobrem *nolite deinceps cervicem vestram indurare* [5].

Primum autem praeceptorum ad officia cordis pertinentium est: *Ego sum dominus*

---

1) Chron. 28, 22. 2) Levit. 26, 41. 3) Deuter. 4, 30. 4) Deut. 10, 17. 5) Deuter. 9, 6.

Deus tuus [1], quod jubet, ut toto animo credat (Israëlita); numen, quod illum ex Aegypto eduxit, summum Deum esse; itaque est praeceptum inhibitivum. Porro: *Amato dominum Deum tuum, eique haereatis* [2], et *alium ut te ipsum diligito* [3]. Praecepta vero prohibitiva (ad officia cordis spectantia) sunt: *Deos alienos nullos habetote* [4] sc. intimo corde, *fratrem tuum animo ne oderis* [5], *ne concupiscito* [6]. Ad praecepta inhibitiva pertinent quoque: *attendite hodie et in memoriam revocate* [7] et: *Audi Israel dominus, Deus noster, dominus unus est.* Ad officia oris pertinent: confessio pontificis (die expiationis) [8], (oratio, quam offerendo primitia pronuntiabant, praescriptaque verbis): *adito itaque dicito, Promissum ut praestes curato*, preces coenatoriae, laudationes *Hallel* dictae, precationes, *vestris natis ea inculcate de eisque loquimini* [9]. Haec praecepta sunt inhibitiva, multaque alia sunt hujus generis. Praeceptaque prohibitiva huc pertinentia sunt: *Domini, Dei tui nomen inaniter ne adhibeto* [10], *Falsum testimonium contra alium ne dicito, Ma-*

---

1) Exod. 20, 9. 2) Deuter. 6, 5 11, 22. 3) Levit. 19, 18. 4) Exod. 20, 3. 5) Levit. 19, 17. 6) Exod. 20, 14. 7) Deuter. 4, 39. 6, 4. 8) Deuter. 26, 5. 23, 24. 9) Deuter. 6, 8. 10) Exod. 20, 7. 13.

gistratui ne maledicito [1], *ne eum exsecrator, Nominis aliorum deorum memoriam ne usurpato, neve in ore habeto, Ne cum eis foedus percutito* [2], *neve in lite de recto in sententiam multitudinis deflectito,* multaque alia.

Praeceptorum de actionibus magna est copia, sed non opus est ea commemorare. Inveni autem versum omnia praecepta comprehedentem: *Dominum, Deum tuum, timeto eique servito* [3]. Verbum *timeto* autem complectitur omnia interdicta ad officia cordis, oris actionesque pertinentia. Est vero hoc infimus gradus quo ascenditur ad Dei cultum, qui observationem omnium praeceptorum inhibitivorum comprehendit. Illaque exercebunt animum hominis eumque instituent, donec adhaereat numini supremo, quod benedictum sit. Ad hoc enim homo creatus est, non ad coacervandas divitias, non ad struenda aedificia aliis relinquenda, ipse sub terra habitaturus, non ut deliciis ciborum permulceatur, nam voluptates pauca tantum momenta permanent, multis conatibus parantur plerumque mala afferunt. Nec non concubitus consumit vires et carnem, hilaritasque ebrietasque sunt stultitia et vesania;

---

1) Exod. 22, 27. 23, 13. 32. 2) Exod. 23, 2. 3) Deuter. 6, 13.

sapiens enim considerabit, vitam suam perbrevem esse, animamque esse in potestate creatoris sui, seque nescire quando Deus illam crepturus sit. Ideo decet illum sedulo inquirere, quid eum movere possit ut Deum diligat, sapientiam perdiscat, fidemque investiget, donec agnoscat et intelligat opera Dei. Non (est sapientis) impendere tempus nugis mundi, sed vitam solitariam degere, discendo et meditando legem Dei observandoque ejus mandata. Tum Deus aperiet illi oculos et mentem, compositumque spiritum in ejus pectore renovabit. Tum erit per vitam suam dilectus creatori suo animaque sua illi adhaerebit et *saturabitur copia gaudiorum ante faciem ejus* [1]; discedente vero animo e corpore *voluptatibus in dextra Dei* perpetuo fruetur. Ideo Asaphus dixit: *Deficiat licet corpus corque meum, mei cordis numen est meaque conditio Deus in perpetuum* [2]. Hanc rationem secutus est patriarcha Jacobus, qui nuncupaverat votum: *dominus erit mihi Deus* [3]; quum enim adveniret *Bethel,* dixit filiis suis: *removete deos peregrinos* [4], reliquit pecora, solitariamque vitam degit, ut coleret Deum. Concubitu quoque se abstinuit, Rahel enim mortua et

---

1) Ps. 16, 11. 2) Ps. 73, 26. 3) Gen. 23, 21. 4) Gen. 35, 2. 22.

Bilhah polluta erat, quapropter etiam matrem Rubeni ancillamque ejus animo repudiavit. Propterea sequente versu scriptum est: *habuit igitur Jacobus duodecim filios* [1], quo indicatur illum deinceps nulla cum foemina concubuisse, itaque non amplius generasse. Qui autem ad illum gradum ascendit, ut memoria Dei operumque mirculorumque ejus nunquam recedant e corde suo, ille etiam ore suo nullum verbum pronuntiabit, quo non Deum in memoriam revocet, ad declarandum hominum generi gloriam ejus. Propter hoc vates in plerisque orationibus suis juraverunt, ut dictum est: *perque nomen ejus juratote* [2]. Tum adnumerandus erit illis, *qui multos justos reddunt.* Animadverte autem legem nonnisi hominibus mente pollentibus traditam esse, quapropter multae res scriptae sensu a literali significatione discrepante explicanda sunt, ut loca illa: *portavi vos alis aquilinis* [3], *circumcidote praeputium cordis vestri*, *aperies manum tuam* [4]. Priscique aiebant, etiam elocutionem: *expandunto vestem* ita esse explicandam (sensum nempe esse: *innocentiam filiae probanto*). Sunt etiam locutiones quae, quamvis et literali sensu vera, tamen et tropi-

1) Gen. 35, 23. 2) Deuter. 6, 13. 3) Exod. 19, 4. 4) Deuter. 10, 16. 15, 8.

cam habent significationem, ut *pomarium Edenis, arbor scientiae, arbor vitalis*, natura *Cheruborum* et similia.

PORTA OCTAVA.

Continuo de lege Dei cogitantem et sana mente praeditum scriptura ipsa magis docebit sapientiaque implebit, quam magistri eum erudiebant doctrinaque instruebant, ut dictum est: *Plus sapio quam mei doctores universi* [1]).

Quam praeclara sunt igitur dicta priscorum, qui jubent observare omnes leges omnesque ritus a majoribus institutos sine inquisitione rationum, quibus leges istae latae sint. Idque jure imperabant, nam multa praecepta sunt mira et obscura, et si quis eas, prin rationes earum cognoverit, observare nollet, sine lege maneret, similisque esset puero, qui pane vesci abnueret, quin prius cognosceret modum arandi, seminandi, messem faciendi, ventilandi, purgandi, molendi, cribrandi, depsendi et coquendi, et

---

1) Ps. 119, 99.

qui sane fame periret. Convenit autem, eum semper pane vesci; adultus vero paulatim percontabitur, donec sapiat responsa ad omnes suas quaestiones. Pari ratione scrutator legis multas explicationes in pentateucho claré expositas eruere poterit. Nonnullae tamen leges vix uni inter mille perspicuae sunt. Ac Moyses magister noster dixit, de omnibus jussis: *haec tanta gens sapiens profecto et prudens est* [1]. Nisi autem omnes leges habeant rationes, quibus vim earum cognoscere valeamus, quomodo praedicarent gentes, eas leges justas, nosque, qui eas observamus, sapientes esse?

Nonnullas legum rationes in pentateucho explicatas commemoraturus sum. Scriptum est: *Consecra mihi omnia primogenita* [2], et postea dicitur: *eam ob rem immolo.* Caussa sabbathi est: *nam sex diebus* [3] etc. Apud annum sabbathicum dimissionemque servorum dicitur: *memento te servum fuisse.* Panis sine fermento cichorearumque usus, et tria festa, tempore maturitatis hordeaceorum, frumenti primitiorum collectionisque frugum, instituta sunt ad Deo benedicto gratias agendas, et scriptum est apud festa: *quisque (donet) pro suae facultatis munere, pro*

1) Deuter. 4, 6. 2) Exod. 13, 2. 5. 3) Exod. 20, 11. 4) Deuter 16, 16.

ratione copiarum, quas cuique dominus Deus vester largitus fuerit [1]), quod significat: *Da illi quae illius sunt,* ut dictum est: *Nam a te sunt omnia, et a te accepta tibi offerimus* [2]). Jubetur: *In tuis finibus ne habitanto* et caussa est *ne te mihi corrumpant* [3]). Alio loco scriptum est: *neminem conservatote ... ne vos doceant etc.* [4]) Porro vetatur cum septem gentibus affinitatem contrahere aut filias illarum filiis locare, et caussa est: *nam pertraherent filium tuum ad impudicitiam* [5]) et alioqui: *filios vestros a domino abducent* [6]). Apud sabbathum dicitur etiam: *ut quiescat bos asinusque tuus* [7]), quippe quibus aras. Caussa jussi: *qui hominis sanguinem fuderit, ipsius invicem sanguis per hominem fundatur* [8]) est: *nam ad Dei imaginem homo factus est.* Item: *Molam superiorem inferioremque ne pingerator, ita enim animam pignoraretur* [9]). (Filiae sacerdotis viduae in domo patris sacro victu vesci ea conditione licet) ut *liberorum sit expers* nempe *ut remigret in domum paternum, sicut ibi a teneris fuerat* [10]). Apud festum tabernaculorum di-

---

1) Deuter. 16, 17. 2) Chron. l. 29, 14. 3) Exod. 23, 33. 4) Deuter. 20, 16. 18. 5) Exod. 34, 16. 6) Deuter. 7, 4. 7) Exod. 23, 12. 8) Gen. 9, 6. 9) Deuter. 24, 6. 10) Levit. 22, 13.

citur: *ut sciant posteri vestri*[1]. Interdicti: *Terra autem ne venditor in perpetuum*[2] est caussa: *nam mea est terra*, et *nam mihi filii Israëlis sunt servi* est caussa interdicti: *non licet eos servili more vendi.* Jubetur super holocaustis tubis clangere, et adjicitur: *ut fiat tui memoria*[3], ut etiam in bello clangitur: *in Palaestinam adoream clangam*[4]. Fimbriae vestium imperantur, *ut recordemini omnium domini praeceptorum*[5] eis semper videndis, eodemque modo sunt explicanda jussa: *haec alligatote, haec inscribitote*[6]. Apud imperium: *Infesta hostiliter Midianitas*[7] duae caussae indicantur: prima propter seductionem ad cultum Phegoris, secunda vero quia adhuc vos malo afficere machinantur ob filiam suorum principis interfectam. Caussa interdicti: *Ab Idumaeo ne abhorreto* est, *quia frater tuus est*[8], et *Ab Aegyptio ne abhorreto, quia peregrinus fuisti in terra ejus.* Vetatur admittere Ammonitas et Moabitas, *quia non vos suppeditabant etc.* immemores pristinae affinitatis, et quia *mercede conducebant Bileamum,* ut te malo afficeret. Commemora-

---

1) Levit. 23, 43. 2) Levit. 25, 23. 42. 3) Num. 10, 10. 4) Ps. 108, 10. 5) Num. 15, 39. 6) Deuter. 6, 8. 9. 7) Num. 25, 17. 8) Deuter. 23, 7—8. 3.

tur caussa ob quam interdictum est regi multas uxores vel multos equos habere, sc. *ne animum suum deflectat* et *ne reducat populum in Aegyptum*. Caussa cur mulieribus nonnisi viris e tribu paterna nubere licet, est: *ut quisque Israëlitarum accipiat haereditatem in haereditate paterna* [1]). Responsum ad quaestionem: *quid velint illa oracula et jura* [2]) est: *servi fuimus Pharaonis et eduxit nos*, nos autem debemus voci illius attendere, qui hoc beneficium nobis praestitit; ceterum *et nobis justitiae erit.* Caussa anni sabbathici est: *ut commedant egeni populi tui* [3]). Levita non habebat partem et haereditatem, quia Deo servit [4]). Jubetur: *Primitia frumenti tui illi (sacerdoti) dato* [5]), quia te praestat, illumque delegit Deus, ut pro te precetur, quod significatur verbis: *et ejus nomine benedicendum* [6]), ut dictum est: *Sustulitque Aharon manus suas* [7]). Tria oppida asylaria secernebantur, *ne sanguinis vindex persequatur* [8]), et ne sanguis innocens fundatur. Malefici suppliciis afficiuntur *ut reliqui audiant, timeantque deinceps ejusmodi facinus suscipere* [9]). Caussa interdicti: *noli*

---

1) Num. 36, 8. 2) Deuter. 6, 20. 21. 25. 3) Exod. 23, 11. 4) Deuter. 10, 9. 5) Deuter. 18, 4. 6) Deuter. 10, 8. 7) Levit. 9, 22. 8) Deuter. 19, 6. 9) Deuter. 19, 20.

arbores corrumpere est quasi homines sint arbores ruris [1]. Jubetur domus lorica munire, *ne sanguine domum tuam impies* [2]. Vetatur vineam miscellaneis conserere, ne tota mixtio stuprosa fiat, secundum interpretationem hispanici R. Menachem. Puella (viro pacta, quae cum alio viro stuprum fecit), interficitur, *quia non clamaverit in oppido,* itaque libenter peccavit [3]; ruri autem compressa non punitur, *nam hoc perinde est, ac si quis alterum adgressu vita privet* in loco, ubi a nemine videtur. Mutuum est pauperi faciendum, *ne eo ad dominum conquerendo des poenas* [4]. Jubetur amare peregrinum, *peregrini enim fuistis* [5]. Vetatur corrumpere judicium peregrini, pupillaris et viduae, vestemque viduae pignerare, nam *memento te servum fuisse . . . quam ob caussam ego vobis hoc praecipio.* Vindemianti vetatur racemare, *ac memineris . . . quamobrem etc.* [6]. Deus jussit Moysem docere carmen Israëlitas, *ut sit testis adversus eos* [7]. Interdictum est vesci sanguine, et caussa est: *ne commedas animam cum sanguine* [8], jussitque sanginem super aram spergere, ut sit anima pro anima, *nam san-*

---

1) Deuter. 20, 19. 2) Deuter. 22, 8. 9. 3) Deuter. 22, 24. 4) Deuter. 15, 9. 5) Deuter. 10, 9. 6) Deuter. 24, 21. 23. 7) Deuter. 31, 19. 8) Deuter. 12, 23.

guine pro anima supplicabitur [1]. Praescripsit Deus Israëlitis adducere victimas suas ad ingressum oracularis tabernaculi, ne sacrificarent sub dio, ut erat iis mos in Aegypto sacrificandi satyris. Caussa, ob quam sanguis paschatis spergendus erat in superliminaria utrosque postes, satis explicata est: *ne sinet exterminatorem domos vestras intrare* [2]. Jamque Moyses Magister noster, quocum pax sit, cum primo veniret ad loquendum cum Pharaone, hac consideratione usus est: *sacrificemus Deo nostro, ne nos peste belllove petat* [3]. Hoc mysterium etiam perspicue indicatum est verbis Chiskiae, sapiensque hoc intelliget [4].

PORTA NONA.

Revela meos oculos, dixit David, *ut videam tuae legis miracula!* [5]

In praecepto: *Hic mensis* (proprie novilunium) *vobis caput mensium* verbo *mensis* dies *moledi* intelligendus est [6], (id est

---

1) Levit. 17, 11. 2) Levit. 17, 5. 3) Exod. 12, 23. 4) Exod. 5, 3. 5) Chron II. 29, 5—10. 6) Ps. 119, 18. 7) Exod. 12, 2.

dies conjunctionis lunae cum sole ante introitum solis in signum arietis) qui dies est vere caput anni, illoque tabernaculum erectum est (quia illo die non solum sol et luna harmonice cooperantur, sed etiam sol in signum intrat, quod sedes honoris sua putatur). Ac decimo (die illius mensis agnus paschalis secernebatur, quia illo) tertia pars (zodiaci jam a luna peragrata est inde a conjunctione ejus cum sole). Haec est illo tempore in sede honoris sua (nempe in signo cancri, quo sua actio est potentissima), ille vero (Mars, qui lunae hostiliter adversatur) videt illam in sede contumeliae suae (quia in signo cancri omnia astra illi contraria sunt). Hanc ab caussam (etiam dies repropitiatorius) est *die decimo hujus* (septimi) *mensis* [1]) (quo sol est in signo staterae, luna autem in signo amphorae, quod marti sedes honoris est, et propter hoc illo die jejunatur). Diei recordantiae significationem jam explicavi. Festo vero paschatis et festo tabernaculorum (i. e. initio horum festorum) sunt in fine et in medio (zodiaci, luna nempe sex signis a sole distat illique adversatur, quod malum celebratione festorum mitigandum est, quam ob caussam illa festa per septem dies celebrantur, donec

---

1) Levit. 23, 24.

luna decrescat, in locumque ubi soli fausta est, intret), quia autem (appropinquatio mutua inter solem et lunam in septimo mense) lentior est, octavo die festum commorationis celebratur. Circumcisio est interdum non plenis septem diebus (post puerum natum), nam momentum minimum diei (post eventum) relictum in computatione legis dies putatur, parique modo dies unus anni interdum pro anno computatur. Significatio diei septimi (prima cujus hora a Saturno regitur) nota est. Similem significationem habent annus sabbathicus et annus jubilis post septem periodos sabbathicas ad libertatem edicendam, ut et apud levitas scriptum est: *quiquagenarii autem ab operationis munere cessanto* [1]. Pascha secundi mensis respondet anno intercalari. Interdictum: *Haedum in lacte matris suae ne coquito* [2] eandem habet rationem ac: *illam et ejus pullum eodem die ne immolatote, matrem cum pullis ne capito* [3], *bove simul et asino ne arato* [4]. Interdicta de stupro cum bestiis, (de castratione animalium) *neve ita in finibus vestris facitote* [5] et *viri ornatum muliere ne ferto, neve muliebrem vestem vir induito* [6], vetant facinora

1) Num. 8, 25. 2) Exod. 23, 19. 3) Levit. 22, 28. 4) Deuter. 22, 6. 10. 5) Levit. 22, 24. 6) Deuter. 22, 5.

fini operum Dei contraria. Ita scriptum est: *Instituta mea servatote* [1], ideoque *e diversis consarcinata veste ne utitor*. Caussa, ob quam leprosi in septem dies excludebantur, est nota, ut ratio legum de mulieribus menstruis laborantibus et de puerperis. Pretia [2] pro hominibus sunt constituta ab aetate unius mensis ad eam aetatem, qua vires ad pristinam debilitatem redeunt. Usque ad quinque annos quinque sicli solvuntur pro numero annorum, de quinque ad viginti annos 20 sicli; de viginti ad sexaginta annos, qua aetate mens et corpus pleno vigore gaudent, 50 sicli pro quinque periodis vitae; a sexagesimo vero anno pretium decrescit 25 siclis. Pro foemina autem paullulum ultra dimidium solvitur, nempe tres, viginti et triginta sicli. Caussa capri emissitii pro Asasele eadem est ac sacrificii pro leproso (vivi enim dimmittebantur ad placandos daemones), quorum mysterium explicatum est verbis sanctorum sapientium nostrorum. Simili caussa explicanda est decollatio juvencae [3], et genii subtilitatisque linguae peritus intelliget caussam restrictionis: *quae nunquam agricolationi adhibita fuerit.*

---

1) Levit. 19, 19. 2) Levit. 27, 1 ff. 3) Deuter. 21, 1—9.

R. Saadiah Gaon dicit, non esse mirum, quod cineres vaccae rufae puros polluant, pollutos vero mundent, melle quoque, pro temperamento corporis vescentis, utilitatem afferente vel nocente. Caussa interdicti quadrupedum immundorum, avium immundarum et reptilium aquaticorum est nota. Interdicitur sacrificare [1]) meretrecis mercedem aut canis pretium, ut signum contemptionis; porro interdicitur sacrificare victimam aliquid vitiosi habentem, aut sacrificari a sacerdote qui habet vitium corporis vel caput calvum, quia quidquid vitiosum extra divinum est ordinem. Praescriptum est servum dimmittendum donis onerare, *ut recorderis te servum fuisse* [2]), Deumque te magnis divitiis oneratum eduxisse. Longa vita est promissa illi qui capiendo pullos matrem dimmittit [3]) non propter amotionem pullorum, quae tantum permissa est. Etiam in praecepto colendi patrem et matrem ea promissio eo sensu est intelligenda, ut parentes, qui te in lucem mundi ediderint, vitam tuam producturi sint, nam verbum *arach* (in forma hiphil) est transitivum. Apud interdicta: *Surdo ne maledicito, coeco impedimentum ne opponito* [4]) dicitur: *et timeas Deum tuum,*

---

1) Deutor. 23, 19. 2) Deuter. 15, 15. 3) Deuter. 22, 6. 4) Levit. 19, 14.

i. e. ne te illis similem reddat. Pari ratione jubetur *faciem* senis colere, ac si illum non times, time Deum te senili tua aetate judicio sistiturum. Scriptum est: Deos alienos nullos ante faciem meam habeto, secundum locutionem: [1]) *Qui dei coelum et terram uon fecerunt etc.* [2]) (i. e. non de veris deis, sed de numinibus fictis esse sermonem). Porro scriptum est: *Vos vidistis me e coelo vobiscum loquentem* [3]), et ut Moyses clare explicavit, *nullam vidistis imaginem*, itaque: *ne praeter me deos aureos facitote;* aut sensus hujus interdicti est: non indigetis praeter me ulla imagine adoranda. Jamque explicavi fabricationem vituli non fuisse idololatriam. Argumentum est quod Aharon indixit festum Jouae in diem posterum [4]), Israëlitaeque obtemperaverunt, ut dictum est: *Igitur postridie fecerunt holocausta,* et nomen *Joua* verum Deum significat, non numen alienum, ut interdum nomen *Elohim.*

Ac Mysterium arcae foederis intelliget doctus e voce e medio duorum cheruborum audita. Facta est in longitudinem duorum cubitorum et dimidii, quia tabula erat quadrata figura aequali longitudine et latitudine, ut impleretur arca, dimidiumque cubiti erat

1) Exod. 20, 3. 2) Jerem. 10, 11. 3) Exod. 20, 19. 4) Exod. 32, 5.

crassitudo duorum parietum conjunctim. Dimidium vero cubiti de altitudine erat pro pedibus ad similitudinem mensae, nam ita scriptum est: *quatuor ejus pedibus* [1]), vocabulum enim hebraicum (*paam*) multis in locis apparet, nullibi vero angulum significat. Argumentum manifestum est locutio: *et duo annuli*, nam secundum opinionem interpretum conjunctio *et* esset ommittenda.

Ara suffitoria collocata erat inter candelabrum et mensam ante siparium, eratque ara utrisque altior. Similemque sensum habent decem lintea. Mysterium undecim strangulorum quoque notum est, ut 28 et 30 cubitorum. Contractura arae aeneae erat in medio altitudinis, et ara vere ita facta est. Mysterium autem ephudi erat valde praeclarum, nam erat in duabus gemmis, quarum una humero dextro et una humero sinistro imposita erat, sex nomina in utraque, erantque ambae onychae sine imagine quod cogitationem indicat, et partes erant 12, ut numerus tribuum Israëlitarum. Monile erat ephudi opere, et quadrata forma in numero quatuor punctorum cardinalium, quam ob caussam nulla lapidum alii lapidi similis erat. Circuli autem annulique inserviebant conjungendo monili cum textura ephudi, quae re-

---

1) Exod. 25, 12.

praesentat orbitam magnam, mediam non inclinatam. Vocabulum *Urim* literali sensu est intelligendum (*illuminationes*). Etiam Thumim erant in numero circuli (i. e. signorum zodiaci), et Moyses illa in monile primum eodem ordine posuit, quo erant die erectionis tabernaculi (creationis mundi), et sapientes intelligent.

PORTA DECIMA.

Quam praeclara est lex Dei nostri, quam fida testimonia, quam referta verba ejus! Ita scriptura loquitur de quatuor statibus diversis hominis: sedere, incedere, cubare, stare, quae verba sunt omnia intransitiva, neve te moretur locutio et *alii eis potientur* [1]) (ubi verbum *schachab* transitivum esse videtur), nam literalis sensus verbi est: *cum illa cubabit*, ut analogice dictum est: *nec malum tecum habitabit* [2]). Sapientes vero nostri distinxerunt in dialecto talmudico inter concubinum et concubinam (inter part. act. et part. pssiv. verbi *schachab*); dialecto scripturae autem uterque *cubans*

---

1) Deuter. 28, 30. 2) Ps. 5, 5.

dicitur. Testis est ille locus: *Heri cum patre meo cubavi* [1]. Interdum quidem vigilantes cubamus, quia autem plerumque dormientes cubamus, scriptura dicit de Jacobo: *et cubavit illo loco* [2], non *et dormivit*, et quia dormiens mortuo est similis, dicitur de Davide moriente: *cubavit* [3]. Sedere autem idem est ac quiescere uno loco, quasi dimidium standi, et stare idem est ac morari, quo sensu dictum est: *permanebit domus* [4]. Incedere est motio ab uno loco in alium; est igitur contrarium sedendi. Cubare est positura in linea horizontali a capite ad pedes; stare contra vel consistere est positura in linea verticali. In libro psalmorum legimus: *non incedit, nec insistit, nec sedet* [5] non autem *nec cubat,* quia cubantes homines plerumque dormiunt, ac in lege scriptum est: *de eis loquimini* [6] nempe mente, quo sensu dictum est: *locutus sum in corde meo* [7], et etiam ore. Jubet autem psalmista hominem, quaecunque sit ejus positura, cogitare de lege, ut scriptum est: *de lege cogitat dies noctesque,* et Salomo exhortando sapientiam quaerere dicit: *ambulantem te ducet, cubantem custodiet, experrectumque*

1) Gen. 19, 24. 2) Gen. 29, 10. 3) Reg. I. 2, 10. 4) Levit. 25, 30. 5) 1, 1—2. 6) Deuter. 6, 7. 7) Eccl. 1, 16.

delectabit, insistas vel sedeas [1]. Finis vero hujus exhortationis est, ut sciat homo, Deum esse unicum, nullumque ens habere existentiam quin ei adhaereat, quam ab caussam jussum est: *Diligito dominum, Deum tuum, omni corde tuo;* si enim permanere desideras per vitam hujus futurique mundi, ama Deum, et in fine hujus libri indicaturus sum tibi hoc Mysterium. Nam fundamentum omnis sapientiae est, Deum solum creatorem esse omnium rerum, partesque universitatis eum cognoscere, quatenus universitatis sunt elementa, nam partes ipsae mutantur. Mens humana sola, quandiu in eo statu remanet, quo a Deo data est, similis est tabulae, cui quidquid inscribi potest. Ac si huic tabulae scriptura divina inscribitur, quae est cognitio rerum comprehensarum in illis, quae a quatuor elementis compositae sunt, orbitarum, solii divinae gloriae, mysterii de sede Dei supremique numinis: tum anima adhaerebit supremo numini, quandiu in corpore remanebit et post secretionem viris suae a corpore, quod est sedes sua. Decet ergo sapientem nihil quaerere in hoc mundo, nisi quod illi in mundo futuro prodesse possit. Nonne vides praecepta

---

1) Prov. 6, 22.

de concubitibus illicitis finiri verbis: *ego sum dominus*, quia vir sanctus, qui de coitu illicito se abstinet, erit e numero illorum, qui supremo numini adhaerent, ut dixit Asaphus: *Mihi vero suavis cum Deo familiaritas est* [1]) et supra: *nam certe perituri sunt, qui a te recedunt*, et David dicit: *Quoniam tu non relinques animam meam sepulcro* (Scheol) [2]) carne mea illuc descendente — nam *Scheol* est sepulcrum infra terram (non orcus), ut dicitur: *sive in sepulcro (scheol) cubem, tu ades* [3]). — Pergit David: *me vitae viam docebis*. Eodem sensu dicit psalmista: *At meam animam vindicabit a sepulcro Deus, nam me adsciscet* [4]). Verba autem *me adsciscet* magnam praestantiam indicant, ut dictum est de Henocho: *nusquam exstitit, nam Deus illum sibi adscivit* [5]), et alio loco: *ad honorem me cooptabis* [6]).

Scriptum est: *hodie et cras eos sanctificato* [7])., quod significat: *abstinete vos a mulieribus*. Ideo qui uxore sua usus est, pollutus est, nec licet illi precari, donec se abluat, et sapientes mischnae commemorant, morem fuisse Israëlitarum secundi

---

1) Ps. 73, 28. 2) Ps. 16, 10. 3) Ps. 139, 8. 4) Ps. 49, 16. 5) Gen. 5, 24. 6) Ps 73, 24. 7) Exod. 19, 10. 15.

templi aetate abluere vestimentum vel corium, in quae vel unica gutta ceciderat. Porro non licet illi (coitu polluto) vesci carne sacra. Gravior est immunditas mulieris mentruis laborantis puerperaeque. Nasiraeus autem sanctus habetur, peractisque diebus abstinentiae ejus, si vinum bibere cupit, holocaustum, piaculum et pacifica sacrificare debet, caputque ejus in ostio oracularis tabernaculi in contumeliam illius raditur, quia decedit a sanctitate sua, deque sua dignitate descendit. Etiam puerpera sacrificare debet agnum anniculum; ruris dominus donare debet munera sacra, primitia, decumas, spicas oblitas, fructum in extremo ruris et placentam. Vineae domino observanda sunt jussa de fructu praeputiato, de sanctitate fructus quarti anni, de primitiis uvarum, de primitiis vini, de decumis, de racemis et derelictis uvis. Praecepta de anno sabbathico et de anno jubilis pertinent ad ruris et ad vineae dominum. Gregem qui possidet, donare debet primitias tonsurae, primogenita pecora et decumas. Qui sacrificiis pacificis vescitur, donare debet pectusculum, femur dextrum, armum, maxillas et omasiam, praeter adipem, et praeterea scriptum est: *quisque pro suae facultatis munere* [1]); ac caussa

1) Deuter. 16, 17.

est, quia decet, quemque largiri pro ratione beneficiorum a Deo acceptorum, hucque spectat praeceptum de apparitione ante Deum (tribus festis). Nec non vita Eliae, divini viri, et Ellissae argumentum praebet, qui nempe reliquerunt mundum Deumque solum coluerunt.

PORTA UNDECIMA.

Nequeo disserere de Mysterio nominis reverendissimi, quin prius paucas considerationes de significatione literarum sacrae linguae declaraverim.

Omnes soni, quibus loquendo utimur, quinque habent origines. Gutture pronuntiantur literae א, ה, ח, ע, palato ק, כ, י, ג, lingua ת, נ, ל, ט, ד, dentibus ץ, ר, ס, ש, ז, labiis ף, מ, ו, ב. Numerus sacrae linguae literarum est 22, quarum quinque duplicem habent formam; corripuerunt enim lineam horizontalem eamque usque ad prolongationem verticalis lineae deflexerunt, quo indicetur vocabulum non alio vocabulo adhaerere. Secundam autem literarum finalium (ם) clausam fecerunt. Dimidium literarum e radicalibus constat; nunquam om-

mittuntur, nunquam adjiciuntur, quamvis interdum duplicantur ut in vocabulis *Jerakrak, checharchoreth, adamdam,* quae reduplicatio, duplicatis secunda et tertia literarum radicalium, infirmationem, prima et secunda autem intensionem significationis indicat, ut in verbis *Jephephith thesagsegi.* Dimidium literarum modo radicales, modo serviles sunt, sive initio, sive fine vocabulorum, signumque mnemonicum earum est *Kaschthil ab hamon* ut nomen meum (*ab hamon* sive pater multitudinis est significatio nominis Abrahami, Castiliaque erat auctoris patria), vel *oth mebin hasechel* (signum intelligentis est judicium). Ac naturae erat consentaneum eligere literas, facile pronuntiabiles pro servilibus, quorum usus est frequentissimus. Prima literarum gutturalium est *ain* quam sequitur *Cheth,* pronuntiatu difficiles ambae, quam ob caussam in linguis praeputiatorum non reperiuntur, tantumque a juvenilibus annis consueti iis uti possunt; quare hebraei literas א et ה pro servilibus elegerunt, eoque fit, ut dimidia pars literarum hujus organi (gutturis) radicales et dimidia serviles sunt. E palatalibus elegerunt eas, quae primae literas gutturales serviles sequuntur, י scilicet et כ. E lingualibus duas, prope dimidium, serviles fecerunt: נ et ת; quia autem quinque literae linguales sunt, et ל facile est pronuntiatu, hanc li-

teram quoque servilem fecerunt, et quia organo in medium collocato pronuntiatur, medium accepit locum inter literas; quia autem lingua hanc literam pronuntiando maxime tollitur, figura ejus omnes alias literarum figuras super eminet. *Lamed* nominatur e verbo *lamed* (piel, docere), quia praecipuus ejus usus est indicare (quum verbis praefigitur) quem ad finem aliquid fiat, estque hoc mysterium praeclarum, unde locutio *dic propter me* [1]). Porro quia dentales literae difficile pronuntiantur et conjunguntur, quatuor earum radicales sunt, et sola litera ש servilis est, idque raro tantum, loco conjunctionis *Ascher*, ut in locis: *cui sic agitur* [2]), *nam quare habear* [3]), *qui quidem caro est* [4]). Literae sibilantes ז, צ et ס autem difficillime pronuntiantur, nec non ר. Argumentum est, quod parvuli hanc literam pronuntiare nequeunt, donec nervi cerebri crescant et firmentur. Hanc ob caussam opus erat, eligere tres literas labiales ב, ו, מ pro servilibus, unamque tantum, quae est פ radicalem fecerunt.

Ac quia litera א inter gutturales facillime pronuntiatur, primnm tenet locum; eamque sequitur litera labialis ב, quae ope organi a

---

1) Gen. 20, 13. 2) Ps. 144, 15. 3) Cant. 1, 7. 4) Gen. 6, 3.

gutture maxime distantis pronuntiatur. Pari ratione labialis litera ו sequitur gutturalem ה et labialis פ gutturalem ע.

Duae primae literae א et ב sunt serviles, quarum una gutturalis una labialis; easque sequuntur duae radicales ג et ד; tum inseruntur iterum duae serviles ה et ו sequentibus duabus radicalibus ז et ח, et quia ט et ח saepe commutantur, illam pro servili litera acceperunt. Tum veniunt י, כ, ל, מ, נ, quae una cum ט seriem sex servilium efficiunt, et post eas sex radicales ס, ע, פ, צ, ק, ר.

Ac quia *aleph* est prima omnium literarum, non fine sed initio verborum servit; *thav* autem servit tam initio quam fine verborum, et quia haec litera in scriptura literae *he* similis est, signum foemininae generis facta est, cujus ope litera muta *he* in literam sensibilem mutatur, e. g. loco *chochmah,* sapientia, *chochmath leb* sapientia cordis, et *he* in verbo *asah,* ille fecit, quae quoque litera muta est, fit *thav* in foem. genere: *asethah,* illa fecit, *banethah,* illa aedificavit. Mirum est, quod *he* verbi *amah* in loco: *ejice hanc ancillam* [1]) interdum

1) Gen. 21, 10.

sensibilis fit, ut in verbis *duae ancillae*[1]). Litera *thav* (*signum*) tenet suum nomen a linea, qua a litera *he* distinguitur.

Nunc locuturus sum de literis syllabas producentibus י, ו, ה, א, quae fundamentum venerabilis Dei nominis constituunt. Primum dicam, literam *aleph* electam esse ad primam personam designandam, qua incipitur, et pro utroque genere usurpari. Litera *he* muta vel signo *mappik* praedita in fine verborum est signum foem. generis. Litera *vav* in fine, vocali *cholem* (o productum) munita est masc. generis signum: *Jado*, manus sua, *raglo*, pes suus. Interdum quoque *schurek* habet (u productum), ut in *Jesobebehu*, *Jebonenehu*, *jizrenhu*, *circumduxit*, *edocuit*, *custodivit eum*[2]). Litera *jod* initio verborum masculini, fine vero foem. generis est signum, e. g. *jaaseh*, *ille faciet*, *dei urei*, *sci et vide*. Nunc observa *aleph* fine verborum semper esse mutam, non ita alias producentes literas י, ו, ה. Non opus est commemorare literas א, ה, ו, י inter se converti et commutari. Praeterea interdum adjiciuntur vel omittuntur, e. g. *Jischai veischai*[3]), *haamon* pro *hahamon*[4]), *Kerenah li mara* pro *marah*[5]),

---

1) Gen. 31, 33. 2) Deuter 32, 10. 3) Chron. I, 2, 13. 4) Jerem. 52, 15. 5) Ruth 1, 20.

velaamasa thomru omisso *aleph* [1]. Interdum sunt scriptae, sed plane non leguntur, ut *aleph* in verbo בריא, ubi radicalis est; interdum adjiciuntur paragogice ut in נקיא, *innocens*, ההלכוא, *qui ibant* אפוא, *ubi*. Interdum supplentur puncto *dagesch* dicto, ut *aleph* in יַשִּׁים [2] et *jod* in אֶצָּרְךָ, אֶצָּק; interdum quoque *he*, ut in גְּנָבַתּוּ, *Ventus illam egit* [3], ילדתו, *quae te amat, illum peperit* [4] et dagesch in *nun* verbi יִשְׁמְרֶנּוּ, *custodiet illum* [5], pro deficiente *he*, ac non opus est diutius hic commorari.

Jam explicavi, quam ob caussam hae literae electae sint, quia nempe radices sunt numerorum. Unitas enim vel *aleph* est principium numerorum, non ipsa numerus; decem vel jod est similis unitati, nam continet unitates et principium indicat decadum. Quinque et sex autem, vel ה et ו sunt numeri rotundi (qui in omnibus suis dignitatibus seipsos regenerant, ut 5, 25, 125 etc. 6, 36, 216 etc.) et medii (inter 1 et 10).

Porro observa, longitudinem esse lineam inter duo puncta; adjecta latitudine duae

---

1) Sam. II. 19, 14. 2) Jerem. 49, 20. 3) Job 21, 18. 4) Ruth 4, 15. 5) Exod. 21, 36.

lineae prodeunt, quae superficiem generant. In corpore vero sunt sex directiones (sursum, deorsum, prorsum, retrorsum, dextrorsum, sinistrorsum), ac totidem sunt lineae in prima litera sic scripta א. Corpus est capax omnium accidentium, ut praeceptum decalogi verbo אנכי incipiens novem alia praecepta comprehendit (ut substantia novem alia praedicamenta). Quia autem corpus in infinitas partes divisibile est, nominaverunt literam ei respondentem *aleph* (e verbo *eleph* mille). Significatio nominis *he* est *indicatio* ut in *hinneh, ecce.* Figura ejus composita este duabus lineis angulum formantibus et alia linea illis quam proxima, quam ob rem *he* est signum foem. gen. in fine verborum ut in *Aberah, ventus praeteriit, Naarah, puella, almanah, vidua.* Litera *vav* habet figuram unci (nomine suo designatum), *unci postium*[1]), et litera ipsa in suo nomine *vav* bis apparet, quia in ejus pronuntiatione labia clauduntur, et quia *he* est signum foem. gen., *vav* pro signo masc. gen. usurpatur, ut in *jischmerehu,* custodiet illum, *jechajehu* conservabit illum, *jirdefehu, persequetur illum;* et propter reduplicationem (literae in ejus nomine) est signum pluralitatis in fine verborum vel pro foem. gen. ut in *asu, fecerunt, tavu, texerunt,* et

---

1) Exod. 27, 10.

initio verborum conjunctionem indicat, ***Reuben vesimeon.*** Ante alias literas labiales mutatur (in pronuntiatione et fit u).

Observa literam *he* initio verborum adjectam duas admittere significationes. Interdum enim indicat rem existentem, *he prostheticum*, interdum autem interrogationem, an aliquid existat, *he mirationis*, et punctationis ope unum ab altero distinguitur. *Jod* initio et fine verborum servit: initio est signum masc. gen. tertiae personae sing. et plural. At quia (proprie numerus ejus) cogitationem repraesentat (nempe decem praedicamenta), unitas autem substantiam, contrariumd esignat ac aleph (tertiam personam, non primam). Fine autem verborum simile est unitati (literae *aleph)* et primam personam masc. vel foem. gen. designat; e. g. *jadi, manus mea, ragli, pes meus,* et quum sensibilis fit, pluralitatem *(jadaj, manus meae);* in statu autem constructo obmutescit *jede naschim, manus mulierum.*

Fundamentum omnium numerorum est decem. Quisque numerus enim, qui 10 superat, partem aut plures partes denarii continet, (e. g. $15 = 10 + \frac{10}{2}$, $17 = 10 + \frac{10}{2} + \frac{10}{5}$), vel renovatur series propter reduplicationem (ut $20 = 2 \cdot 10$) vel propter transitum ab una decade in aliam (ut $70 = 7 \cdot 10$) vel numerus fit duobus modis conjunctis (e. g. $68 = 6 \cdot 10 + \frac{10}{2} + \frac{10}{5} + \frac{1}{8}$).

Porro notum est, ignem et aërem communem habere sphaeram, et idem valet de aqua et terra, quae duae sphaerae, ut strictis argumentis probatum est, octo aliis sphaeris circumdantur (sphaeris septem planetarum et zodiaco); numerus igitur omnium sphaerarum est decem. Hanc ob caussam litera *jod* habet formam lineae rotundae omnia circumdantis, et significatio nominis *jod* est *congregatio* ab eodem verbo (*jadah, congregari*) derivata quo subst. thodah in *chorus secundus, duo chori* [1]). Si (in his sphaeris numerandis) a suprema incipitur, prima fit sancta, decima autem, si ab infima incipitur, quam ob rem simul primogenita et decumae sacra sunt.

Ceterum unitates (numeri ab 1 usque 10) novem sunt, 10 enim est fons numerorum compositorum et 1 non est numerus. Itaque numeri proprie dicti octo sunt, quorum quatuor sunt numeri primi: 2, 3, 5 et 7. Si addis unum, quod est simul radix quadrata, quadratum, radix cubica et cubus, quadrato primi numerorum parium, ($4=2^2$) prodit 5; sin autem addis 1 quadrato primi numerorum imparium ($9=3^2$) prodit 10. Ecce nomen supremum (e duabus literis י = 10 et ה = 5 compositum).

---

1) Nehem. 12, 31. 38.

Si addis 1 quadrato tertii numerorum primorum 5, obtines 26, numerum totius nominis (י = 10, ה = 5, ו = 6, ה = 5) simulque numerum duarum primarum literarum (י et ה sic scriptarum הא, יוד; י = 10, ו = 6, ד = 4, ה = 5, א = 1). Si demum addis 1 quadrato quarti numerorum primorum 7 prodit 50, unde quinquagesimus annus est annus sacri jubilis. Mysterium numeri quinque est, eum esse summam omnium numerorum primorum praecedentium. Numerus divini nominis יה = 15 est summa cujusque seriei trium literarum (novem numeris ab א = 1 usque ט = 9 in quadrato magico ita dispositis):

ד 4	ט 9	ב 2
ג 3	ה 5	ז 7
ח 8	א 1	ו 6

Si computantur omnes numeri usque ad numerum duarum primarum literarum reverendissimi nominis (ab 1 ad 15), obtinetur 120, summa quadratorum quatuor numerorum parium (nam $2^2 + 4^2 + 6^2 + 8^2 = 4 + 16 + 36 + 64 = 120$) in novem numeris, qui nu-

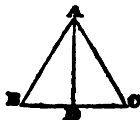
merus 9 se ipsum ut numerus rotundus per multiplicationem regenerat (ut in 18, 27, 36 etc. nam $1+8=9$, $3+6=9$ etc.).

Si addis ad 120 summam omnium unitatum (ab 1 ad 9, quae $= 45$), obtinetur 165, qui numerus etiam prodit si multiplicatur primum dimidium nominis per secundum (יה $= 15$ per וה $= 11$).

Subtrahendo quadratum primae literae a quadrato summae duarum primarum ($10^2 = 100$ a $15^2 = 225$) restat cubus secundae literae ($5^3 = 125$). Subtrahendo quadratum summae duarum primarum a quadrato summae trium primarum literarum ($(10+5)^2 = 225$ a $(10+5+6)^2 = 441$), restat cubus tertiae literae ($6^3 = 216$).

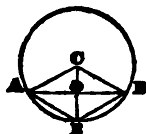
Pergam nunc in explicando mysterio numeri 10.

Notum est, quadratum lateris trianguli aequilateralis circulo inscripti aequale esse quadrato altitudinis trianguli aequilateralis, cujus latus diametro circuli aequale est, quia quadratum altitudinis trianguli aequilateralis $\frac{3}{4}$ quadrati lateris continet.

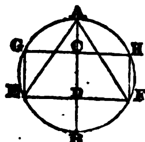
(Sit latus trianguli aequilateralis ABC $= d$, et altitudo AD $= h$. In triangulo rectangulo ABD erit hypotenusa AB $= d$, latus AD $= h$ et latus BD $= \frac{d}{2}$. Igitur $d^2 = h^2 +$

$\frac{d^2}{4}$, et $h^2 = d^2 - \frac{d^2}{4} = \frac{3d^2}{4}$. Describatur nunc circulus diametro $= d$, et ducantur duae chordae $AB = BD = \frac{d}{2}$. Erit arcus

ABD $= 120^0$ et chorda AD erit latus trianguli equilateralis circulo inscripti. In quadrilatere ACDB omnia latera aequalia sunt inter se, ergo lineae AD et CB se mutuo in partes aequales secant. Si designat m lineam AD, erit in triangulo rectangulo hypotenusa $AC = \frac{d}{2}$, $CO = \frac{d}{4}$ et $AO = \frac{m}{2}$; igitur $\frac{m^2}{4} + \frac{d^2}{16} = \frac{d^2}{4}$; $m^2 + \frac{d^2}{4} = d^2$; $m^2 = d^2 - \frac{d^2}{4} = \frac{3d^2}{4}$).

Porro quadratum chordae (diametro perpendicularis) quae diametrum in duas partes dividit, quarum una est duplum alterius, auctum quadrato sagittae suae aequale est

quadrato diametri. (Dividatur diametrus $AB = d$ in tres partes aequales AC, CD, DB, et ducatur chorda $EF = s$ diametro perpendicularis. Erit $\overline{DF}^2 = AD \times DB$, vel $\frac{s^2}{4} = \frac{2d}{3} \cdot \frac{d}{3} = \frac{2d^2}{9}$; $s^2 = \frac{8d^2}{9}$. Ergo $s^2 +$

$\frac{d^2}{9} = \frac{8d^2}{9} + \frac{d^2}{9} = \frac{9d^2}{9} = d^2$ vel $\overline{EF}^2 + \overline{DB}^2 = \overline{AB}^2$). Pro omni alia relatione inter partes AD et DB haec aequatio non habet locum, sed primum ejus membrum est majus vel minus secundo.

Producatur nunc in circulo, cujus diametrus $= 10$, sagitta BD usque ad $\frac{2}{3}$ diametri (i. e. usque ad C, ducaturque chorda GH et chordae GE, HF, AE, AF). Erit area trianguli AEF, ut area rectanguli GHEF aequalis numero peripheriam circuli enuntianti. (Habemus enim aequationem $\overline{DF}^2 = AD \times DB = \frac{20}{3} \cdot \frac{10}{3} = \frac{200}{9}$, et $DF = \sqrt{\frac{200}{9}} = \frac{10}{3}\sqrt{2}$. Est igitur EF, vel basis trianguli $AEF = \frac{20}{3}\sqrt{2}$. Si multiplicamus hanc basim per dimidium $\frac{10}{3}$ altitudinis AD reperimus pro area trianguli AEF : $\frac{10}{3} \cdot \frac{20}{3} \cdot \sqrt{2} = \frac{200}{9} \cdot \sqrt{2} = \frac{200}{9} \cdot 1,41 = \frac{282}{9} = 31,33$. Rectangulum GHEF habet eandem aream ac triangulum AEF, nam area rectanguli $= EF \cdot GE = EF \cdot CD = \frac{10}{3} \cdot \frac{20}{3} \cdot \sqrt{2} = \frac{200}{9} \cdot \sqrt{2}$. Peripheria tandem $=$

$\frac{22}{7} \cdot 10 = 31, 4 \ldots$). — Sequitur inde quadratum areae trianguli AEF in circulo, cujus diametrus $= 15$, ipsum esse $= 5000$ nec plus nec minus, (nam quadratum dimidii basis DE $= \frac{2\,d}{3} \cdot \frac{d}{3} = \frac{2\,d^2}{9} = \frac{2 \cdot 15^2}{9} = \frac{2 \cdot 225}{9} = \frac{450}{9} = 50$, et quadratum altitudinis $= \frac{2\,d}{3} \cdot \frac{2\,d}{3} = 10 \cdot 10 = 100$; ergo productum quadrati altitudinis multiplicati per quadratum dimidii basis, sive quadratum areae tranguli $= 50 \cdot 100 = 5000$), et quadratum rectificatae peripheriae, cujus diametrus $=$ 10, est $987 + \frac{5}{9} + \frac{8}{81}$ (nam vidimus, talem peripheriam eodem numero exprimi quam triangulum AEF; est igitur $= \frac{200\sqrt{2}}{9}$; ergo quadratum hujus peripheriae $= \frac{40000 \cdot 2}{81} = \frac{80000}{81} = 987 + \frac{53}{81} = 987 + \frac{45}{81} + \frac{8}{81} = 987 + \frac{5}{9} + \frac{8}{81}$). Ac peripheria ipsa quae est radix hujus quadrati $= 31^{\circ}, 25', 36'', 50'''$ (proprie $31 + \frac{25}{60} + \frac{36}{60^2} + \frac{50}{60^3}$, quae fractiones reperiuntur, si in extractione radicis non decimales sed sexagesimales partes quaeruntur). Si computas numeros literarum

nominis (sic scriptarum יוד הי ויו הי) prodit $72 = 20 + 15 + 22 + 15$, quam ob rem antiqui dixerunt, 72 esse numerum nominis enuntiati. — In peripheria autem cujus diametrus < 10, area trianguli AEF est ad peripheriam ut diametrus ad 10. (Nam sit diametrus $= d$, erit triangulum $= DF$.

$$AD = \sqrt{\frac{2d^2}{9}} \cdot \frac{2d}{3} = \frac{d}{3}\sqrt{2} \cdot \frac{2d}{3} = \frac{2d^2}{9}\sqrt{2},$$

ac peripheria cujus diametrus $= 10$, est $= \frac{200}{9} \cdot \sqrt{2}$; ergo diametrus $= 10$ multiplicandus est per $\frac{20}{9} \cdot \sqrt{2}$, et si diametrus $= d$, peripheria $= \frac{20\,d}{9} \cdot \sqrt{2}$. Ergo triangulum est ad peripheriam $= \frac{2d^2}{9} \cdot \sqrt{2} : \frac{20\,d}{9} \cdot \sqrt{2} = d : 10$). Proportio vero ordine inverso est scribenda (secundum usum auctoris), si diametrus > 10.

PORTA DUODECIMA.

Benedictus sit Deus solus supremus, dominus mundi! Selah. Perpetuo habitans et sedens ab aeterno; non mutatur propter au-

mina voluntate ejus existentia, (angelos), quae illi propinqua sunt, nec propter res ad gloriam suam a reverendis numinibus creatas, ut ait Psalmista: *nam imperavit et creata sunt* [1]). Exemplum tibi sint corpora coelestia. Nam sidera sphaerae magnae alias circumdantis (stellae fixae) motu uniformi feruntur, et mensura earum distantiarum mutuarum est perpetuo invariabilis. Necnon motus septem planetarum manet immutatus secundum certas leges in sphaeris earum, sed illarum motus respectu centri terrae mutabilis est; nam nonnullae prorsum procedunt, modo accelerato modo retardato motu; modo quiescunt, modo retrogradiuntur. Etiam distantiae reciprocae illarum infinite mutantur; modo conjunctae, modo disjunctae sunt; modo sine aspectu, modo cum septem aspectibus. Interdum ascendunt et descendunt nempe in maxima minimave distantia a terra; modo in linea (aequatoris), modo in dextra sinistrave parte moventur. Planetae ipsae autem non habent finem, nec pereunt, earumque lumen non evanescet, nec minuetur, nisi per speciem. Luna autem infimum locum tenet, nam lumen ejus mutatur pro ejus distantiis a sole, et praeterea motibus suis eaedem mutationes ac planetis contin-

---

1) 148, 5.

gunt et plures. Ob omnes has et alias res omnia quae in terra gignuntur, metalla, plantae et animalia, mutationibus sunt obnoxia. Accidi enim nequit, nisi semel in millies myriadibus annorum, ut status omnium rerum aequalis fit priori cuidam statui, quam ob caussam scriptum est in libro *Jezirah*, numerum permutationum undecim elementorum tam esse magnum, ut nec os eum enuntiare, nec auris audire valeat (est = 39, 916, 800). Sin autem jam pro numero tam exiguo tot sunt permutationes, quae erit multitudo permutationum pro numero majore maris arena! Quia vero nulla rerum terrestrium permanet praeter hominis animam, non reperies reverendissimum nomen in (prima) cosmogonia, sed nomen *Elohim*, nam creator secundum naturam rerum creatarnm nominatur, ut idiomata nominantur *saphah* (labia) et linguae; et hanc ob caussam sapientes nostri, quorum memoria benedicta sit, dixerunt: *Scriptura pleno nomine pro pleno mundo utitur*, et reverendissimum nomen conjunctum cum nomine *Elohim* usurpatur usque ad Cainum natum. Ac Caino natu, quum viderat Eva, humanum genus permanere, dixit: *Adepta sum virum a Jova* [1]). Ob hanc caussam Moyses co-

1) Gen. 4, 11.

ram Pharaone tantum reverendissimo nomine Jouae, Dei hebraeorum utitur, cujus qui vim in terra accipit, miracula edere potest. Propter hoc non reperies hoc nomen in libro *Koheleth*, quia ille liber nonnisi de sapientia ab Elohim emanante disserit, de vique quam omnes acceperunt, non singulus ut Moyses. Ideo dixit Jithro: *Nunc intelligo Jouam esse omnium Elohim maximum* [1]), nam Joua est Deus omnium Elohim.

Hoc nomen est modo nomen proprium, modo nomen commune. Testis est denomintio *Joua Zebaoth* (ubi nomen joua, *dominus*, determinatur verbo *zebaoth*, exercituum, angelorum vel siderum). Deus etiam *Kisse, solium,* nominatur secundum usitatum loquendi modum, ut scriptum est in libro chronicorum: *Vidi dominum in solio suo sedentem* [2]) et clare dictum est in libro Samuelis [3]) cur arca foederis attributum Dei sit, quia nempe nomen Dei zebaoth in cherubis sedentis illi conceditur, et idem censendum est de nomine אהיה [4]). Hoc modo etiam explicandus est ille locus: *erit solis lux sextuplex ut septem dierum lux* [5]), quia quotidie (per septem dies creationis lux a Deo mundo concessa) aucta est, die septimo

1) Exod. 18, 11. 2) II. 18, 18. 3) I. 4, 4. 4) Exod. 3, 14. 5) Jesai. 30, 26.

autem immutata permansit. (Verba *ut septem dierum lux* sunt mera repetitio sensus verbo *sextuplex* expressi, ut similes repetitiones reperimus illis locis): *et pugnabit cum illo, cum rege septentrionali* [1]; *ex ejus medio existebat quaedam species electri, ex medio ignis.* [2]).

Attende nunc unitatem esse fundamentum omnium numerorum, ipsam autem non esse numerum. Per se ipsam constat, non indiget numeris eam sequentibus. Porro quisque numerus ex aliis numeris est compositus (quod significat unamquamque decem *sephiroth* cabbalisticarum, quarum fons est Deus unicus e qno emanant, omnes alias continere), et omnis numerus duobus suis factoribus idem producit, ac unitas (Deus unicus) uno factore illorum, qui nutu suo existunt. Hanc ob caussam arcanorum periti hominem (i. e. *Adam Kadmon,* vel congregationem decem sephiroth ab ente supremo emanatarum) *microcosmum* nominaverunt, et hoc est mysterium de numine *Metatron* dicto, *principe faciei* (qui in doctrina cabbalistica mediator inter Deum et universum mundum habetur et interdum Dei nomine designatur). Hoc est quoque

1) Dan. 11, 11. 2) Ezech. 1, 4.

arcanum, quod, secundum sapientes nostros, nonnisi hominibus quinque dotibus praeditis revelare licet (vel: hoc est sensus occultus dicti jam commemorati, quod docet, hominem quinque rebus similem esse creatori suo). Propter ea scriptum est in libro *de mensura altitudinis* (vel de magnitudine membrorum, quae Deo sensu allegorico attribuuntur, proprie in libro cabbalistico *rasiel*): R. *Ismael dixit: Qui novit mensuram creatoris confidere potest, se futuri mundi felicitatem assecuturum esse, et ego Akibaque sponsores sumus.* Itaque scrutator Deum unicum eatenus cognoscere potest, quatenus omnia (illi comprehensibilia) Deo adhaerent, non autem secundum omnem ejus excellentiam, nam nulla creatura praedita est vi illam intelligendi, (vel de sephiroth quidem, non autem de numine supremo a cabbalistis nomine *Ensoph* designato homo cognitionem habere potest). Exemplum est solis lux, quae praetervolat hominem nyctalopem, qui faciem praetereuntis solis intueri nequit. Ideo Deus dixit Moysi: *Ego omnia bona mea ante conspectum tuum trajiciam* [1]). Conjunctio cum omni excellentiá Dei similis est intuitioni a facie; cum numinibus autem a

---

1) Exod. 33, 19. 23.

Deo creatis similis est intuitioni a tergo, quo sensu Moysi dictum est: *a tergo me ita videbis.* At haec comparatio cum corpore humano locum habet, quia loquens erat homo *(Adam Kadmon)* et audiens homo.

Qui autem psychologiam didicit, haec numina concipere potest, nam nec corpora, ne corporibus similia sunt; quia autem summum principium simul remotum et propinquum est, hebraei dicunt: *Nam domini pars est ejus populus* [1]; *Deus est mea legitima possessio et mea conditio* [2]. *Pars mea est Deus, dixit anima mea* [3]. Porro scriptum est: *Atqui tuus sunt populus et patrimonium, Deus est ejus patrimonium* [4]. Necnon altera idea (secundum quam non cum Deo conjuncti, sed sub ejus tutela sumus) vera est. Ideo scriptum est: *Benedictus sit Deus numen meum* [5]; porro scriptum est: *Deus meus, meum numen, cui confidam.* Sic quoque scriptum est: *ille est tua laus, Deus laudis meae* [6] et scriptum est: *gratia et arx mea, Deus gratiae meae,* qua propter fundamentum precationis est, ut dicamus: *extollam te, mi Deus rex;*

---

1) Deuter. 32, 9. 2) Ps. 16, 5. 3) Lament. 3, 24. 4) Deuter. 9, 29. 10, 9. 5) Ps. 144, 1. 18, 3. 6) Deuter. 10, 21.

Benedicite Deo vos, angeli ejus; magnificate dominum una mecum! Hoc vero mysterium est argumentum hujus portae. *Haec porta domini est, qua justi ingrediuntur* [1]. Finitus est liber, laus sit Deo solo, qui mirifice clementia sua est usus erga Abrahamum, suum servum!

---

1) Ps. 118, 20.

ADNOTATIONES.

PORTA PRIMA.

1) Amor proximi, qui in pentateucho jubetur, est ejusmodi, ut observatio hujus praecepti e nostra voluntate pendeat; nam praecipue officiis praestandis amor proximi manifestandus est, quod praefixo ל satis declaratur. Ardentissimo autem studio obsequium praestare non possemus, si diceretur «Ama tuum proximum ut cognatos et amicos.»

2) Computationis fastorum judaicorum fundamentum est, conjunctionem solis cum luna (moled) in mensi thischri anni creationis accidisse nocte inter primum et secundum hebdomadis diem hora undecima et $\frac{17}{90}$; sed quo loco terrae tempore conjunctionis haec hora audita sit, antiqui nos docere omisserunt. R. Jizchak Israëli in libro *Jesod olam* conjicit, hunc locum esse aequatoris punctum, cujus longitudo $= 90^{\circ}$.

3) Arcus aequatoris inter Hierosolymam et Londinum habet circiter $37\frac{1}{2}{}^{\circ}$. Igitur sol transit meridianum Hierosolymae $2\frac{1}{2}$ horis ante meridianum Londini. Brevissimus dies, vel brevissimum spatium temporis inter ortum occasumque solis, Londini est 7 et Hierosolymae 10 horarum. Ponamus, quod non multum a veritate aberrat, solem oriri Londini die brevissimo circiter hora $8\frac{1}{2}$, audietur illo die Hierosolymae undecima hora eodem tempore, quo sol Londini oritur. Atqui eodem die tempus antemeridianum Hierosolymae quinque habet horas, itaque hora septima incipit; sequitur inde brevissimi diei initium Hierosolymae anteire initium ejusdem diei Londini circiter quatuor horis. Hujus

explicationis ope alia difficultas in commentariis auctoris nostri solvitur; nam uno loco (Gen. 33, 10) dicit differentiam inter Hierosolymam et Luccam esse 1½ et alio loco (Exod. 12, 2) plus quam 3 horis.

4) A cel. Doctore *Jost* super 49 Midoth R. Nathani sequentem memoratu dignam, ex analectis doctoris Carmoly extractam notitiam, accepi:

Doctus Comtino possidebat tractatum *49 Midoth R. Nathani* inscriptum, opus mathematicum in quinque capita divisum, quae in summa 49 paragraphos continent. Tractatus incipit his verbis:

בארבעה דרכים המדה נקבלת ואשר הם מרובעת
משולשת עגולה קשתה. זה הכלל השנית חצי הראשונה
והרביעית חצי השלישית ושאר כל הצורות משולשות זו מזו.
כיצד לכל אחת המרובעות לשלש פנים בצלע ובחוט ובגג
איזהו צלע זה המחזיק דפנות של גג, רבוע יהיה המונח,
והחוט זה המחזיק לזוית מן הקצה אל הקצה והוא בארכו
של גג והגג בעצמו הוא המשיחה.

5) Pro ועפר lege ומים. It. pro ויחכם l. יחכם.

PORTA SECUNDA.

6) Quaestio a R. Jonah ben Genach (R. Merinus) allata non ad nomina *Raah* et Daah referri potest, quia haec nomina nullibi conjunctim apparent. Referenda est igitur necessario ad nomina *Ajah* et *Dajah*, et textus illo sensu corrigendus erat.

7) Pro ולא ימות l. פן ימות.

PORTA TERTIA.

In fine hujus portae necesse erat scribere מפני שבועתם pro כנגד שבועתם, quia alioqui haec verba sensu intelligibili carerent.

PORTA SEPTIMA.

Pro שיאמי l. שיאמין.

אל מרובע ה"א הוא חשבון כל השם וכן חשבון שני האותיות במבטא וכאשר תחברנו אל מרובע ז' הנה נ' שנת היובל קדש וככה יום חג שבועות. והנה סוד חמשה כולל כל המספרים אשר לפניו והשם היחוד כמספר השלשה אותיות והנה חצי כל השם בחברך כל המספרים אשר לפניו יעלה מאה ועשרים וככה מספר המרובעים בזוגות בתשעת המספרים שהם כחשבון עגול בכופלו וכאשר תחבר האחדים יעלה מאה וששים וחמש וככה יעלה כפלי החצי הראשון על החצי הב' וכאשר תחסר מרובע האות הראשון ממרובע השנים נחברי' אז תמצא מעוקב האות השני וכאשר תחסר מרובע השנים נחברים ממרובע השלשה נחברים אז תמצא מעוקב האות השלישי וסוד העשרה עוד אפרש הנה. ידוע כי מרובע צלע המשולש השוה בתוך העגול כמרובע עמוד המשולש השוה שכל צלע כאלכסון העגול וכאשר הוא מרובע עמוד המשולש השוה שלשת רבעיות מרובע הצלע וכאשר נוציא יתר בשלישית האלכסון יהיה מרובע היתר עם מרובע החץ כמו מרובע אלכסון העגול ובחשבון אחר לא יעלה ככה רק פחות או יתר ובעגול שהוא אלכסונו עשרה בהוציאך החץ אל שתי שלישיות האלכסון אז תמצא שברי המשולש או שברי הצלע המרובע כקו העיגול. — על כן מרובע קו משולש שוה בעגול אלכסונו חמשה עשר חמשה אלפים בלי תוספת או מגרעת ומרובע עיגול שאלכסונו עשרה

הוי"ו בהתחברו עם חבריו . ודע כי הה"א הנוסף בראשונה על שני דרכים דבר נמצא כה"א הדעת או שאלה אם הוא נמצא כה"א התימה ויש ביניהם הפרש בנקוד . והיו"ד ישרת בראשונה ובאחרונה והנה בראשיתו סימן לשון זכר יחיד ורבים שאינם עם המדבר והנה הוא במחשבה על כן הוא הפך אחד ובאחרונה דומה לאחד כי היו"ד סימן המדבר זכר או נקבה ידי רגלי ונראת היו"ד לשון רבים ובסמוך היו"ד נעלם ידי נשים . והחשבון יסודו עשרה כי כל חשבון שהוא אחריו הוא חלק או חלקים ממנו או מתחדש בעבור כפלו או בעבור ממחברת אל אחריו או בהתחבר השני דרכים . ועוד ידוע כי גלגל הרוח והאש אחד גם כן גלגל המים והארץ ומקיפים אותם ח' גלגלים בראיות גמורות והנה הכל עשרה על כן צורת יו"ד כדמות קו עגול שהוא מקיף כל אשר בתוכו ופירושו קהלה מגזרת והתודה השנית שתי תודות. והנה המחל מלמעלה האחד קדש ואם יחל מלמטה מהעומד כנגדו הנה העשירי קדש . על כן היה הבכור והעשירי קדש . והנה מפארת אחרת האחדים תשעה כי עשרה תחלת כלל והאחד אינו מספר והנה השמונה הם המספרים והארבעה ראשונים והם שנים ושלשה וחמשה ושבעה וכאשר תחבר הא' שהוא שרש ומרובע ויסוד ומעוקב אל מרובע ראש חשבון הזוגות יעלה ה"א ואם תחברנו אל מרובע ראש חשבון שאינו זוג יעלה יו"ד והנה השם הנכבד וכאשר תחברנו

נוספים ופעם נגרעים ישי ואישי האמון ההמון קראן לי מרה ולעמשא תומרו וישי נכתב ולא נקרא כמו בריא רק האל״ף עיקרי ויש נוסף כמו נקיא ההלכוא אפוא ויש מבולע בדגש כמו אם לא יַשִּׁים עליהם כהתבלע יו״ד בטרם אֶצָּרְךָ כי אֶצָּק מים גם יש ה״א מתבלע כה״א גְנָבָתוֹ סופה. אשר אהבתך יְלָדַתּוּ וככה יִשְׁמְרֶנּוּ בעליו הדגש לחסרון ה״א ישמרנו ואין צורך להאריך. וכבר הזכרתי למה נבחרו להיותם במספר ראשון כי האחד סבת המספר ואיננו מספר. והעשרה דומה לאחד כי הוא כולל האחדים והוא ראש העשרות. וחמשה וששה חשבון עגול גם שניהם אמצעיות. ודע כי האורך קו בין שתי נקודות והרוחב שני קוים והנה זה שטח. והנה בגוף יש לו שש פאות וככה הקוים בראשית רצוני לומר האל״ף והוא נושא את המקרים כדבור אנכי שהוא נושא כל התשעה והגוף מתחלק לחלקים רבים אין קץ לו על כן קראו שמו א״לף ופירוש ה״א הצורה כמו הנה והיא שני קוים יש לה מקצוע ויש קו אחר קרוב אליו עמו על כן היה הה״א סימן הנקבה באחרונה ורוח עברה נערה אלמנה. והוי״ו כדמות ווי העמודים ונכפל להדביק השפתים ובעבור היות הה״א לנקבה היה זה סימן זכרים ישמרהו ויחייהו ירדפהו ובעבור הדבק היה לשון רבים באחרונ׳ גם נקבות עשו טוו ובראשונה ראובן ושמעון. והשתנה

לשום שלשה אותיות השפה משרתים והניחו אחד שורש והוא הפ"א. ובעבור היות האל"ף הקל בגרון והוא לפני הה"א על כן שמוהו בראש ושמו אחריו אות מהשפה שהוא הרחוק וככה אחר הה"א הוא"ו ואחר העי"ן פ"א. והנה א"ב שנים משרתים וכנגדם ג"ד שרשים מהחיך והלשון ואחר כן ה"ו משרתים וכנגדם ז"ח שרשים ובעבור כי אות ט"ת מתחלף תחת ת"ו חשבוהו כמו משרת ואחריו יכ"למן והנה ששה משרתים ואחריהם ששה שרשים סעפצ"קר ובעבור כי האל"ף תחלת כל האותיות לא ישרת באחרונה רק בראשונה ואות ת"ו ישרת בראשית המלה ובאחריתה ובעבור כי זה האות דומה לה"א במכתב היה הסימן לשון נקבה ושב הה"א הנעלם אות נראה וחכמה חכמת לב. וה"א עשה שגם הוא נעלם שבה ת"ו עשתה בנחת גם יש לתמוה מן ה"א גרש האמה הזאת ששב ה"א נראה שתי האמהות ונקרא ת"ו בעבור הקו הנוסף על הה"א. ועתה אדבר על אותיות המשך שהם יסוד השם הנכבד ואומר כי האל"ף ראויה להיות סימן המדבר המחל והיא כוללת זכר ונקבה. והה"א באחרונה נח גם במפיק סימן לשון נקבה. והו"ו באחרונה עם חולם לזכר ידו רגלו או עם שורק יסובבנהו יבוננהו יצרנהו והיו"ד תחלתו זכר יעשה וסופו לשון נקבה דעי וראי. ודע כי האלף באחרונה לעולם נח נעלם ולא כן חבריו שהם הו"י ואין צורך להזכיר כי אותיות אה"וי מתחלפים ומתהפכים ופעם

שהרחורת ארמדם מרה הכפל לחסרון אם והעי"ן והלמ"ד כפולים · ואם נכפל הפ"א והעי"ן יהיה הכפל ליתרון כמו יפיפית וככה תשגשגי וחצי האותיות פעם שרשים ופעם משרתים בראשית המלה או בסופה וסימנם כשתי"ל א"ב המ"ן כאשר הוא שמי גם א"ות מ"בין ה"שכל. והנכון לבחור הקלים במוצא להיותם משרתים בעבור שיבטאו בהם הרבה והנה בתחלת אותיות הגרון ע' ואחריו ח' ושניהם כבדים על כן לא ימצאו במכתב הערל ולא יוכל לבטא בהם מי שאינו רגיל בנעוריו על כן בחרו העברים האל"ף והה"א. והנה חצי זה המוצא שרש וחציו משרת ובחרו מאותיות החיך הראשונים והם יו"ד גם כ"ף להיותם סמוכים אל הראשונים הנבחרים ובחרו מאותיות הלשון שנים קרובים מחצים והם נו"ן גם ת"ו · ובעבור שהם חמשה והל"מד קל על הלשון שמוהו מהמשרתים ובעבור היותו אמצעי במוצא שמוהו באמצע האותיות. ובעבור גובה הלשון במבטאו שמוהו למעלה על כל האותיות וקראוהו למ"ד מגזרת לימוד כי עקרו לדעת למה היה הדבר והוא הסוד הנכבד ע"כ אמרי לי וחביריו. ובעבור היות אותיות השנים קשות גם התחברם קשה ע"כ שמו הד' שרשים ושמו השי"ן לבדו משרת ושרותו מעט תחת אשר שככה לו שלמה אהיה בשגם הוא. כי זי"ן וצד"י וסמ"ך שהם אותיות השריקה קשים מאוד גם כן אות הרי"ש. והעד הנערים הקטנים שלא יוכלו לבטא בו עד שיתגדלו ויתחזקו חבלי המוח על כן הוצרכו

יביא עולה וחטאת ושלמים. וגלוח שערו פתח אהל מועד דרך בזיון לו בעבור שירחק מקדושתו וירד ממעלתו. גם היולדת תביא כבש בן שנתו ובעל השדה יתן תרומה וראשית ומעשרות ושכחה ופאה וחלה. ובעל הכרם ערלה והילולים ובכורים גם ראשית תירש ומעשרות ועוללות ופרט. והשנה השביעית והיובל כוללת בעל השדה והכרם. ובעל הצאן יתן ראשית הגז ובכור ועשירי ואוכל שלמים שוק וחזה וזרוע ולחיים וקיבה מלבד האמורים וכתיב איש כמתנת ידו והטעם שראוי שיתן כפי מה שנתן לו השם וזהו הראיון וסוף דבר אליהו איש האלהים גם אלישע יוכיחו. והוא שעזבו את העולם ועבדו את ה' לבדו.

השער העשתי עשר לא אוכל לדבר על סוד השם הנכבד עד שאזכיר קצת טעמי אותיות לשון הקודש. כל האותיות שהאדם יבטא בהם מוצאיהם חמשה מקומות. הראשון אותיות הגרון והם אח"הע. והשני החיך והם גי"כק. והשלישי הלשון והם דט"לנת. והרביעי השינים והם זשס"רץ. החמישי השפה והם בו"מף. ואותיות לשון הקודש כ"ב ונכפלו החמשה בעבור שאחוז הקו שיהיה ברוחב והוסיפוהו על הארך להורות שאין המלה סמוכה והשני לכפולים סגרו בסוף. והנה חצי האותיות הם שרשים לעולם לא נגרעים ולא נוספים אע"פ שיכפלו כמו ירקרק

את השם ובסוף הספר ארמוז לך זה הסוד כי הוא יסוד כל חכמה כי השם לבדו בורא הכל ויודע חלקי הכל בדרך כל כי החלקים משתנים תשמרת האדם לבדו כאשר נתנה ה' היא כלוח מוכן לכתוב עליו ובהכתב על זה הלוח מכתב אלהים שהוא דעת הנכללים בנולדים מהארבע השרשים ודעת הגלגלים וכסא הכבוד וסוד המרכבה ודעת עליון אז תהידה הנשמה דבקה בה' הנכבד בעודה באדם וככה בהפרד כחה מעל גויתה שהוא הארמון שלה. והנה אין נכון למשכיל שיבקש לעולם הזה רק מה שיהיה לו טוב לעולם הבא הלא תראה כתוב בדברי העריות אני ה' כי הקדוש המרחיק מעריות אז יהיה מן הדבקים אל השם הנכבד כדברי אסף ואני קרבת אלהים לי טוב ולמעלה כי הנה רחקיך יאבדו. ואמר דוד כי לא תעזוב נפשי לשאול ברדת בשרי שם כי שאול הוא הקבר שהוא בתחתיות הארץ כמו ואציעה שאול הנך ואמר תודיעני אורח חיים וככה אמר המשורר אך אלהים יפדה נפשי מיד שאול כי יקחני ומלת יקחני מעלה גדולה כמו ואיננו כי לקח אותו אלהים. וככה ואחר כבוד תקחני. וכתוב וקדשתם היום והוא אל תגשו אל אשה על כן הוא טמא השוכב עם אשתו ואסור שיתפלל עד שירחץ וככה הזכירו אנשי המשנה שהיה מנהג ישראל בבית שני לרחוץ הבגד או העור שנפלה עליו אפילו טפה אחת ולא יאכל בשר קודש והחמיר הכתוב על הנדה והיולדת. והנזיר קדוש ובהשלימו ימי נזרו וירצה לשוב לשתות יין

השער העשירי מה יקרה תורת אלהינו ומה נאמנו עדותיו ומה נמלצו אמרותיו כי הזכיר הכתוב דרכי האדם ארבעה שהם משתנים שבת ולכת ומשכב וקימה וכלם פעלים עומדים ואל יקשה עליך ישכבנה כי הטעם ישכב אתה כמו לא יגורך רע וחכמינו בלשון התלמוד הפרישו בין שוכב לנשכב ובדרך המקרא שניהם שוכבים והעד הן שכבתי אמש את אבי. והנה השכיבה בהקיץ ובעבור שברוב השינה האדם שוכב אמר הכתוב וישכב במקום ההוא ולא הזכיר ויישן גם הישן דומה למת על כן כתיב וישכב דוד. והנה הישיבה מנוחת האדם במקום אחד וכאלו היא חצי קימה והקימה היא העמידה כמו וקם הבית. והנה ההליכה תנועה ממקום למקום והוא הפך הישיבה והשכיבה כקו נטוי מראשו לרגליו והנה הקימה שהיא העמידה להפך ובספר תהלות לא הלך לא עמד לא ישב ולא הזכיר לא שכב כי ברוב שכיבה האדם ישן ובתורה כתיב ודברת בם בלב כמו דברתי אני אל לבי גם בפה. והנה כל עסקיו על איזה דרך שיתהפך צוה להגות בתורתו וככה כתוב ובתורתו יהגה יומם ולילה. ואמר שלמה לבקש החכמה בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך ואתה עומד או יושב. והדברים האלה שידע שהשם אחד ואין היות להווה רק שידבק בו על כן ואהבת את ה׳ אלהיך בכל לבבך. אם רצאהב שתעמוד בחיי העולם הזה גם בעולם הבא. אהוב

תמונה לעבדה וכבר פירשתי מעשה העגל כי לא
היה ע"ז והעד כי חג לה' מחר שאהרן צוה כן
וככה עשו ויהי ממחרת ויעלו עולות וזה ה' הוא
לבדו ואינו כמלת אלהים. וסוד הארון ידעהו המשכיל
מהקול היוצא מבין שני הכרובים ואמתים וחצי ארכו
להיות הלוח רבוע ארכו כרחבו למלא הארון והחצי
בעובי הקורה והנה החצי בקומה עם הרגלים כדרך
השולחן כי כן כתוב על ארבע פעמותיו וזאת המלה
במקומות רבים בלשון הקדש ואיננה זוית והעד
הנאמן ושתי הטבעות כי על דרך המפרשים היה
ראוי להיות שתי הטבעות. ומזבח הקטורת נתון בין
המנורה ובין השולחן מחוץ לפרוכת והמזבח גבוה
משניהם וככה הוא ועשר יריעות. גם עשתי עשרה
ידוע סודם וככה כ"ח גם שלשים ומזבח הנחושת
תחת כרכובו מלמטה עד חציו וככה הוא באמה.
וסוד האפוד נכבד מאד כי היה בשתי האבנים שהם
באפוד ושהם שמאליים גם ימניים ששה שמות בכל
אבן והנה שתיהן אבן שהם והנה אין בה צורה
וזה כנגד המחשבה ואלה החלקים כישרא'. והחשן
כמעשה אפוד והיה רבוע כנגד נקודות הארבע על
כן לא תדמה אבן אל אבן. ודבר המשבצות
והטבעות שיהיה בכל זמן החשן על חשב האפוד
שהוא הקו הגדול התיכון שאיננו נוטה. והאורים
כמשמען גם התומים כחשבון העגל ומשה נתגם
בתחלה על החשן כאשר היו ביום הקים את
המשכן והמשכילים יבינו :

המקום ועד ה' שנים ה' שקלים כמספר הזה ומבן ה' עד כ' ככה עשרים ומבן ך' ועד ס' אז בכה נפשו וגופו הוא חמשים כנגד ה' שנים ומשם חסר ה' ולנקבה קרוב מחצי והנה הוא שלשה ועשרים ושלשים · ודבר עזאזל כמעשה הצרעת ומפורש סודו בדברי חכמינו הקדושים וככה דבר הערופה בנחל והמבין סוד דיקורת הלשון יבין טעם אשר לא יעבד בו · אמר הגאון רב סעדיה אין לתמוה מדבר פרה ארומה שהיא מטמאה הטהורים ומטהרת הטמאים כי הנה הדבש מועיל ומזיק כפי השתנות מזג גוף האוכל . וטעם הבהמה הטמאה והעוף הטמא ושרץ המים ידוע . ואתנן זונה ומחיר כלב למען הבזיון וכן להקריב קרבן אשר בו מום או יקריבנו כהן אשר בו מום או ראשו מוקרח כי הוא הפך מעשה ה' . ובמצות הענק תעניק לו וזכרת כי עבד היית וה' הוציאך ברכוש גדול . ואריכות ימים למשלוח הקן לא בעבור לקיחת הבנים כי היא רשות וככה בכבוד אב ואם שהוציאו לעולם הזה והם יאריכו ימיך כי והארכת ימים פועל יוצא הוא. ואמר ויראת מאלהיך במצות לפני עור ודבר החרש פן ישימך כמוהם וככה להדר פני זקן ואם לא תירא ממנו ירא מה' שיביאך במשפט בימי זקנותך . וכתוב על פני בע"ז על דרך די שמיא וארקא לא עבדו וככה אתם ראיתם כי מן השמים דברתי עמכם ולא ראיתם כל תמונה כאשר פירש משה על כן לא תעשון אתי · או טעמו אין לכם צורך עמי לעשות

שלא יזבחו על פני השדה כמנהגם במצרים לזבוח לשעירים. ולתת מן הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות הטעם מפורש ולא יתן המשחית וכבר הזכיר זה מרע"ה בתחלת ביאתו לדבר אל פרעה פירש טעם למה נזבח פן יפגענו בדבר או בחרב. גם זה הסוד מבואר היטב בדברי יחזקיהו והמשכיל יבין :

השער התשיעי אמר המשורר גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. החדש הזה לכם ראש חדשים יום המולד הוא הראש באמת ובו הוקם המשכן ובעשור דבר החוט המשולש זה נכבד וזה בבירת קלון וככה בעשור לחדש הזה ויום הזכרון פירשתיו ובחג המצות ובחג הסוכות בשלם וחציו ובעבור התמהמה במהלך על כן יום שמיני עצרת והמילה קרוב מז' ימים שלמים כי רגע שנשאר בו חשוב יום בחשבון התורה וככה יום בשנה חשוב שנה. ודבר השביעי ידוע גם ככה השנה השביעית ושבע שבועות השנים יובל לקרוא דרור כנגד מבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה. ופסח שני כנגד שנת העבור. ולא תבשל גדי כמו לא תשחטו ביום אחד לא תקח האם על הבנים ולא תחרוש. ודבר הרובע ובארצכם לא תעשו ולא יהיה כלי גבר ולא ילבש גבר הפך מעשה ה'. וככה את חקותי תשמרו על כן בגד כלאים. וסגירת שבעת ימים הטעם ידוע וככה הנדה והיולדת והערך מבן חדש עד שוב אל

לו נשים וסוסים והזכיר ולא יסור לבבו ולא ישיב את העם מצרימה וטעם. להבעל הנשים למטה אבותיהן למען ירשו בני ישראל איש נחלת אבותיו. וטעם מה העדות והחקים עבדים היינו ויוציאנו ואנחנו חייבים לשמוע בקולו שעשה לנו הטובה הזאת ועוד וצדקה תהיה לנו. וטעם השמטה ואכלו אביוני עמך. וטעם על כן לא היה ללוי חלק ונחלה כי הוא עובד ה' הנכבד וטעם ראשית דגנך כי טוב הוא ממך ובו בחר ה' להתפלל בערך וזהו ולברך בשמו כמו וישא אהרן את ידיו. וטעם שלש ערים פן ירדוף גואל הדם ולא ישפך דם נקי וטעם ההריגה והנשארים ישמעו וייראו ולא יוסיפו לעשות עוד וטעם לא תשחית את עצה כי האדם עץ השדה. וטעם מעקה ולא תשים דמים בביתך ופן תקדש המלאה הזרע טעם כלאים כי הכל ישוב קדש כאשר פירש ר' מנחם ספרדי. וטעם להמית את הנערה אשר לא צעקה בעיר והנה ברצונה היה וחוץ לעיר כאשר יקום איש על רעהו במקום אין רואהו. וטעם עבוט וקרא עליך אל ה'. ואהבתם את הגר כי גרים הייתם. וטעם משפט גר יתום ואלמנה ולחבול בגרה וזכרת כי עבד היית על כן אנכי מצוך וככה לא תשוב לקחתו כי תבצור וזכרת על כן אנכי מצוך. ולמד השירה להם שתהיה בהם לעד. ואסר הדם והטעם ולא תאכל הנפש עם הבשר וצוה להיותו קרב על המזבח להיות נפש תחת נפש כי הדם הוא בנפש יכפר. וצוה להביא כל זבח אל אהל מועד והטעם

ששת ימים וככה שנת השמיטה ושביתת העבד למען
תזכור . וככה מצות ומרורים והמועדים שלשה באביב
השעורים ובכורי הטים והאסיף להודות לפני השם
יתברך. וכתיב איש כמתנת ידו כברכת ה' אלהיך אשר
נתן לך חן לו משלו כדרך כי ממך הכל ומידך
נתנו לך . וצוה לא ישבו בארצך והטעם פן יחטיאו
אותך לי . וכתיב במקום אחר לא תחיה כל נשמה
למען אשר לא ילמדו אתכם וככה להתחתן בגוים
ולקח מבנותיו והטעם והזנו את בניך וכן כי יסור
את בנך מאחרי. ואמר בשבת למען ינוח שורך
וחמורך שתחרוש בהם. וטעם שופך דם האדם באדם
דמו ישפך כי בצלם אלהים ברא את האדם . ולא יחבול
רחיים ורכב כי נפש הוא חובל . והזכיר טעם וזרע
אין לה בעבור שתשוב אל בית אביה כנעוריה. וכחג
הסוכת למען ידעו דורותיכם . וטעם לא תמכר לצמיתות
כי לי הארץ . וככה כי לי בני ישראל עבדים טעם
לא ימכרו ממכרת עבד . וצוה להריע בחצוצרות על
העולה להיות לזכרון כהריעם במלחמה כמו עלי
פלשת אתרועע. והציצית למען תזכרו בראותו בכל
רגע וככה וקשרתם וכתבתם. והזכיר על צרור
את המדינים שני טעמים האחד דבר פעור
והשני שמחשבתם לעשות לכם עוד רע בעבור הריגת
בת נשיאם . וטעם לא תתעב אדומי כי אחיך הוא
ולא תתעב מצרי כי גר היית בארצו וטעם עמוני
ומואבי שלא קדמו ולא זכרו האחוה הקדמונית
ועוד ששכר בלעם להרע לך. והזכיר טעם לא ירבה

כנפי נשרים וככה ומלתם את ערלת לבבכם
פתח תפתח את ידך והקדמונים אמרו כי כך
ופרשו את השמלה : ויש דברים שהם אמת
כמשמען גם הם בדרך משל כמו גן עדן ועץ הדעת
ועץ החיים וטעם הכרובים הדומה להם.

השער השמיני ההוגה תמיד בתורת ה׳
אם יש לו לב היא תורהו ותשכיל נפשו יותר מאשר
למדוהו והשכילוהו מלמדיו והו מכל מלמדי השכלתי.
ומה נכבדו דברי הקדמונים שאמרו חייבים הכל
לשמור כל המצות וכל התקונים שתקנום האבות
ולא יבקש טעם למה צוו אלה המצות ואמת דברו
כי יש מצות רבות נפלאות ונעלמות והנה אם לא
ישמרם האדם עד שידע טעמם הנה ישאר בלא
תורה ויהיה נמשל לנער שלא ירצה לאכול לחם
עד שידע איך בתחלה נחרש ונזרע ונקצר ונזרה
והוברר ונטחן ונופה ונילש ונאפה והנה אם עושה
כן ימות ברעב. רק הנכון שיאכל תמיד וכאשר
יגדל ישאל מעט עד שידע כל שאלותיו וככה
המשכיל יוכל לדעת טעמים רבים בתורה אשר הם
מבוארים באר היטב ויש שהם מבוארים לאדם אחד
מאלף. ומשה אדוננו אמר על כל המצות רק עם
נבון וחכם הגוי הגדול הזה ואם אין להם טעמים
שנוכל לדעת מה טיבם איך יאמרו העמים שהם
חקים צדיקים ואנחנו השומרים אותם חכמים
ואזכיר קצת הטעמים הנזכרים בתורה. כתוב קדש
לי כל בכור וכתוב על כן אני זובח. ודבר השבת כי

גם משכב הנשים יכלה כחו ובשרו · גם דברי שחוק והשתכר סכלות והוללות כי המשכיל יבין כי ימי חייו מעטים הם וביד בוראו נפשו ולא ידע מתי יקחנה . על כן יש לו לבקש כל דבר שיביאנו לאהוב אותו ללמוד חכמה ולחפש האמונה עד שיכיר ויתבונן מעשה ה׳ ולא יתעסק בהבלי העולם רק להתבודד ללמוד ולהגות בתורת ה׳ ולשמור מצותיו והשם יפקח עינו ולבו ויחדש בקרבו רוח אחרת אז יהיה בחייו אהוב ליוצרו ונפשו דבקה בו ותשבע שובע שמחות את פניו ובהפרדה מעל הגויה תהיינה נעימות ימין אלהיו עליו נצח וזה שאמר אסף כלה שארי ולבבי צור לבבי וחלקי אלהים לעולם. כדרך יעקב אבינו שנדר והיה ה׳ לי לאלהים כי כאשר בא אל בית אל אמר הסירו את אלהי הנכר והניח הצאן והתבודד לעבוד השם ולא שכב עם אשה כי רחל מתה וחוללה בלהה ובעבור זה מאס באם ראובן ושפחתה על כן כתיב בפסוק אחר ויהיו בני יעקב שנים עשר להודיע שלא שכב עם אשה אחר כך על כן לא הוליד עוד. והנה מי שהשיג זאת המעלה שזכר השם ומעשיו ונפלאותיו לא יסורו מלבו גם לא ידבר דבר בפיו שלא יזכיר השם להודיע לבני האדם כבודו על כן נשבעו הנביאים ברוב דבריהם וזהו ובשמו תשבע ואז יהיה ממצדיקי הרבים . ודע כי התורה לא נהנה רק לאנשי לבב על כן יש לפרש דברים כתובים בדרך שיקול הדעת כמו ואשא אתכם על

להנצל ולא יאבה כי תרבה שוחד . והעד כי בתחילת הפרשה כי עם קשה עורף אתה על כן וערפכם וגו׳ . ומצות הלב תחלתם אנכי ה׳ אלהיך שיאמי בכל לבו שהשם שהוציאו ממצרים הוא אלהיו והנה היא מצות עשה וככה ואהבת את ה׳ אלהיך ולדבקה בו וככה ואהבת לרעך כמוך. ולא תעשה לא יהיה לך אלהים אחרים באמונת הלב ולא תשנא את אחיך לא תחמוד. וידעת היום והשבות אל לבבך מצות עשה וככה שמע ישראל ה׳ אלהינו ה׳ אחד . ומצות הפה וידוי כהן ועניית ואמרת מוצא שפתיך וברכת המזון והלל ותפלה ושננתם לבניך ודברת בם והנה מצות עשה ורבים ככה . ולא תעשה לא תשא את שם ה׳ אלהיך לא תענה ברעך אלהים לא תקלל ולא תאור לא תזכירו ולא ישמע על פיך לא תכרות להם ברית ולא תענה על ריב ורבים ככה . והמצות במעשה הם רבות ואין צורך לזכרם . ומצאתי פסוק אחד כולל כל המצות והוא את ה׳ אלהיך תירא ואותו תעבוד . והנה מלת תירא כוללת כל מצות לא תעשה בלב ובפה ובמעשה וזו היא המדרגה הראשונה שיעלה ממנה אל עבודת ה׳ יתעלה והיא כוללת כל מצות עשה. ואלה ירגילו לבו וידריכוהו עד כי ידבק בשם יתברך הנכבד כי בעבור זה נברא האדם כי לא נברא לקנות הון ולא לבנות בנינים יעזבם לזרים והוא ידור תחת הארץ ולא להתענג במיני מאכלים כי רגעים מעטים הם והיגיעה רבה גם. יזיקו ברובם.

כי כל לבבות דורש ה׳ וכל יצר מחשבות מבין
וכתוב ולישרים בלבותם והפך זה לב חרש מחשבות
און וכתוב אחר ולבו בל עמך כי רוע עין תלוי
ברוע הלב וזה ידוע מחכמת התולדות. על כן היתה
העולה כליל כולה לשם על דבר העולה על הרוח
דבר שאיננו נכון והחטאת והאשם על חטא בפה
או במעשה וזה פירוש ומלתם את ערלת לבבכם.
ודע כי מלת ערלה כבדות והנה ערל לב כמו
כבד לב פרעה. ואנכי ערל שפתים כמו כי כבד פה.
גם ערלה אזנם כמו ואזניו הכבד. ובהכרת ערלת
הבשר יהיה לאות ברית בין האדם ובין בוראו שלא
יטנף נפשו במשכב שאיננו על דרך אמת ושכרו
ארתו שיפרה וישגא. וככה כתיב ואתנה בריתי
ביני וביניך וארבה אותך. וכתיב וערלתם ערלתו
גם היא כובד ברוב הליחה גם זה מהתולדות. והנה
המצוה היא כוללת שתענו מפני השם ותכנעו כאשר
ייסר אתכם ותבינו האמת שתסירו ערלת לבבכם
ולא תכבדו לבבכם כמעשה פרעה או אחז וכערת
הצר לו ויוסף למעול בה׳ ואחאב נכנע וישר
בעיני ה׳ וככה כתיב או יכנע לבבם הערל.
והנה זאת כמו בצר לך ושבת. וקשי עורף משל
לאדם יקשה ערפו וישיבנו אל אדוניו וכאשר
יקראנו לא ישיב אליו פניו והנה הוא מקציף. על
כך אחרי אלה כי ה׳ אלהיכם הוא אלהי האלהים
הם המלאכים בשמים ואדוני המלכים שהם האדונים
בארץ והכל ברשותו והוא אל גדול וגבור ונורא ואיך תוכל

במזגו ואדם אחר הכעיסו בדבריו או במעשיו תגבר
יד הרוח בלב ויוליד חום בגוף והנה השתנה הגוף
בעבור הרוח וכל משכיל ינחה גופו כפי צורך נשמתו
ולא תשתנה היא בהשתנות הגוף וזאת היא המעלה
הגדולה שנתן ה' לישראל כי אם ישמרו מצות השם
אין צורך לרופאים עם השם כאשר עשה אסא
ותפסו הכתוב ואין טענה ממלת ורפא ירפא כי
איננו מהבנין הקל רק הוא כמו וירפא את מזבח
ה' ואיננו כמו מחצתי ואני ארפא ובאיוב ימחץ
וידיו תרפנה. וככה צבא השמים חלק ה' לכל
העמים וזה פירוש יפקוד ה' על צבא המרום וזה
בנגד המקבל בדרך חכמת המזלות והשם לקח
לישראל לנחלה ויוציאם מרשות המזלות כל זמן
שהם ברשותו לעשות אשר צום בתורתו על כן
אמרו הקדמונים אין מזל לישראל ובעבור זה
כתוב ונפלינו אני ועמך . ואין לטעון ואיך ישנה השם
חקות שמים הנה נח יוכיח . והנה היה הטוב
כלו בעבור כל הטוב ובעבור רע מעט אין מדרך
החכמה למנוע מה שהוא טוב רובו . על כן יש כח
במשכיל לבחור הטוב והרע כי אין הגזירות רק כפי
המקבל על כן כתוב אפס כי לא יהיה בך אביון
על תנאי אם הכל או הרוב טוב וכן כתוב רק
אם שמוע תשמע • והיחיד מועיל נפשו באחריתו
ועתה שים לבך ודע כי כל המצות הכתובות בתורה
או המקובלות או התקונים שתקנו האבות אף על
פי שרובם הם במעשה או בפה הכל הם לתקן הלב

פשעיך מה תעשה לו . ועתה ארמוז לך סוד נכבד מצאנו כתוב למה תתענו ה' מדרכך ואתה הסיבות את לבם אחורנית . ומשה אמר ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ועוד מפי עליון לא תצא הרעות והטוב . ואמרו קדמוננו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים . ודע כי צמח האדמה הנעבדת טוב מצמח האדמה שאינה נעבדת ויש שמנה ורזה ובדרך משל אמת אפרש כי ג' כחות בחיות האדם ואם תחפוץ קרא אותם בג' שמות נשמה ורוח ונפש והנה הנפש היא הכח הצומח שהיא בכבד וכל חי וצומח משתתף בכח הזה וזאת הנפש גוף והיא המתאוה לאכול ודבר המשגל . והרוח בלב ובה חיי האדם שיתנועע והיא כוללת האדם והבהמה גם היא גוף ובצאת זאת הרוח שהיא דומה לאויר מהגויה אז ימות האדם וזאת הרוח מתגברת והיא הכעסנית . והנשמה היא העליונה וכחה במוח ותולדות בני אדם ויצריהם משתנים יש מי ששלשתם חזקות בו ויש נחלשות ויש השתים בתמורה ואין צורך להאריך כי הנשמה מבקשת מה שיועילנה ממעשה ה" כי הוא מקור חייה והנפש מבקשת תענוגי הגוף לטוב לה והנה הרוח אמצעית ובעבור שצורך יש למוח אל הכבד והלב גם שניהם למוח והכלל כל אחד זה לזה על כן קראו העברים הנשמה רוח ונפש והנה הכל קשורים עם הגוף ואם אדם יאכל מאכלים שיחמם הדם אז ירבה כעסו והנה מעשה הגוף ברוח ואם הגוף ישר

כי זה דרך הבהמות כי אין להם נשמה שתחיה
אחר הפרדה מעל הגויה הלא תראה כתוב בתורה
תוצא הארץ נפש חיה ישרצו המים ולא כן האדם
רק נעשה האדם בדמות מלאך ואם המלאך חי
לעולם ככה מי שהוא בדמותו על כן אמר אחד
מהמשכילים כי העונש בארבע מיתות בית דין על
לא תעשה וככה כרת ומיתה בידי שמים והשכר
על מצות עשה · וקדמונינו הביאו ראיה כי יש
שכר לנשמר ממצות לא תעשה לא תאכלנו למען
ייטב לך ויש אומר כי השכר ישוב לאשר הזכיר
באחרונה כי תעשה הישר ויש אומרים למצות לא
תאכלנו הכתוב למעלה על הארץ תשפכנו כמים
אשר לא יאספו עד שלא יאכלנו אדם כי הדם
הוא הנפש וזה ידוע מחכמת התולדות · גם נכון
הוא שיראת השם שהיא מצות עשה כוללת כל
מצות עשה ומצות לא תעשה כאשר הזכיר משה
אחר ליראה לשמור כל מצותיו וחקתיו לטוב לך שהם
עשה ולא תעשה כי המונע עצמו מעשיית עבירה
בעבור יראתו מהשם אז טוב לו ומלת לטוב לך
כוללת טוב העולם הזה והבא ביחד והשכר על
מצות עשה כי יש בהם טורח והמשל כמי שינע
עצמו על פי הרופא לבשל מאכל מה שיאכל
שיועילנו והנה שכרו אתו ופעולתו לפניו והנה לטוב
לך שתקבל שכר ותמלט מעונש והנה הטוב הוא
לאדם שמור מצות הרופא כי לא יועיל ולא יזיק
הרופא כדברי אליהוא אם צדקת מה תתן לו ורבו

יעשה בו מלאכה וככה תענו את נפשותיכם והטעם
לא תתענגו באכילה ושתיה כי העני הפך התענוג
וככה והתקדשתם והייתם קדושים פירושו אל תשקצו
את נפשותיכם לאכול כל דבר נמאס ומשחירת
בתולדות והנזיר אשר לא ישתה יין הוא קדוש ·
והנה כל המצות על שלש דרכים הא' באמונת הלב
והשני בפה והשלישי במעשה וכאשר האחד נמצא
בכל חשבון ככה עקר כל מצוה שהיא תלויה בפה
או במעשה צריכה לאמונת הלב ואם לאו הכל
שוא ותהו · ורז"ל אמרו רחמנא לבא בעי והוא
בוחן לב וחוקר כליות וכתיב בפיך ובלבבך לעשותו
וזה הכתוב כולל השלש דרכים בפיך ידוע ובלבבך
אמונת הלב לעשותו שתעשה המצות שהם במעשה·
וככה כתוב מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה את
ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך · ודוד המלך
אמר נקי כפים ובר לבב אשר לא נשא לשוא נפשו.
וכן הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו לא
רגל · ועתה שים לבך כי אין טורח במצות לא
תעשה לאשר יש לו לב להבין כי ה' נטע בלב
שכל שיוכל אדם בו להשמר מכל נזק · והמשל
ברופא שאמר לאדם שאינו יודע המאכלים שיזיקו
לו כפי תולדתו אל תאכל כל מה שאזהירך שאם
תאכלם תבוא לידי חולי ותמות וכל איש דעת לא
תאוה נפשו לאכול דבר שיזיקנו רק יהיה נתעב ונמאס
בעיניו אף על פי ששמע שהוא מאכל ערב והנה ישום
עיקר מאכלו לחיות הלא יבקש החיים בעבור שיאכל

ולא נזכר זה בתורה והמצות המקובלות מהאבות שיש להם זכר בתורה רבות ושאין להם זכר. ואזכיר קצת אלה ואלה כמאה ברכות בכל יום והתפלות וברכת המזון והלל. ואמר רב בחיי כי הוא תהלתך והוא אלהיך. וקריאת שמע ועירוב וקדוש והבדלה ושלש סעודות ויש אומרים נר שבת. וככה תקיעת שופר ביום הזכרון כי לולי הקבלה היה נראה כי הוא על דרך ראש חדש ניסן כי הוא העקר לפני שתכנס תקופת האמת על כן אמרו שהוא יום הדין. וככה הלולב כי אין מפורש בתורה רק ולקחתם ולולי הקבלה היה לו טעם אחר. וככה ספירת העומר כי הם הפרישו בין וספרתם לכם ובין וספרה לה. וככה הטרפה ויש לה טעם נכבד מחכמת תולדות שמים וככה ז' ימי חופה ואבלות ובקור חולים וקבורת מתים ונר חנוכה ומקרא מגילה וד'כוסות וכבר פרשתי וירש אותה כי היא אסמכתא בעלמא:

השער השביעי שים לבך להתבונן כי כל המצות שהם עקרים או תלויות בדבר או לזכר כתובות או מקובלות הם מצות עשה או לא תעשה מפורש או עשה שעקרו וסודו לא תעשה כאשר כתוב ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת. והשביתה איננה מעשה רק כלוי מעשה ומנוחה ממנו. כי כן כתוב וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו ופירוש לעשות לפני יום השבת כדי שלא

ועוד מדרך חכמת הרופאים כי כל אבר מחזיק דמיונו אם הוא בריא והפך הדבר . ובעבור שכתוב ותקע כף ירך יעקב על כן לא יאכל מהיום ההוא והלאה וחייבים לנהוג כבוד באביהם והוצרכתי להאריך בעבור שהוא על דרך הפשט כי לא נזכר רק בעבור החוק ואין כמוהו המילה כי כתוב וביום השמיני ימול בשר ערלתו . וכתוב על דבר היתום והאלמנה הכרת כי עבד הי"ת ואל תתגבר על מעשי ידי השם :

השער הששי יש מצות מבוארות בתורה ויש מצות שלא ידענו פירושם באמת רק מפי הקדושים המעתיקים שקבלו בן מאביו ותלמיד מרבו ולולי הקבלה יוכל אדם לפרש אותם פירוש אחר . ויש מצות קבלנום מהם ואין זכר להם בתורה . וכלל אומר לך לולי אנשי כנסת הגדולה ואנשי המשנה והתלמוד כבר אבדה תורת אלהינו ונשכח זכרה כי אלה העמידו כל דבר על בוריו ובארו לנו המצות באר היטב וכל המשפטים כאשר קבלום . ויש שימצאו עדות ברורה מן התורה ויש דרך דרש ויש דרך אסמכתא בעלמא ומי שיש לו לב יוכל להכיר מתי אומרים דרש ומתי אומרים פשט כי אין כל דבריהם על דרך אחד והשם שנתן להם חכמה הוא יתן משכורתם שלמה : והנה בירמיהו לא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת

קבל האב עליו ועל זרעו חייב הבן לשמוע בקול אביו
כימי הפורים ודברי הצומות ועקתם הכתוב במגלה
(והם הארבע צומות הכתובים בתרי עשר אשר קבלו
עליהם. ועל זרעם נביאים וזקנים שבדור על המאורעות
הרעות ותכתוב אסתר המלכה ומרדכי אגרת השנית
לקיים עליה׳ ימי הפורים כאשר קימו מרדכי ואסתר עליהם
וכאשר קימו על נפשם ועל זרעם נביאים ראשונים
דברי הצומות הארבע) אם אל יעבור על
מצות אדני הכל · וטעם זה הדבר שיהיה נזכר
החסר שעשה השם עם יעקב שהוא לבדו אבינו
ולא ישתתף בו עמנו אחר כאברהם ויצחק כי השם
בחרו ולא נתערב עם. זרעו מי שלא בחר השם
כאברהם ולא נתגאל במאכלם ויין משתיהם כדרך
שהזכיר בתורה ארור כנען שלא יתערב עם בני
ישראל שהוא מבני. שם שהוא אבי כל בני עבר
שנתיחסו אליו שברכו נח עם זרע מקולל. ואמר
הנביא (הושע י״ב) כי ריב להם עם יהודה
ולפקוד על יעקב והטעם הבנים (ר״ל ויחרדו בנים
מים. עיין שם בהושע) והעד עם יהודה ואמר אחרי
כן בבטן עקב את אחיו שהשם נתן בו כח שתאחז
ידו בעקב עשו לפני צאתו מן הרחם ולא עשה
כן לכל נולד והאומרים כי אחר צאתו היה זה לא
יתכן כי כתוב וידו אחזת ואלו היה כדבריהם היה
כתוב ואחרי כן יצא אחיו ואחזה ידו. ועוד בבטן
עקב את אחיו ובאונו שרה את אלהים שהתאבק
עם המלאך ולא יכל לו והנה יש לו מעלה גדולה

ותורותי כי אלו היה יודע איסור כל העריות לא
היה לוקח יעקב אבינו שתי אחיות יחד על כן
נפרש כי את כל התועבות האל על רובם במשכב
זכור שהוא הפך חפץ השם ונתעב בתולדה . וככה
מין אחר ואשה נרבעת . והעריות הקרובות מאד .
על כן נכון הוא להיות פירוש הקרובה אליו דבק
עם אחותו שהיא בת אביו ואמו בדרך וירא
ישראל את מצרים מת על שפת הים . על כן אמר
אברהם וגם אמנה אחותי בת אבי היא . והעד
שאין עונש בית דין . ואם טען טוען למה האחות
ולא האח אולי יאמר לנו למה הבתולה ולא הבעולה
ואין זה המשפט לאח : ויש מהמצות שהם לזכר
למצות שהם העקרים כמו השבת זכר למעשה
בראשית ושביתת העבד זכר ליציאת מצרים
וככה פסח ומצות ומרורים וסוכות והמזוזה ותפלין
ביד ובראש והציצית אף על פי שאין התכלת מעכב
כמו שמרור לא יעכב מצות המצות כי התכלת הוא
לזכר על כן מעיל האפוד כליל תכלת וציץ נזר
הקדש קשור בפתיל תכלת ואין המתעטף עושה
מצוה שלמה כי היא חיוב בל היום ובהיותו בשוק
ורואה צורות אז יתור לבו אחרי עיניו יותר מאשר
יתור בשעת התפלה . והזכרתי זה בעבור שראיתי
אנשים רבים אינם יראי השם והם מתעטפים
בטלית דרך כבוד לנפשם . גם האפוד והחשן
לזכרון . וככה גיד הנשה שהוא אסור באכילה
לזכר הפך אכילת הפסח . ועתה אפרש כי באשר

ויום הזכרון וצום כפור וחג שמיני עצרת ויש שבעת ימים כמצות כי על דרך הפשט כי הם חיוב כי הכתוב הזכיר הפסח ואמר שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני למען תזכור את יום צאתך והנה הזכיר הטעם כי עד שבעת ימים אכלו ישראל המצות כי הענן היה הולך יומם ולילה עד שטבע פרעה אז הסיעם משה עד שנעשה המשכן כאשר פירשתי זה במקומו . וככה שבעת ימי סוכה והדלקת הנר שמונה ימים . וככה מקרא מגילה בזמנה . ולגמור הלל י"ח ימים ולילה אחד ולקרוא בכל ראש חדש וששת ימי הפסח . וספירת העומר שבעה שבועות וקדוש השנה השביעית ושנת החמישים : ויש מצות רבות שאינן תלויות בדבר ולא בזמן ידוע והם חיוב לכל בני מצות זכרים ונקבות מלך וכהן ועשיר ועני בישראל גם בגר בריא או מנוגע תורה אחת לכל ואלה המצות הם העקרים :

השער החמישי המצות שהם עקרים שאינם תלויות במקום או בזמן או בדבר אחר הם הנטועות בלב הם חפקודים כמו פקדון שהוא נתון ביד אשר הפקד אתו על כן אמר המלך דוד פקודי ה' ישרים משמחי לב. ואלה היו ידועות בשקול הדעת לפני תת התורה ביד משה והם רבות כעשרת הדברות חוץ מהשבת והם נשנו על יד משה ועל כאלה אמר וישמור משמרתי מצותי חקותי

השער הרביעי יש מצות חיוב הצבור כעולות ולחם הפנים ויין לנסך ושמן למאור. ויש למשפחה ידועה כמו מצות הגדול הכהנים הגדולים וההדיוטים והלוים והם מצות רבות. ויש לאדם לבדו מאיזה משפחה שיהיה כמצות המלך והנזיר והמצורע והטמאים. ורוב המצות כולל הזכרים והנקבות. ויש לזכרים לבדם כמו המילה ומקרה לילה ופטר רחם ופדיון בכור ופי שנים. ויש לנקבות לבדן כנדה ויולדת וסוטה ונדר בעולה או קטנה ויש. תלויות בדבר אחר כמו העולות והמוספין במקום הנבחר ושלש פעמים ומצות רבות ככה. ומהתלויות אם היה לנו בן מלנוהו ופדנוהו אם היה בכור ואם נטענו עץ למאכל ערלנוהו וחללנוהו והללנוהו ואם שדה או כרם עשרנוהו ואם הלוינו כסף לא נהיה כנושים ואם קנאנו נשינו נעשה כמשפט ואם היו לנו עבדים או שפחות או מי שיקח אשה נעשה ככתוב עליהן והמצות הדומות לאלה רבות ורובם דינים ומשפטים. ויש מצות רבות תלויות בזמנים כמילה בן שמונת ימים והערך מבן חדש ועד בן חמש ועד בן עשרים ועד בן ששים. ויש מצות רבות ביום כעולות והמילה ויש בלילה כאכילת פסח וספירת העומר. ויש בין היום ובין הלילה כסוף זמן שחיטת הפסח והדלקת הנרות וביאת הטמאים אל המחנה. ויש בצהרים כתפלת המנחה ותחלת שחיטת הפסח. ויש פעם בשבוע כשבת ופעם בשנה כחג השבועות

שירחץ בעל קרי . ומה נמרצו אמרי הקדמונים הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה ועוד כי שכר מצוה מצוה . והנה בעשרת הדברים החמשה כנגד השם הם הדבקים בלב והם החמורים והחל כנגד דבור הארבעה ששי לא תרצח מהחמור . וכלל אומר כי כל כרת ומיתה היא על מצות לא תעשה כי הוא מכעיס יותר מהמתעצל לעשות מה שצוה . ולא מצאתי כרת במצות עשה כי אם במילה כי היא לאות ברית עומדת בגופו כל ימי חייו . ופעם אחת היא חיוב מצוה והחיוב על אבי הנולד או אב בית דין רק אם גדל ולא ימול יש עליו כרת . וככה כרת על מי שחדל לעשות הפסח כי זכר יציאת מצרים עקר לכל המצות על כן כתוב אחר אלהי מסכה לא תעשה לך את חג המצות תשמור וכתובה תשובה מה העדות עבדים היינו לפרעה במצרים . ועתה ארמוז לך מצוה אחת כוללת כל מצות עשה והיא בכרת באשר תסתכל טעם כל ארור הוא על סתר כי כן החל וברובם מפורש ודבר חותנת ואחות כי יתיחד עמם בלי חשד והבהמה אין לה פה ובסוף אמר ארור אשר לא יקים את דברי התורה להכעים בסתר . כי בגלוי בית דין יכריתנו או יקח הדין ממנו על כן נכון הוא להיות פירוש אלה כמו אם יגע טמא נפש בכל אלה . וקרבן השוגג יוכיח כי המזיד בכח בגלוי מחלל השם והנה ראינו שעברו כל ישראל על מצות לא תחיה כל נשמה מפני שבועתם שלא יחללו את השם :

וככה מצות רבות כתובות בתורה ואין איש שם על לב .

השער השלישי יש מצוה שהיא העיקר ויש לה גדרות כמו הנזיר שיזיר מיין ושכר כל ימי נדרו כי היין מרבה התאוה בהסירו הדעת והנה דניאל התענה ולא שתה יין בפסח כי מדרבנן הוא לשתות והנה השם אסר עליו החומץ ומשרת ענבים והרצנים וזג ותער לא יעבור על ראשו שלא ייפה עצמו לנשים והנה הטעם אם הוא נדר להיות נזיר מן היין לבדו לא יהיה קדוש לשם שלם רק יהיה עם אלה המצות הנזכרות . וככה עשו קדמונינו ביום הכפורים שהוא אסור באכילה וזהו העיקר כי כל עינוי הדבק עם נפש בכל המקרא הוא צום והיה כן כי הנפש כחה בכבד שהיא המתאוה כי תאוה נפשך . ונפשו מאכל תאוה. והנפש האוכלת . והעדים כי כן הוא למה צמנו ולא ראית ענינו נפשנו הטעם כפול וככה הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו ועוד ונפש נענה תשביע וכבר פירשתי ענין ענותי בצום נפשי למה נפתח בית בצום. ואמרו כי גם הוא אסור בשתיה כי מצאו ואכלת שם לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובדניאל וסוך לא סכתי ושם תשוב להבין ולהתענות ואין זכר לנפש והנה גם הוא אסור ברחיצה והם אמרו

עם ואנשי קדש תהיון לי . והנה בשר שנטרף איננו
למאכלך רק לכלב השומר צאנך תשליכנו על כן
נפתח למד לכלב ולולי הקבלה היה נראה ככה
לעולם בהם תעבודו כי כל המצות מיד האבות
קבלנום ואין הפרש בדברי המצות בין דבריהם ובין
דברי תורה כי גם הם נתונים לנו והם קבלו מאבותם
ואבותם מהנביאים והכל מפי השם ביד משה .
והנה אתן לך משל במצוה אחת שחשובה שנים
כמו זכור ושמור וקדוש השבת והקריאה לשבת
עונג ועשות דרכים ומצוא חפץ ודבר דבר הנם
מצות רבות והעיקר לא תעשה כל מלאכה והנה הוא
חייב לזכור כל ימי השבוע מתי הוא השביעי
ויהיה שמור לו והנה זכור כמו שמור וקדושו
שלא יעשה בו מלאכה כדברי ירמיה והעונג הוא
המנוחה מעמל הגוף ומצוא חפץ ודבר דבר מחפצו
שלא יביאנו לעשות בו מלאכה ובכלל האזהרות ומלתם
את ערלת לבבכם בכלל מצות עשה וערפכם לא
תקשו בכלל לא תעשה ושאלתי גדולי הדור מה
פירושם ותשובתם לדחות בקנה רצוץ כחוקם עם
תלמידיהם שאין להם לב לבחון בין האמת ובין
השקר והנה בעלי האזהרות דומים לאדם שסופר
כמה הוא מספר העשבים הכתובים בספר רפואות
והוא לא יכיר מה תועלת בכל אחד מהם ומה
יועילו לו שמותם : ויש מהם נזכרים בספר בשני
שמות והוא חושב כי שנים הם כמו זכור ואל
תשכח . ועוד אפרש לך הפסוק במקום הראוי .

וככה יש בברכות שאנו חייבין לברך על מצות חיוב: ויש שיברך השם שהתיר זה בתנאי זה כמו על השחיטה. והנה אם יברך ככה בשחיטת הפסח היא מצות חיוב כמו על המילה והשם לא צונו מצות חיוב לשחוט רק איסור לאכול בשר חי עד שישפך דמו בשחיטה לבדה לא בדרך אחרת והנה זאת הברכה כברכת נשואין שהזכיר שאסר העריות והארוסות והתיר את הנשואות. והנה המברך על השחיטה ובודק ומסיר החלב והגידים ומברך השם אחר אכילתו הנה שכרו אתו ואם לא יעשה כל אלה יש עונש עליו והנה כל אלה אינם מצות חיוב כי העיקר איננו כן ואין ספק כי המתענה ומונע עצמו מאכול בשר כאשר התענה דניאל יותר שכר יקבל מהשם. וככה המתענה בכל יום ואיננו מברך ברכת המזון. וככה הנזיר איננו חייב לקדש ולהבדיל ולשתות ארבע כוסות רק החיוב הוא לשותה. והזכרתי כל זה בעבור ששמעתי על חכם חסיד שהיה משוטט בחוצות לבקש מי שיש לו עוף שישחטנו ודעתו על הברכה למלאות מאה ברכות בכל יום: ויש בעלי אזהרות שהכניסו במצות לאוין שפירושם טעם כמו ולא יסור לבבו ולא ישיב את העם ולא יזח את החשן כאשר ירכסוהו אז לא יזח וככה ולא ימות במלחמה ולולי הקבלה נכון היה להיות כאלה לא יסורו ממנו: ויש שהכניסו במצות מה שהוא רשות כמו לגר אשר בשעריך או מכור לנכרי וככה לכלב תשליכון אותו כי הטעם דבק

גם איסור באשה באשר איננה מעם השוכב עד שתשוב לתורתו כי ערפה שבה אל עמה ואל אלהיה ורות אמרה עמך עמי ואלהיך אלהי והשוכב עמה ואיננה מתקדשת מטומאתה ליחד השם הנכבד נותן מזרעו למ״ז גם יש איסור במוכנת להיות אשתו כבתולה ואלמנה גם יש איסור באשתו כל ימי נדת דותה וימי שבתה בדמי טומאה* לזכר ולנקבה: ויש פרשיות שהם כדמות מצות ואין אחת מהן מצות חיוב כאשת יפת תואר לא התירה הכתוב לקחתה לו לאשה עד עשותו כל התנאים הנזכרים. ואל תתמה בעבור שאמר הכתוב וחשקת בה ולקחת לך לאשה כי הטעם במחשבה כדבר פרעה ואקח אותה לי לאשה כפי מחשבתו שחשב וככה על בלק וילחם בישראל והראיה הגמורה שאמר ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה. והיו התנאים שיביאנה אל תוך ביתו ולא יניחנה ברשות אחר אחרי שיש במחשבתו שיקחנה וגלחה את ראשה ועשתה את צפרניה כמו המצורע. ואין צורך להזכיר שתתחטא במי נדה כי כתוב במקום אחר אתם ושביכם. והסירה את שמלת שביה מעליה שעבדה בהם ע״ז ככתוב והחליפו את שמלותיכם. ובכתה את אביה ואת אמה אם נהרגו או אם הם חיים וכל זה האיחור אולי לא יקחנה והלוקח בת ישראל שלא יעשה לה אלה התנאים טוב מזה החושק ואין בפרשה כולה מצות חיוב רק לא תתעמר בה.

* נ״א טהרה.

שאר אביך שאר אמך היא וסופרי המצות ספרו כל לאו בעריות בעבור שיש בהם שמשפטם משונה בכירת דין • ומלת כרת כוללת הכל . והנה חשבו איסור כל בהמה טמאה ועשרים מיני עופות וכל שרץ הארץ ושרץ העוף ושקץ המים מצוה . וידענו כי טומאת השמונה שרצים חמורה ובעבור שיש סימן אחד כשר לחזיר ולשפן ולארנבת ולגמל הוצרך לומר ובנבלתם לא תגעו והטעם כי אתם קדושים אל תגעו בכל נבלה שהיא תטמא אתכם וככה בדג ואת נבלתם תשקצו והנה הזכירם כשאר הנבלות ואין על הנוגע כרת ולא מלקות : ויש מצות לא תעשה שאם תעבור הלאו עשה זה והפטר כמו לא תותירו ממנו עד בקר אם תוכלו ואם נותר ישרף באש ואם לא יותירו אז יותר טוב. וככה יבמה יבא עליה איננה מצות חיוב רק אם ייבם אז טוב לו לקבל שכר ואם לא יחפוץ ליבם לא יכריחנו בית דין : ויש דרך כלל אחר בעריות יש אסור במין ויש שאיננו מהמין כמשכב זכור באדם ובמין הבהמה גם העוף בכללה כי הכתוב דבר על ההווה יותר כמו ויזכור אלהים את נח ואת כל החיה והבהמה כי הם נכבדים שנולדו עמו ביום אחד וכן ונפל שמה שור או חמור בהווה שנמצא יותר . וככה משפט הסוס והפרד והגמל . גם אסור בנקבה כשאיננו מהמין כמו הבהמה גם איסור במין לעולם באשת האב והאחות והבת גם איסור בחיי אחר כאשת איש והיבמה ואשה אל אחותה

הנביא ע"ה כי אם עשות משפט ואהבת חסד וזה
כולל כבד את אביך ולא תרצח ולא תנאף ולא
תגנוב ולא תענה ברעך ולא תגזול ולא תחמוד
ולא תכחשו ולא תשקרו ומדבר שקר תרחק ולא
תהדר פני גדול ולא תקח שוחד ולא תעשוק את
רעך מאזני צדק ולא תלין ולא תקום ולא
תטור ואיפה ומצות לעני ולגר אם כסף תלוה את
עמי כל אלמנה ויתום לא תענון לא תונו ורבים
ככה והצנע לכת כולל כל דרך וחוק ותורה
שהורנו השם : ויש מצות רבות עברו ומה צורך
לספרם בשש מאות כמו אגודת אזוב ואתם לא
תצאו אל יצא איש ממקומו ללקוט מן לא תותירו
ממנו היו נכונים ומעשה המשכן ונסיעתו והדגלים
ושלוח הטמאים ויד ויתד במחנה וצאת על האויב
שכלה זכרם והברכה והקללה ומזבח בהר עיבל
ולסיד האבנים ולכתוב התורה וערי מקלט
ומלחמת עמלק : ויש שהיו מצות על משה לבדו
כמו מזבח אדמה שכרת ברית עם ישראל ולפסול
הלוחות ולהקים המשכן ושבעת ימי המלואים ולמשוח
המשכן ואחיו ובניו ולתת האורים והתומים על
החושן ולשים לוחות הברית בארון ודבר נחש
נחשת וככה מצות אחרות כמו רקועי פחים
ושיתנו הכהנים התורה מצד הארון מחוץ וצנצנת
המן ומטה אהרן : ויש מצות שיש להם כלל גבוה
כמו איש איש אל כל שאר בשרו והשפל ערות
אב ואם . והחל אמך היא . על כן הוא אומר

והפרטים . ויש שסופרים פעם הכללים לבדם ופעם הפרטים לבדם . ויש שסופרים מצוה אחת שבאה בשתי לשונות והטעם אחד . ועל דרך מחקר האמת אין קץ למספר המצות כאמרו המשורר לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד . ואם נספר העיקרים והכללים ומצוה שהיא עומדת לעד אין המצות עשירית משש מאות ושלש עשרה . והשם הנורא יודע תום לבבי כי לא חברתי זה הספר להראות כי עמדתי על חכמות ושנגלו לי סודות להתפאר גם להשיב על הקדמונים כי ידוע ידעתי שהיו חכמים ויראי השם ממני גם בדור הזה חכמים גדולים מאד רק חברתיו לנדיב שלמה לפני ספרים שחברתי לו ומרוב אהבתי אותו הוגעתי נפשי לכתוב לו ספר במצות כי ראיתיו כי הוא איש אמת וירא את ה׳ מרבים : יש כלל גבוה כמו לשמור את כל מצות ה׳ כולל עשה ולא תעשה . ומלת ועבדתם את ה׳ אלהיכם כוללת כל מצות עשה שהם בלב ובפה ובמעשה שהם עקרים או זכר להם . ומלת ליראה את ה׳ כוללת כל מצות לא תעשה והיא יצאה במלת עשה וחטעם כשומר עצמו מנעת אל ערוה בעבור יראתו מה׳ כעבד שירא מאדוניו לעשות רע והוא רואהו בעיניו כי יש אחרים הנמשכים אחר תאותם שלא יפחדו בעבור המלך אולי יודע הדבר לו או בעבור שם רע ודופי וחרפה ומלת אחרי ה׳ אלהיכם תלכו כוללת לעשות חסד וצדק ולאהוב שלום . ואמר

אל הפרטים מין שפל . והנה הכלל הגבוה כמו גוף כולל האבנים והכוכבים והמתכות והצמחים והחיים . והנה החי מין גבוה כולל העוף והבהמה והאדם והדג . והאדם מין שפל כולל ראובן ושמעון . ומצאנו מספר העוף האמורה בפרשת שמיני עשרים ובפרשת ראה אנכי אחד ועשרים וקדמוננו אמרו ראה זו דאה וכן איה היא דיה. ורבי מרינוס הקשה אם איה היא דיה מה טעם לספרה פעמים. וחכמינו אמרו כי הזכירה הכתוב בשתי לשונות שלא ליתן פתחון פה. אם כן יזכיר שמות כל עוף בכל לשון והשם לא דבר רק לשון שיבינו העם וזהו האמת . ותירוץ זאת הקושיא מחכמת המבטא כי איה שם מין גבוה כולל דיה ודאה כמו ואת הצפור לא בתר כולל תור וגוזל או שיאמר הכתוב ונשמו במות ישחק ובמקום אחר ונשמדו במות און ועוד כי שתי אותיות נלקחות מן דאה . על כן בכל חכמות ובכל אומנות אין אדם מבקש לדעת הפרטים כי אין כח באדם לדעת תכליתם וכמה מספרם כי לא יעמדו רגע אחד על מתכונת אחד לעולם כי יאבדו תמיד והכללים עומדים לעולם . וצורך גדול היה לי להזכיר דבר הכלל קודם שאדבר על המצות בעבור שראיתי כמה חכמים סופרים שש מאות ושלש עשרה מצות על דרכים רבים . יש מהם שספר בשול גדי פעם אחת ויש שספרו בג' מצות כנגד שנכתב ג' פעמים וחכמינו דרשום ורבות ככה . ויש מי שיספור הכללים

נעשה אדם בצלמנו בדמותנו . ובנבואת יחזקאל כמראה אדם עליו מלמעלה ואמר ממראה מתניו ולמטה · ובסוף זה הספר ארמוז לך זה הסוד . ויש מהגאונים שחבר ספר וקראו ספר היחוד על דעת אנשי המחקר ומעטים הם הדברים הנכונים בו כי פירוש חכם לעצמו כאומר לא ידענו כי היודע איננו דעת ולא ידוע גם כבד שהשם ברא העולם בחפץ מתחדש והכלל איך יחפש אדם לדעת נשגב ממנו והוא לא ידע מה נפשו ומה גויתו · רק היודע חכמת התולדות וכל ראיותיה וחכמת המבטא לדעת הכללים שהם שומרי החומות וחכמת המזלות בראיות גמורות מחכמת החשבון וחכמת המדות וחכמת הערכים אז יוכל לעלות אל מעלה גבוהה לדעת סוד הנפש ומלאכי עליון והעולם הבא מהתורה ודברי הנביאים ומדברי חכמי התלמוד ייחכם ויבין סודות עמוקים שנעלמו מעיני רבים וקצתם אפרש . והגאון רבינו סעדיה חבר ספר באמונות ויש בו שערים שאין שיעור לדבריו . ועתה אשוב לדבר על המצות על פי אשר תשיג יד דעתי . והשם יורני בדרך הישרה ומי כמוהו מורה :

השער השני מה נכבדה חכמת המבטא וראשיתה דעת המלות החמש · כי יש כלל גבוה כולל כללים שפלים ופרטים והנה נקרא הכלל השפל הקרוב אל הכלל הגבוה מין גבוה והקרוב

סוג מין הבדל סגולה מקרה

ואמר לא נעבור בשדה . וכתיב ועתה הניחה לי
ויחר אפי בהם ואכלם ומשה שינה ואמר הרף
ממני ואשמידם ואמחה את שמם וכהנה רבות.
והנה בעשרת הדברים זכור ושמור ולא תחמוד
ולא תתאוה ועד שקר ועד שוא . אבני שהם בלא
וי"ו ומשה שינה שיהא בוי"ו . גם לא תנאף כסה
ותוספת ומגרעת והמשכיל יבין : ויש הוגה
בתלמוד להתפאר על כן כל עסקיו בסדר
נזיקין . גם הוא מקבל שכר להורות הפתאים
ולישר המעוותים רק אם היו כל ישראל צדיקים
לא היו צריכים לסדר נזיקין . ועוד כי יש מצות
שאינם חיוב לכל רק אחד לבדו יכול להוציא
את הרבים כמעביר שופר ביום הכפורים ויום
הזכרון ועולת התמיד ומוספים ופרשת הקהל
וככה שופט אחד יספיק לישר כל מעוות במקום
רבים והאדם חייב לתקן עצמו ולהכיר מצות השם
שבראהו ולהכין מעשיו אז ידע בוראו . וככה אמר
משה הודיעני נא את דרכיך ואדעך . והנביא
אמר אל יתהלל חכם בחכמתו איזו חכמה שתהיה
כי אם בזאת לבדה ומה היא השכל וידוע אותי
וכתיב בתורה וידעת היום והשבות אל לבבך .
ואמר דוד דע את אלהי אביך ועבדהו אחר כך כי
בעבור זה נברא האדם . ואחר שתקן עצמו יתקן
אחרים אם יוכל והנה קדמונינו ז"ל היו יודעים
סוד המרכבה ושעור קומה וחלילה חלילה שדמות
יערכו לו רק דבריהם צריכים פירוש כדברי התורה

נעשה אדם בצלמנו בדמותנו . ובנבואת יחזקאל כמראה אדם עליו מלמעלה ואמר ממראה מתניו ולמטה · ובסוף זה הספר ארמוז לך זה הסוד · ויש מהגאונים שחבר ספר וקראו ספר היחוד על דעת אנשי המחקר ומעטים הם הדברים הנכונים בו כי פירוש חכם לעצמו כאומר לא ידענו כי היודע איננו דעת ולא ידוע גם כבד שהשם ברא העולם בחפץ מתחדש והכלל איך יחפש אדם לדעת נשגב ממנו והוא לא ידע מה נפשו ומה גויתו · רק היודע חכמת התולדות וכל ראיותיה וחכמת המבטא לדעת הכללים שהם שומרי החומות וחכמת המזלות בראיות גמורות מחכמת החשבון וחכמת המדות וחכמת הערכים אז יוכל לעלות אל מעלה גבוהה לדעת סוד הנפש ומלאכי עליון והעולם הבא מהתורה ודברי הנביאים ומדברי חכמי התלמוד ייחכם ויבין סודות עמוקים שנעלמו מעיני רבים וקצתם אפרש . והגאון רבינו סעדיה חבר ספר באמונות ויש בו שערים שאין שיעור לדבריו . ועתה אשוב לדבר על המצות על פי אשר תשיג יד דעתי . והשם יורני בדרך הישרה ומי כמוהו מורה :

השער השני מה נכבדה חכמת המבטא וראשיתה דעת המלות החמש · כי יש כלל גבוה כולל כללים שפלים ופרטים והנה נקרא הכלל השפל הקרוב אל הכלל הגבוה מין גבוה והקרוב

סוג מין הבדל סגולה מקרה

שאינו חושב בתקופות ומזלות עליו הכתוב אומר ואת פועל ה' לא הביטו . ועוד אם לא ידע חכמת המדות לא ידע ראיות המדות בעירובין גם ארבעים ותשעה מדות של ר' נתן . ולא יבין המשכיל איך תדמה נשמת האדם אל בוראה בחמשה דברים אם לא ילמוד חכמת הנפש ולא ידענה אם לא ילמוד בתחלה חכמת תולדות השמים והארץ והיא עמוקה מאד . גם צורך יש למשכיל שידע חכמת ההגיון כי היא מאזני כל חכמה וכבר הזהירונו קדמונינו הוי שוקד ללמוד תורה ודע מה שתשיב לאפיקורוס : ויש בדברי רבותינו דברים רבים צריכים ראיות ופירוש כמו הנעור בלילה ושותה מים זה מחכמת התולדות. ודבר אגרת בת מחלת ממשפטי המזלות . ודבר הלבנה שהלשינה על החמה מחכמת המזלות . וככה דברים רבים במקרא צריכים פירוש כמו שהזכיר קהלת הארבעה שרשים שהם שמים וארץ ורוח ועפר והנה וזרח השמש כנגד שמים והארץ לעולם עומדת וסובב סובב הולך הרוח ואיננו בא כלל וכל הנחלים הולכים אל הים ואלה ארבעתם נזכרים בפרשת בראשית את השמים ואת הארץ ורוח אלוהים מרחפת על פני המים . וככה מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן כל בשליש עפר הארץ מי תכן את רוח ה' . וככה נוטה שמים כיריעה יסד ארץ על מכוניה עושה מלאכיו רוחות המקרה במים .

דרך פשט : ויש חכמים רבים שלא למדו מסורת גם דיקות הלשון בעיניהם הבל גם לא קראו מקרא אף כי הטעמים רק מימורת הנעורים למדו התלמוד שהוא פירוש המשנה והם על דרכים רבים וכולם על דרך נכונה כי מהתלמוד נדע כל המצורת אשר יעשה אותם האדם וחי בהם רק אין נכון למשכיל להיותו ריק מחכמת המקרא כי כאשר ימצא בתלמוד כתוב שנאמר לא ידע באיזה ספר הוא ואם הוא על דרך פשט או דרש או אסמכתא בעלמא . כי מרוב חכמתם ופלפולם יוציאו דבר מתוך דבר והם ידעו הפשט יותר מכל הדורות הבאים אחריהם . והנה מי שלא למד המקרא לא ידע לקרות הפסוק . גם צריך הוא שידע דיקורת הלשון כי הוא ידריכנו להתבונן בתורה דברים רבים שלא פירשום קדמונינו שהיו חכמים גדולים בכל חכמה והבאים אחריהם לא יבינו רק דבריהם המפורשים . גם יש בתלמוד דברים לא ידעו פירושם כמו במסכת ראש השנה שבא פעמים בארוכה וסוד נולד קודם חצות ולדידן ולדידהו. ואין יכולת במשכיל לדעת כל זה אם לא ילמוד חכמת המזלות וידע מהלכי החמה והלבנה גם לא ידע חכמת המזלות אם לא ילמוד בתחלה חכמת המדות כי היא כמו סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה ובעמדו על המזלות והתקופות אז יכיר מעשה השם הנכבד וככה אמרו ז"ל כל מי

קו המזלות או לשמאלו . ועל איזה מקום הוא
חשבון המולד כי הנה בין ירושלם ובין זו הא׳
ד׳שעות ישרות שהשמש זורחת עליהם בתחלה
בראיות גמורות מחכמת המולדות . ועוד מצות
רבות לא נדע פרושם מן התורה כי אם סברא
כמו ומלתם את ערלת לבבכם . גם טוב הוא
לדעת המקרא כי מצות רבות נלמוד מדברי
המקרא כמצות לא תאכלו על הדם מדברי
שאול ולא יומתו אבות על בנים מדברי אמציה.
רק קטן הוא התועלת כנגד היגיעה לדעת שמות
ערי ישראל ודברי השופטים והמלכים ובנין הבית
הראשון והעתיד להיות ודברי הנבואה שעברו
קצתם . ויש מהם עתידות שנוכל לחקרם ויש
שנגשש בהם כעורים בקיר זה אומר בכה וזה
אומר בכה ואלו היינו יודעים ספר תהלות שהוא
כולו זמירות ותפלות אף על פי שנאמרו ברוח
הקודש אין בו נבואה לעתיד וככה איוב וספרי
שלמה ע״ה והמגלות ועזרא וככה לא נוכל לדעת
מספר דניאל מתי יגיע הקץ כי הוא לא ידעו
כאשר פירשתי במקומו ואם נביט יומם ולילה בכל
אלה לא תעלה בידינו דעת מצוה שנוכל לנחול
בעבורה חיי העולם הבא על כן אמרו על לימוד
המקרא מדה שאינה מדה . רק טוב הוא למשכיל
שיתבונן סוד לשון הקדש מהמקרא כי ממנו
תוצאות חיים להבין יסוד התורה וסוד המורא
גם התרגום מועיל אף על פי שאיננו כלו על

בחרוזיו . גם טעמים רבים הם מפורשים מדרך הלשון . גם מצוה כמו ואהבת לרעך כמוך שאיננו כתוב את רעך כמו ואהבת את ה' אלהיך. והעד הנאמן שהוא כתוב על הגר ואהבת לו כמוך. ואין להשיב ואהבתם את הגר כי אין שם כמוך. והטעם דבק ככתוב למעלה כאשר פירשתיו במקומו . והאמת כי טוב הוא למשכיל שילמוד מזאת החכמה רק לא יתעסק בה כל ימיו לקרוא ספרי ר' יהודה המדקדק הראשון וי' ספרי רבי מרינום וכ"ב ספרי רבי שמואל הנגיד . ועל כאלה אמר שלמה עשות ספרים הרבה אין קץ ויש אחרים שהוגים תמיד בתורה ובנביאים ובכתובים גם תרגומם בלשון ארמית והם חושבים בלבם בעבור שיחפשו טעמים כפי יכלתם שעלו אל מדרגה עליונה והאמת כי התורה מקור חיים והיא יסוד כל המצות רק אין כח במשכיל לדעת מצוה אחת תמימה מן התורה אם לא יעמוד על דברי תורה שבעל פה כי כתוב בשבת לא תעשה כל מלאכה ומי יפרש לנו כמה מלאכות ותולדותיהן ומדות הסוכה וכמה היא האונאה . והכלל כל המצות צריכות פירוש מקבלת האבות ואף כל המועדים אם הם תלוים במולד הלבנה האמצעי או המתוקן או על פי המרחק שהלבנה נכונה להראות . או על פי מראה העין.. והשנויי' רבים מפאת האורך והרוחב וקשת המראה כפי מרחב הארץ וכפי גלגל נטות הלבנה לימין

השער הראשון יש ממשכילי ישראל שכל חכמתם בדעת דברי המסורת וסימניהם הנכבדים ורמזיהם היקרים. וכל סתום ופתוח וקרי וכתיב. וחסר ויתר. ואותיות גדולות וקטנות ותלויות ונקודות עליהם. ומספר הפסוקים והתיבות והאותיות בכל ספר וספר. והאמת כי יש שכר לפעולות בעלי המסורת שהם כשומרי חומות העיר. כי בעבורם עמדה תורת השם וספרי הקודש על מתכונתם בלי תוספת ומגרעת וטוב הוא למשכיל שיבין קצת דבריהם וישים לבו להתבונן טעמי הספרים כי התיבות כגויות והטעמים כנשמות. ואם לא יבין הטעמים כל יגיעו שוא ועמל ורוח. והוא נמשל למי שיש בידו ספר רפואות והוא מיגע עצמו לספור כמה דפין בספר וכמה טורים בכל דף ודף וכמה אותיות בכל טור. ומזאת היגיעה לא יוכל לרפאת מזור. והנה חכם המסורת שלא למד חכמה אחרת דומה לגמל נושא משי והוא לא יועיל למשי גם המשי לא יועילנו.

ויש אחרים שחכמתם דיקות הלשון לדעת הבנינים ומחלוקותיהם והאותיות המשרתים והשרשיים והשמות והפעלים העומדים והיוצאים שהם על דרכים רבים ואותיות הטעמים והמלות ואיך ידביקו הפעולים. ובאמת כי היא חכמה מפוארה כי ידע בעליה לדבר לשון צחות במכתבו או

הקדמה

ראה ספר שמו נקרא
יסוד מורא וסוד תורה
לאברהם בנו מאיר
ספרדי אבן עזרא ·

אמר אברהם המחבר . הנה נא הואלתי לדבר. ורציני להאריך . כי ליסוד מוסר אני צריך . ובעזר משפיל ומרים . אסדר שנים עשר שערים :

ואומר בתחלתו כי אין מותר לאדם מן הבהמה . כי אם בנשמה העליונה החכמה. היא שתשוב אל השם הנכבד אשר נתנה כי למען הראותה הובאה בגויה ללמוד מעשה אדוניה . ולשמור מצותיו וכל החכמה תהיה את בעליה . והחכמות הם רבות וכל אחת מועלת . וכלם כמעלות הסולם לעלות אל חכמת האמת . אשרי מי שנפקחו עיני לבותם. ונהרו אל השם ואל טובו באחריתם :

אחד בלי ראשית הכל מלא הודו
אך הוא מרומם על פי איש להגידו
ידע לבב משכיל בוראו במעבדו
כי כל מכחש בו הוא באמת עדו
ולעם בראהו לשמו ולכבודו
הראה בהר סיני אשו ולפידו
אכן תמונה לא ראו ולפקידו
ציר נאמן נתן דתו ותלמודו
ואני נכה רוח בנתי בפקודו
ואמצאה כתוב סודו ומוסדו
בית לתורתו אבנה יעמודו
יראת אלהינו שתי להעמידו ·

ספר

יסוד מורא

להרב

אברהם בן, עזרא

כולל

הערות נכבדות

על

התורה והמצות

פראנקפורט ת"ר לפ"ק ·

על ידי ה' יוסף בער ·

בדפוס האדון בעניאמין קרעבס .

